อนุสรณ์

พระราชทานเพลิงศพ

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ



ณ ฌาปนสถานกองทัพบก
วัดโสมนัสวิหาร

๑ กรกฎาคม ๒๕๑๑

อนุสรณ์

พระราชทานเพลิงศพ

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมรูเบศ



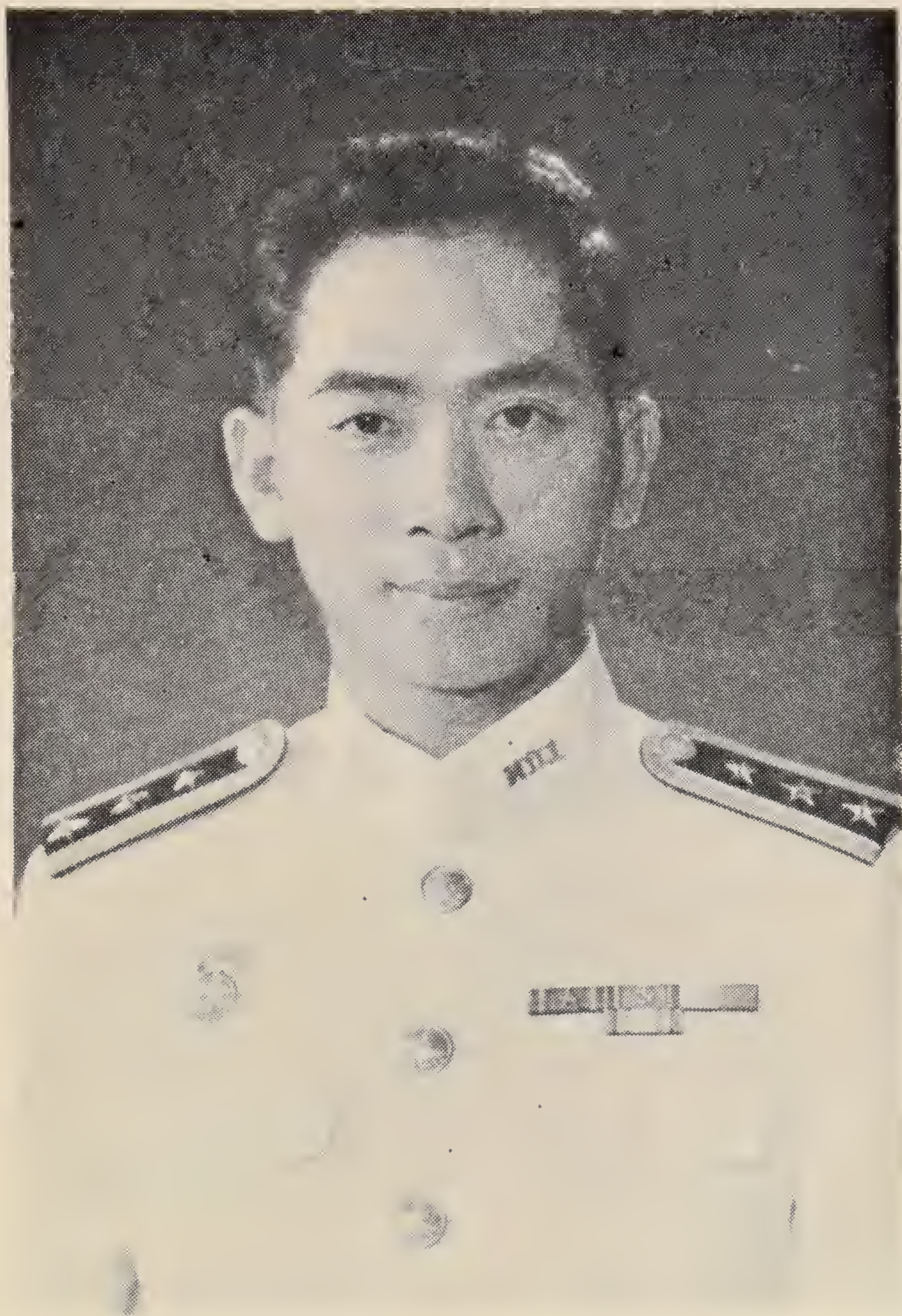
ณ ฌาปนสถานกองทัพบก

วัดโสมนัสวิหาร

๑ กรกฎาคม ๒๕๑๑

[illegible]

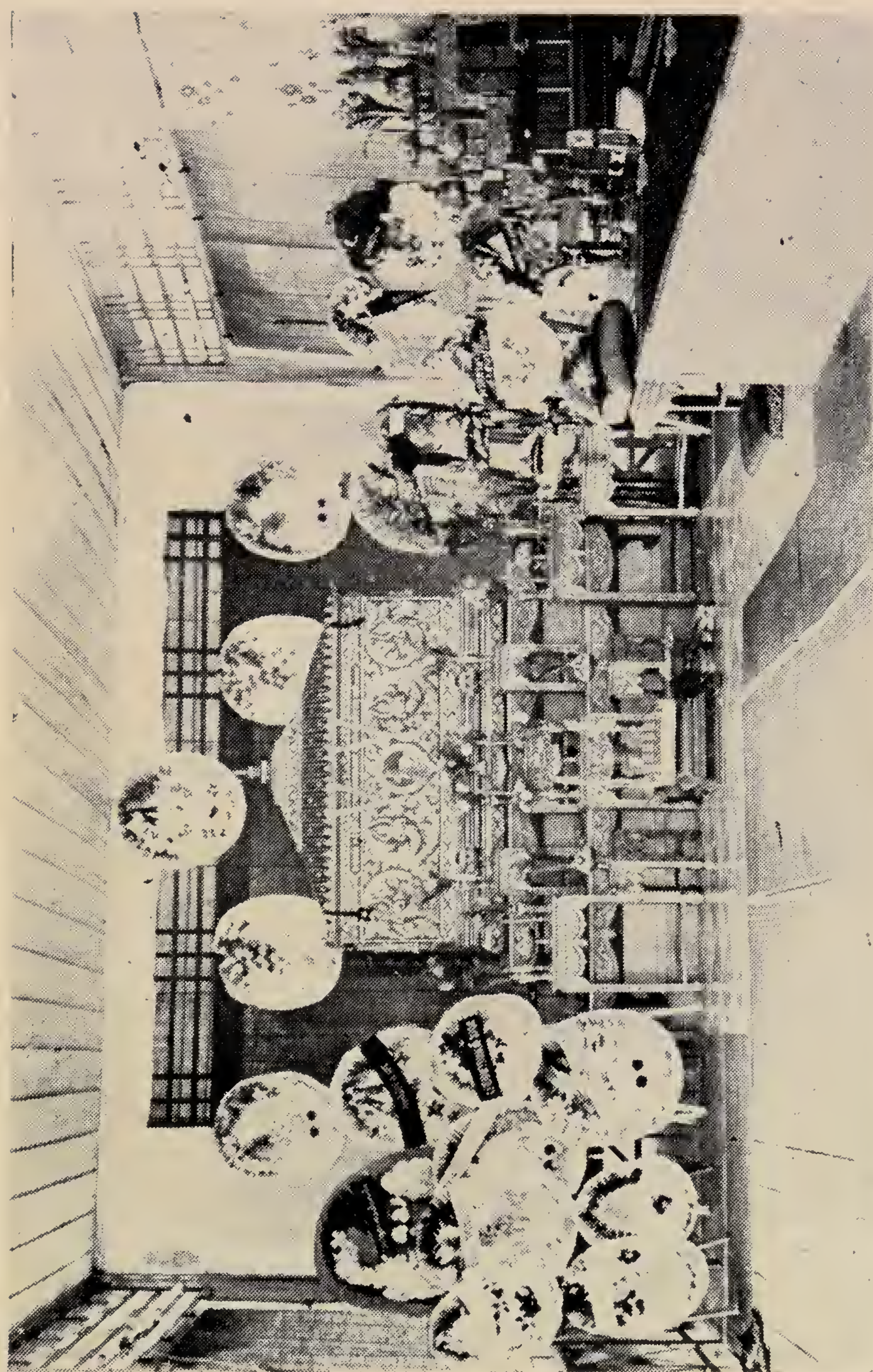
[illegible]

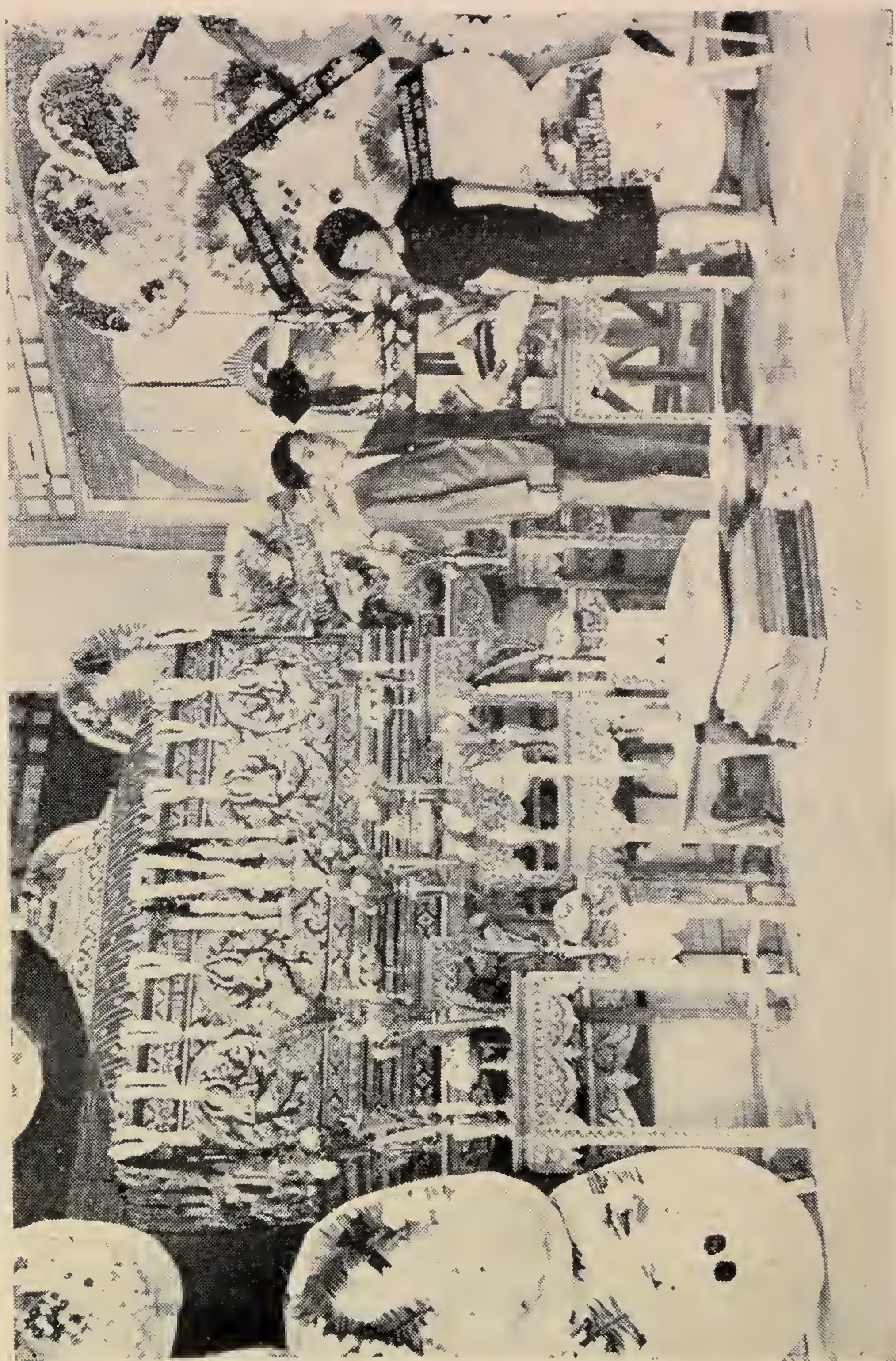


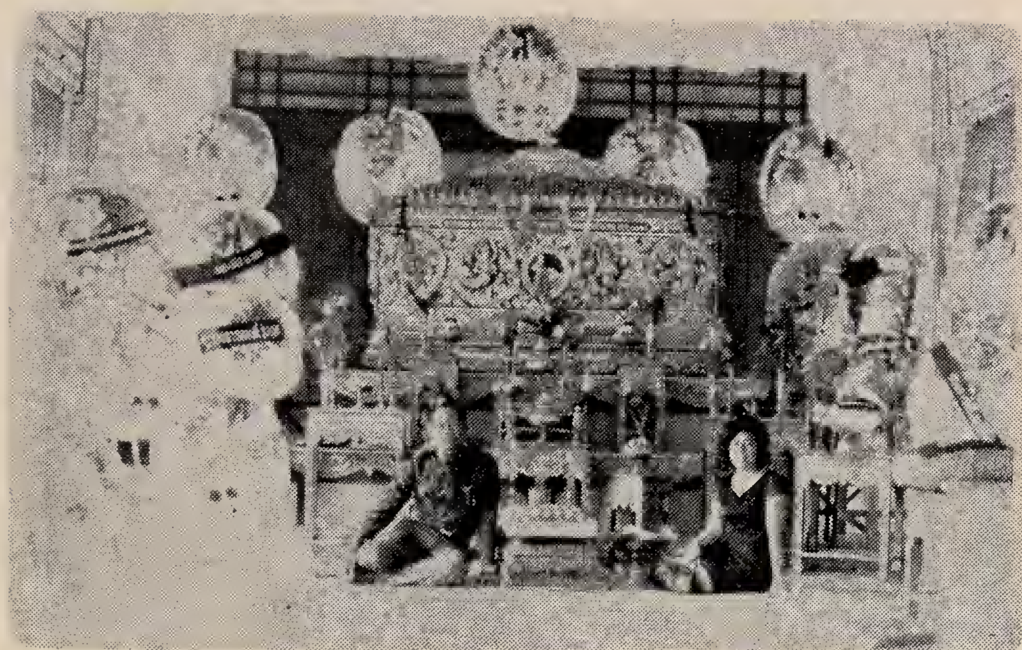
ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ

ชาตะ ๒ พฤศจิกายน ๒๔๗๖

มตะ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๐





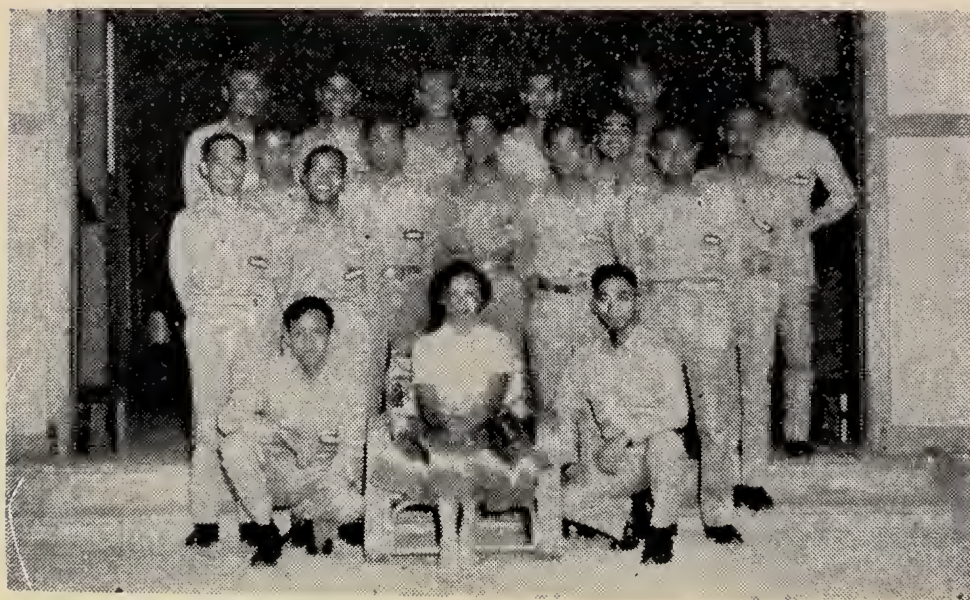






รับรางวัลเรียนดีจาก ฯพณฯ รมต. กห.

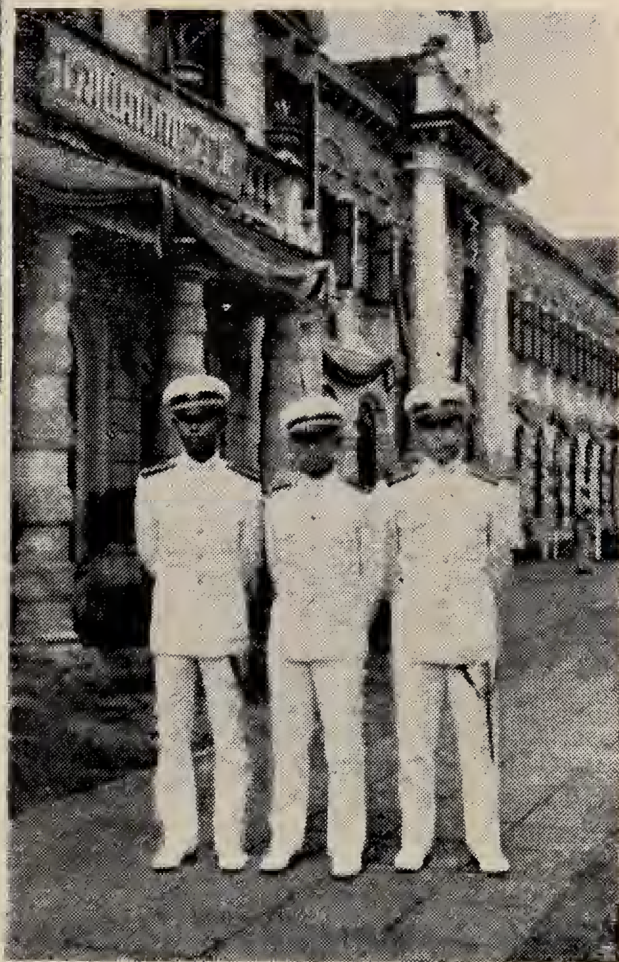
ก.พ. ๒๕๐๒



ถ่ายภาพร่วมกับอาจารย์ภาษาอังกฤษ



นักเรียนนายทหารแผนที่ ภิรมย์ ฯ
พ.ศ. ๒๕๐๐



ว่าที่ ร้อยตรี ภิรมย์ พรหมภูเบศ
พ.ศ. ๒๕๐๒



ภิรมย์ เป็นนักกีฬา (ภาพบน) ทีมบาสเกตบอลล์



ภิรมย์ เป็นนักรักบี้บอลล์ คนหนึ่ง



รับถ้วยชนะเลิศกีฬาในร่ม จาก พล.อ. หลวงสุทธิสารรณกร



ภิรมย์ กับถ้วยชนะเลิศ กีฬาบิลเลียด ทภ. ๑
พ.ศ. ๒๕๐๗



ภิรมย์ เป็นศิษย์ตถาคต โดยสมบูรณ์แล้ว



ภิกษุ ภิรมย์ ท่ามกลางเพื่อนสนิท มิตรสหาย

ประวัติย่อ

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ เกิดเมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีระกา ตรงกับวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ณ บ้านเลขที่ ๔๐ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตร จ.ส.อ. พรม พรหมภูเบศ และนางพริ้ม พรหมภูเบศ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๑๑ คน คือ

๑. นางสาวประทีป พรหมภูเบศ
๒. นางระทวย ตัณฑโกศล
๓. นางพึงพิศ ทรัพย์ทองคำ
๔. นางฉวีวรรณ รุจิระชุณห์
๕. ร.อ. ไพโรจน์ พรหมภูเบศ ร.น.
๖. ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ
๗. ร.อ. เสรี พรหมภูเบศ
๘. นางสาวทัศนียาภรณ์ พรหมภูเบศ
๙. นายทวีวัฒน์ พรหมภูเบศ
๑๐. นายฉัตรชัย พรหมภูเบศ
๑๑. นางสาววิไลลักษณ์ พรหมภูเบศ

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๖ จากโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อพ.ศ.๒๔๙๒ และเข้าศึกษาต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษาที่โรงเรียนวัฒนศิลป์วิทยาลัย จังหวัดพระนคร ต่อมาได้สอบคัดเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนนายทหารแผนที่ เมื่อ พ.ศ.-๒๔๙๕ และสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดหลักสูตร๕ ปี ได้รับรางวัลเกียรตินิยมเรียนดี เมื่อวันที่๒๕มกราคม พ.ศ.๒๕๐๒ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ ได้อุปสมบทเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ ๒๕๐๖ ณ วัดสุทธจินดาวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา โดยมี พระธรรมบัณฑิต เป็นองค์อุปัชฌาจารย์

ยศทหาร

เป็นว่าที่ร้อยตรี	เมื่อวันที่๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๒
เป็นร้อยตรี	เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๓
เป็นร้อยโท	เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔
เป็นร้อยเอก	เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

ตำแหน่งชั้นสัญญาบัตร

ประจำกอง ผท.ทบ. ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒

ประจำแผนก ผท.ทบ. ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๓

นผท. ทภ. ๑ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓

ประจำแผนก ผท.ทบ. ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

ประจำแผนก ผท.ทหาร บก. ทหารสูงสุด ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

นผท. ทภ. ๑ ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๗ จนถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๐

ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ เป็นคนสุภาพ เรียบร้อย มีความเมตตากรุณาแก่ชนทั่วไป มีความมานะพยายามเป็นเลิศ เป็นที่รักใคร่ชอบพอของบุคคลที่ได้คบค้าสมาคมด้วย เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ร.อ. ภิรมย์ ได้เดินทางโดยรถยนต์เพื่อจะไปอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ขณะเดินทางออกจากอำเภอภูเขียวไปได้เล็กน้อย รถยนต์พาหนะได้เกิดอุบัติเหตุพลิกคว่ำ และได้ถึงแก่กรรมที่สถานีอนามัยอำเภอภูเขียวในเวลาต่อมา รวมอายุได้ ๓๓ ปี.



คำอาลัย

ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ เคยเป็นนายทหารแผนที่กองทัพภาคที่ ๑ ในระยะเวลาที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๑ ข้าพเจ้าได้ใช้สอยนายทหารผู้นี้อยู่เสมอ ร.อ. ภิรมย์ ฯ ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว ประกอบทั้งอุปนิสัยใจคอเป็นคนโอบอ้อมอารีย์ต่อบรรดาญาติและมิตร ฉะนั้น ในการที่ ร.อ. ภิรมย์ ฯ ต้องด่วนจากพวกเราอย่างกระทันหันทั้ง ๆ ที่ตนเองยังหนุ่มแน่น และจะทำประโยชน์ให้แก่หน่วยและประเทศชาติได้อีกมาก ย่อมนำความอาลัยและความเศร้าโศกมาสู่พวกเราเป็นอย่างมาก

ที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ จงไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพเทอญ.

พล.อ.

(กฤษณ์ สีวะรา)

รอง ผท. ทบ.

คำไว้อาลัย

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ นายทหารแผนที่ประจำกองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๑ จากไปอย่างกระทันหันและไม่คาดคิดเมื่อ ๑๙ ส.ค. ๑๐ โดยประสพอุบัติเหตุที่จังหวัดชัยภูมิ

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวมรณะกรรมของ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ด้วยความสลดใจและเสียดายระคนกัน ที่ข้าพเจ้าสลดใจนั้นก็ด้วย ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ได้จากไปในวัยที่ยังไม่สมควรจากไปอย่างฉับพลัน และไม่คาดฝัน ที่ข้าพเจ้าเสียดายนั้นก็ด้วย ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ยังอยู่ในวัยที่กำลังเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่ราชการ เมื่อมาด่วนจากไปเช่นนี้ก็ย่อมเป็นที่น่าเสียดาย และนับได้ว่า กรมแผนที่ทหาร สูญเสียนายทหารที่มีอนาคตดีไปอีกคนหนึ่ง

ความจริง ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ได้มีความสัมพันธ์ด้วยหน้าที่ราชการ เมื่อข้าพเจ้าย้ายมาดำรงตำแหน่งเจ้ากรมแผนที่ทหาร ในฐานะผู้บังคับบัญชา ร้อยเอก ภิรมย์

พรหมภูเบศ เป็นผู้ที่มีประวัติดีทั้งทางด้านการศึกษา และความประพฤติ ย่อมเป็นธรรมดาที่บรรดาญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมิตรสหาย ตลอดทั้งผู้ร่วมงานต้องอาลัยถึง

ขอคุณงามความดีที่ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ และบรรดาญาติมิตรได้บำเพ็ญมา จงเป็นผลานิสงฆ์ ดลบันดาลให้ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ไปสู่สัมปรายภพที่เป็นสุขสันติด้วยเทอญ.

พอ.ท. [signature]

๑๐ ธ.ค. ๑๑

จก. ผท. ทหาร

"คำไว้อาลัย"

ผมได้ทราบข่าวมรณะกรรมของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ ด้วยความเศร้าสลดและอาลัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากนายทหารผู้นี้ได้เคยเป็นศิษย์ และอยู่ในบังคับบัญชามาก่อน ซึ่งผมรักใคร่สนิทสนมใกล้ชิดมานาน นอกจากนี้ท่านบิดาของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ และญาติ ก็ได้ชอบพอคุ้นเคยกับผมดี

ร.อ. ภิรมย์ ฯ ได้เข้าเป็นนักเรียนแผนที่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ระหว่างเรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อยสงบเสงี่ยม และมีความโอบอ้อมอารีย์ต่อเพื่อนฝูงทุกคน มีความขยันหมั่นเพียรต่อการเรียนมาก จึงปรากฏผลการสอบอยู่ในเกณฑ์ดีทุกชั้น จนสำเร็จการศึกษาออกมารับราชการเป็นนายทหารแผนที่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นนายทหารที่มีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้เป็นอย่างดีทุกครั้ง ประกอบกับเป็นผู้ที่พยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงเป็นที่

ไว้วางใจรักใคร่ของผู้บังคับบัญชาทุกคน ผลของงานที่ได้กระทำไว้ ย่อมปรากฏเป็นสักขีพยานอยู่แล้ว

อีกประการหนึ่ง ซึ่งผมอดที่จะกล่าวถึงเสียมิได้ก็คือ ร.อ. ภิรมย์ ฯ เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณเป็นอย่างดี มีความโอบอ้อมอารีย์และอุปการะต่อพี่น้องโดยทั่วกันตามกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องหมายของคนดีโดยแท้ ซึ่งญาติทุกคนทราบดี

ในส่วนตัวผมเองนั้น แม้จะพ้นหน้าที่บังคับบัญชาออกรับพระราชทานบำนาญมาแล้ว ร.อ. ภิรมย์ ฯ ก็ยังให้ความเคารพรักในฐานะครูอาจารย์สม่ำเสมอเป็นอย่างดีตลอดมา

ฉะนั้น การจากไปของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ โดยกระทันหันจึงเป็นที่ เศร้าสลด อาลัยรัก ของบรรดาญาติผู้บังคับบัญชาและเพื่อนฝูงทุกคน แม้เป็นที่ทราบกันแล้วตามพุทธพจน์ที่ว่า "สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง" มีเกิดเป็นเบื้องต้นแปรปรวนไปในท่ามกลาง และแตกสลายในที่สุด ทุก ๆ คนจะต้องประสพ ร.อ. ภิรมย์ ฯ ก็จะต้องมีสภาพดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังสลดใจที่ ร.อ. ภิรมย์ ฯ อายุยังไม่สมควร

กำลังหนุ่มโสดและมีหวังจะก้าวหน้าในชีวิตไปอีกไกล ทั้งจะได้เป็นกำลังของทางราชการต่อไปอีกนาน ซึ่งยังมีโอกาสที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอีกมาก จึงเป็นที่น่าเสียดาย

ขออำนาจ ผลบุญ คุณความดี ที่ ร.อ. ภิรมย์ฯ ได้บำเพ็ญมาแล้วในอดีต และกุศลผลบุญที่บรรดาญาติมิตรทุกคนได้บำเพ็ญอุทิศให้ในครั้งนี้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ จงประสพความสุขสงบในสัมปรายภพ ทุกประการ.

พลตรี พิภัช งามกร

๖ มิ.ย. ๑๑

แด่ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ศิษย์ที่รัก

ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ เป็นนักเรียนนายทหารแผนที่ (นักเรียนนายร้อยแผนที่) หลักสูตร ๕ ปี รุ่นแรกของโรงเรียนแผนที่ ข้าพเจ้ามีความสนิทและใกล้ชิดกับภิรมย์อยู่มาก ทั้งในขณะที่เป็นนักเรียนและออกไปรับราชการเป็นนายทหารแล้ว ภิรมย์ เป็นคนสุภาพ เรียบร้อย ขยันหมั่นเพียรต่อการศึกษาเป็นอย่างดี พร้อมทั้งเป็นที่รักใคร่ของมวลหมู่มิตรสหายทั่วกัน นอกจากนี้แล้ว ภิรมย์ ยังเป็นนักกีฬากลางแจ้งชั้นดีอีกด้วย เมื่อสำเร็จการศึกษาออกมาปฏิบัติหน้าที่ราชการ ภิรมย์ ได้แสดงความรู้ ความสามารถในด้านวิชาการเท่าที่ได้รับการศึกษามาทั้งหมด นำมารับใช้ผู้บังคับบัญชามาด้วยดี และจะต้องมีวิถีชีวิตก้าวหน้าไปได้ไกลมาก

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวการถึงแก่กรรมของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ เพราะรถยนต์คว่ำและถึงแก่กรรมทันที ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง มัจจุราชหมดความเห็นใจต่อศิษย์ที่รักของข้าพเจ้าโดยมิได้ยับยั้งที่จะให้ชีวิตแก่ภิรมย์เพื่อดูโลกต่อไปได้อีกเลย ข้าพเจ้าจึงต้องเสียศิษย์ที่รักไปอีกคนหนึ่ง ไม่แต่เท่านั้นยังเป็นการบั่นทอนกำลังของทางราชการ ผท.ทหาร ไปด้วย ภิรมย์ต้องมาจากโลกมนุษย์ไปเมื่อมีอายุยังน้อยและชีวิตที่ยังโสด ซึ่งไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น ภิรมย์ ยังมีเวลาอีกมากที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและตัวเอง แต่ ภิรมย์ กลับต้องมาจบชีวิตเสียอย่างกระทันหัน ความตายทุกคนจะหลีกเลี่ยงเสียมิได้ แต่ถ้าหากการตายนั้นเป็นการสมควรแก่อายุขัยและได้สร้างความดีไว้เป็นอนุสรณ์แล้ว จึงจะเป็นการสมควรแก่ผู้ที่ได้จากไปโดยไม่กลับมาอีก การจากไปของภิรมย์ครั้งนี้ ย่อมเป็นที่อาลัยแก่ผู้บังคับบัญชา ครูอาจารย์และมิตรสหายเป็นอย่างยิ่ง แต่ภิรมย์ยังได้ทิ้งคุณงามความดีไว้ให้ได้เห็นอยู่ตลอดไป

สุดท้ายนี้ อาจารย์ขอภาวนาให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ จงไปสถิตย์อยู่ ณ ที่บรมสุข และมีความสุขในสัมปรายภพตลอดไป

พลตรี พัลลภ ฟูเพื่อง
ผู้ชำนาญการกรมแผนที่ทหาร

อาลัยสัทธิวิหาริก

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ อุปสมบทที่พัทธสีมา วัดสุทธจินดา นครราชสีมา เมื่อพรรษา ๒๕๐๖ ได้รับการศึกษาอบรม พระธรรมวินัย ร่วมนวกภิกษุในสำนัก หลายรูป ในระหว่างพรรษาได้ขอคติธรรมจากพระอุปัชฌาย์ที่เกี่ยวกับครอบครัว ไว้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับตัวเอง ซึ่งพระอุปัชฌาย์เขียนให้ว่า

พ่อ แม่ คือผู้ให้กำเนิดแก่ลูก
พ่อ แม่ คือผู้เลี้ยงลูก
พ่อ แม่ คือที่พึ่งของลูก
พ่อ แม่ คือครูอาจารย์ของลูก
พ่อ แม่ คือพรหมของลูก
พ่อ แม่ คือพระของลูก
พ่อ แม่ คือผู้ให้สมบัติทุกอย่างแก่ลูก

ลูก คือแก้วและดวงใจของ พ่อ แม่
ลูก ควรรักนับถือ พ่อ แม่

ลูก ควรเคารพบูชา พ่อ แม่
ลูก ควรปฏิบัติบำรุง พ่อ แม่
ลูก ควรทำกิจการของ พ่อ แม่
ลูก ควรเชื่อฟังคำของ พ่อ แม่
ลูก ควรรักษาตระกูล พ่อ แม่
ลูก ควรทำความดีเพื่อ พ่อ แม่
ลูก ควรทำบุญอุทิศให้ พ่อ แม่

คติธรรมนี้ คือหลักกตัญญูกตเวทีระหว่างครอบครัว ภิรมย์ พรหมภูเบศ ชอบใจมาก แม้ลาสิกขาแล้วไปหาพระอุปัชฌาย์ที่วัด ยังว่าคติธรรม ๑๖ ข้อนี้ให้ฟังได้ถูกต้องดี แสดงว่าธรรมะข้อนี้เข้าถึงใจเขาแล้ว และยังสามารถดูดเอาน้ำใจคนรุ่นอื่น ที่สูงกว่า, เสมอกัน, แม้ต่ำกว่า เข้ามาไว้ในห้วงหัวใจตนเองได้ จึงจัดเป็นลูก--เป็นศิษย์—เป็นผู้น้อย เป็นเพื่อน—เป็นพลเมือง,ที่หาได้ยาก

ภิรมย์ จากไปแล้ว ยังดูดเอาใจคนอื่นอีกมากหลาย ให้อาลัยถึงมิรู้วาย เราทั้งหลายมาส่งสักการะวิญญาณเธอ

ตรงนี้แล้ว ใจทุกดวงปรารถนาให้วิญญาณของเธอจงปฏิสนธิ
ในภูมิอันควรที่จะรับส่วนกุศลที่เราทั้งหลายตั้งใจอุทิศให้ จง
ได้รับอนุโมทนาส่วนกุศลครั้งนี้ด้วย.

พระธรรมบัณฑิต

วัดสุทธจินดา นครราชสีมา

"รูปกายของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมย่อยยับ
ทรุดโทรมไป แต่ชื่อเสียงคุณงามความดีที่
บุคคลทำไว้ หามีเวลาเสื่อมสูญไปไม่"

ธรรมดาว่า ชีวิตคือความเป็นอยู่ของหมู่มนุษย์ ย่อมตกอยู่ในกระแสแห่งธรรมดา ดุจสวะอันล่องไหลตามกระแสชลอันเชี่ยว คือมีความเกิดแก่เจ็บตายเป็นสภาพ ผู้มีปัญญา เมื่อมาพิจารณาเห็นความไม่มีสาระแก่นสารในรูปกายนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ประมาทมัวเมาในวัย ในความไม่มีโรคและในชีวิต มุ่งบำเพ็ญกิจที่ปราศจากโทษอันประกอบด้วยประโยชน์ ทั้งคดีโลกคดีธรรม ไม่ทำชีวิตให้เป็นหมันอาศัยเบญจขันธ์บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน และบุคคลผู้อื่น สาระประโยชน์และคุณความดีอันใด อันบุคคลได้ทำไว้แล้ว สาระประโยชน์และเกียรติคุณอันนั้น หามีความเสื่อมสูญไปไม่ ได้ชื่อว่า เป็นผู้ถือเอาสาระในสภาวะอันหาสาระมิได้ นักปราชญ์ทั้งหลายสรรเสริญว่า "อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ" ชีวิตของผู้นั้นย่อมไม่เปล่าประโยชน์

ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ เป็นผู้หนึ่งที่ได้อาศัยเบญจขันธ์บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนและบุคคลผู้อื่น ทั้งคดีโลกและคดีธรรมไว้หลายประการ ว่าโดยฐานะเป็นข้าราชการ ก็ได้ปฏิบัติราชกิจมาเป็นอย่างดี ไม่มีมลทินโทษ สามารถยังราชกิจในหน้าที่ให้ผ่านพ้นอุปสรรค ย่างขึ้นสู่ความเจริญทันท่วงที ว่าโดยฐานะเป็นอุบาสก ก็เป็นผู้มีศรัทธาความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามั่นคง ได้ลาราชการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาอยู่ร่วมกับข้าพเจ้าเมื่อปี ๒๕๐๖ ณ วัดสุทธจินดาในเมืองนครราชสีมา ศึกษาพระธรรมวินัยในบวรพุทธศาสนา เข้าใจในหน้าที่อุบาสกดีแม้ลาสิกขาไปแล้ว ได้ชักนำญาติมิตรและหมู่ข้าราชการให้ยินดีในการบำเพ็ญกุศลสัมมาปฏิบัติ หาโอกาสร่วมการกุศลกับประชาชนตามอารามต่าง ๆ เป็นการถือเอาวัดเป็นสโมสรสถานเชื่อมสามัคคีเพื่อความดีงาม ว่าโดยฐานะเป็นคฤหบดีก็เป็นผู้ตั้งตนได้ ยังฐานะให้คืบหน้ามาจนทำความอุ่นใจให้แก่วงศาคณาญาติ ว่าโดยฐานะที่เป็นมิตร ก็เป็นกัลยาณมิตรของผู้คบหา เพราะว่า เป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอเผื่อแผ่กว้างขวาง เป็นที่ชอบพอรักใคร่ของผู้ที่ได้สมาคม พระพุทธเจ้า

ย่อมทรงสรรเสริญบุคคลผู้เห็นปานนี้ไว้ว่า "สทฺโธ สีเลน สมฺปนฺโน ยโส โภคสมปฺปิโต บุคคลผู้มีศรัทธา บริบูรณ์ศีลาจารวัตร เพียบพร้อมด้วยเกียรติยศชื่อเสียงและโภคะอริยะทรัพย์ ยํ ยํ ปเทสํ ภชติ ตตฺเถว ปูชิโต จะไปอยู่ในถิ่นใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีคนในท้องถิ่นนั้น ๆ นิยมนับถือ"

ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ ถึงแม้จะเป็นผู้เพียบพร้อมไปด้วยเกียรติยศและชื่อเสียง ดำรงตนเป็นหลักฐานเป็นที่รักใคร่นิยมนับถือของหมู่พวกทั่วไป แต่ก็ไม่สามารถดำรงชนม์ชีพยืนอยู่พอเพียงแก่ความประสงค์ของเหล่าชนม์ ผู้รักใคร่นับถือได้ เพราะมฤตยูผู้มีเสนาใหญ่เข้าประชิด ไม่สามารถจะรุกรบต่อต้านได้ จึงถึงซึ่งปราชัยพ่ายแพ้แก่พระ-ยามัจจุราช จำต้องละจากญาติมิตรและเหล่าชนผู้รักใคร่ล่วงลับไปตามสภาวะแห่งสังขารในปูนที่กำลังเจริญ จึงเป็นที่อาลัยเสียดายของบรรดาญาติมิตร ถึงแม้ ร.อ. ภิรมย์นี้จะมีชีวิตเป็นอยู่ไม่นาน แต่ก็ได้ถือเอาประโยชน์อันแก่นสารแห่งชีวิตไว้ได้ตามควรแก่ฐานะ สาระประโยชน์และเกียรติ-คุณความดีงามทั้งฝ่ายคดีโลกคดีธรรมซึ่งได้กระทำบำเพ็ญไว้ยังหาสูญสิ้นล่วงลับไปไม่ ย่อมเฟื่องฟุ้งตรึงตราปรากฏอยู่

แก่บุคคลผู้รู้ทั่วไป ข้อนี้ สมด้วยพระพุทธภาษิตที่พระ-พุทธองค์ตรัสไว้ว่า "รูป ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ ความว่า รูปกายของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมย่อยยับทรุดโทรมไป แต่ชื่อเสียงคุณงามความดีที่บุคคลทำไว้ หามีเวลาเสื่อมสูญไปไม่"

ด้วยอานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย และอานิสงส์แห่งคุณงามความดีและบุญกุศลทั้งหลายที่ได้บำเพ็ญจงมารวมกันเป็นพลวปัจจัยให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ ได้ประสบอิฐวิบุญมนุญผลและความสงบสุขในสัมปรายภพ ตลอดไปเทอญ.

พระศรีธรรมวงศาจารย์

วัดสุทธจินดา ณ เมืองนครราชสีมา

อาลัยภิรมย์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ ซึ่งถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐ ที่อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ท่านเจ้าภาพ อันได้แก่คุณพ่อและคุณแม่ รวมทั้งญาติพี่น้อง มีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจกเป็นของชำร่วยแก่ท่านผู้มีเมตตามาในงานพระราชทานเพลิงครั้งนี้ จึงได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยแด่ร.อ. ภิรมย์

ข้าพเจ้ารอโอกาสนี้มานานแล้ว นับแต่ได้รับโทรเลขว่าคุณภิรมย์ถึงแก่กรรมขณะที่ข้าพเจ้ากำลังทำงานอยู่ที่เวียงจันทร์ ข้าพเจ้าไม่สามารถกล่าวได้ว่าความรู้สึกของข้าพเจ้าขณะนั้นเป็นอย่างไร ความรัก ความเสียดาย ความเศร้าและความผิดหวัง ได้ประดังกันเข้าไปในใจ จนไม่สามารถจะปฏิบัติงานต่อไปได้ จึงได้เดินทางเข้ากรุงเทพ ฯ ในวันนั้นและขอทราบรายละเอียดจากคุณเสรี ผู้เป็นน้องชาย

คุณภิรมย์มิใช่เป็นเพียงข้าราชการร่วมสังกัดเดียวกันกับข้าพ.เจ้าเท่านั้น แต่หากเป็นทั้งลูกศิษย์ เป็นทั้งน้อง เป็นทั้งเพื่อนร่วมใจที่เคยได้อุปการะซึ่งกันและกันมา ตั้งแต่คุณภิรมย์ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ วิ่งเล่นอยู่ที่สโมสรร่วมเริงชัย แล้วเข้ามาเรียนในโรงเรียนนายทหารแผนที่ จนกระทั่งออกรับราชการเป็นนายทหาร

ตลอดระยะเวลาร่วมยี่สิบปีมานี้ ข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในมิตรภาพและในคุณงามความดีที่คุณภิรมย์ได้เคยปฏิบัติต่อคุณพ่อ คุณแม่ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ ตลอดจนเพื่อนฝูงทุกคน

ข้าพเจ้าขอยกย่องสรรเสริญ ความกตัญญูกตเวทีที่คุณภิรมย์มีต่อผู้บังเกิดเกล้า ไม่ว่าจะไปรับการฝึก หรือรับราชการ ณ แห่งหนตำบลใดคุณภิรมย์จะมีแต่ความห่วงใยในคุณพ่อคุณแม่ที่อยู่ในวัยชราภาพแล้ว พอมีโอกาสแม้นเพียงเล็กน้อย ก็จะรีบเดินทางไปกราบเท้าผู้มีพระคุณทั้งสองทันที

ในด้านญาติพี่น้อง คุณภิรมย์เคยปรารภอยู่เสมอว่า อยากให้น้องๆ เป็นฝั่งเป็นฝาหรือเรียนสำเร็จกันไปเสียก่อน แล้วจึงจะคิดแต่งงาน ข้าพเจ้าตื้นตันใจที่คุณภิรมย์เป็นผู้มีขันติ และชนะใจตนเอง ทั้ง ๆ ที่ชายหนุ่มอย่างคุณภิรมย์ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหน ย่อมมีแต่คนรักคนสรรเสริญเพราะเป็นผู้มีความเมตตากรุณา ความโอบอ้อมอารีย์ รู้จักที่ต่ำที่สูง การวางตนให้เหมาะในวงสังคม รู้จักเอาใจเพื่อนฝูง มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ คุณสมบัติดังกล่าวมานี้ย่อมเป็นที่พึงพอใจแก่บุคคลทุกชั้น และทุกเพศทุกวัย

ในด้านเพื่อนฝูงของคุณภิรมย์ ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจเพราะ แต่ละคนที่ พบกับข้าพเจ้า ตอนคุณภิรมย์ ถึงแก่กรรมใหม่ ๆ ทุกคนมีแต่น้ำตานองหน้า และผิดหวังที่คุณภิรมย์จากพวกเราเร็วเกินไป

ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าสังขารทั้งหลายนี้ไม่เที่ยงหนอ ตามคำของพระพุทธองค์ แต่เพื่อนทุกคนก็อดที่จะเศร้าและรำลึกถึงมิได้

อาศัยที่ว่า ตลอดชีวิตคุณภิรมย์เคยประกอบแต่คุณงามความดี เคยประพฤติแต่ธรรมะอันเป็นกุศล ย่อมจะเป็นบารมีและอานิสงส์ หนุนนำให้คุณภิรมย์ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

พ.ต. ผดุง สร้อยคำ

อุดร — ๓ มิ.ย. ๑๑

คำไว้อาลัยถึง ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ

ครั้งเมื่อ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ รับราชการร่วมกับผมในกองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๑ นั้น เดิมทีก็สนิทสนมกันเหมือนผู้ร่วมงานทั่วไป แต่ภายหลังเราทราบว่าเราเป็นชาวนครราชสีมาด้วยกัน ความสนิทสนมได้ทวีความแนบแน่นยิ่งขึ้น จนปรากฏว่า เหมือนเราเป็นพี่น้องร่วมสายโลหิตเดียวกัน ข้อนี้ต่างคนต่างทราบได้ด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เรานำมาพูดและปรึกษาหารือกันและปฏิบัติต่อกันเป็นประจำ ด้วยเหตุนี้เอง ผมจึงทราบคุณธรรมประจำใจของคุณภิรมย์ ฯ โดยเฉพาะเกี่ยวกับคุณพ่อคุณแม่แล้ว คุณภิรมย์ฯฝากจิตใจไว้กับความกตัญญูกตเวทีอย่างมั่นคงเหมือนศิลาแท่งทึบ เรื่องที่เกี่ยวกับพี่น้อง ไม่ว่าเป็นเขยเป็นสะใภ้ คุณภิรมย์รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเรื่องใดที่เป็นเรื่องทุกข์ คุณภิรมย์จะต้องนำมาปรึกษาผม ขอคำแนะนำและขอให้ช่วยเหลือเสมอ เรื่องใดที่เป็นเรื่องสุข คุณภิรมย์ก็ดีใจ แลนำตัวเข้าไปช่วยอารักขาความสุขนั้น ๆ พูดกัน

ง่าย ๆ ถ้าญาติมีทุกข์ คุณภิรมย์จะต้องหาทางบำบัดทุกข์ ถ้าเป็นเรื่องสุข คุณภิรมย์ ฯ ก็สุขใจ และบอกให้ผมทราบเสมอ

ในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวผม คุณภิรมย์ ได้มีส่วนช่วยเหลือ ในคราวที่ลูกคนเล็กของผมไม่ยอมไปโรงเรียน คุณภิรมย์ ฯ จะพูดจาชักจูงนำไปโรงเรียนจนเรียบร้อย บางครั้งคุณภิรมย์ต้องทำหน้าที่รับส่งด้วย

ในข้อที่เกี่ยวกับผู้น้อยและเพื่อนฝูง คุณภิรมย์มีจิตใจ เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ ภารกิจ และ การเงิน ตามควร เสมอ เรื่องที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่ ภิรมย์ ฯ มีสัมมาคารวะและปฏิบัติหน้าที่ระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อยสม่ำเสมอ

สรุปแล้ว ไม่ว่ากับใครที่มาเกี่ยวข้องกับคุณภิรมย์ ฯ คุณภิรมย์ ฯ จะไม่ให้ใครผิดหวังในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม

เมื่อผมทราบข่าวการเสียชีวิตของคุณภิรมย์ ฯ เท่ากับน้องชายที่รักของผมจากผมไปเมื่อครั้งคุณภิรมย์ ฯ ยังมีชีวิตอยู่ เราเคยออกไปรับทานอาหารกลางวัน ร้านอาหารข้างกองทัพด้วยกันเสมอ นับแต่ภิรมย์ ฯ จากไป ปรโลก

ผมไม่เคยไปรับทานอาหารกับใคร ณ ที่ร้านข้างกองทัพอีกเลย

นับแต่วันภิรมย์ ฯ จากโลกนี้ไปจนบัดนี้ไมตรีจิตและคุณธรรมของคุณภิรมย์ฯ ยังประทับใจผมอยู่เสมอโดยเฉพาะลูกชายคนเล็กของผมเขาพูดว่า เขาเห็นอาว์ภิรมย์ ฯ เมื่อรถวิ่งมาถึงหน้า วชิรพยาบาล และทางรถไฟหน้ากรมยุทธ-ศึกษาทหารบกทุกครั้ง แสดงให้เห็นว่าคุณภิรมย์ได้ฝากเมตตาจิตไว้ในดวงใจของลูกชายของผมไว้อย่างแนบแน่นจนปรากฏภาพขึ้นในจิตใจ

กุศลใด ๆ ที่ผมทำมาจนถึงบัดนี้ ผมขออุทิศกุศลนั้น ๆ ให้คุณภิรมย์ ฯ ขอให้คุณภิรมย์จงรับทราบและอนุ-โมทนากุศลนั้น ๆ ด้วยอำนาจกุศล หวังว่าคุณภิรมย์ ฯ จะได้มีความสุขในคติภพนั้น ๆ

พ.ท. นาค วงศ์วีระชัย

กองทัพภาคที่ ๑

คำไว้อาลัยของเพื่อนร่วมรุ่น ๒๔๙๕

อันสถูปสถานโบราณสร้าง
ย่อมหักร้างผุผังมิยังไหว
เลือดเนื้อก่อเป็นมนุษย์สมมุติกาย
ก็แตกดับลับสลายไปตามกาล
อนิจจังสังขาราว่าไม่แน่
เมื่อเกิด แก่ เจ็บ ตายวายสังขาร
แม้พระองค์ทรงพิสุทธิพุทธิญาณ
เมื่อถึงวารวางจิตปรินิพพาน
แต่ครานี้ต้องสิ้นเพื่อนเหมือนสิ้นจิต
มิตรสนิทเคยร่วมทุกข์สนุกสนาน
เคยได้ร่วมผ่าดงพงกันดาร
เนาว์นานนานกินนอนแต่ก่อนมา
กว่าจะได้เป็นนายเขาเราแทบแย่
ตั้งใจแน่รับใช้ชาติดังปรารถนา
เพื่อนพร้อมพรักรักกันมั่นสัญญา

จะได้ทุกข์หรือสุขาไม่ทิ้งกัน
บัดนี้เพื่อนต้องเลือนลับดับชีวิต
เหลืออดีตที่คอยเตือนให้เพื่อนฝัน
อีกความรักสามัคคีมีสัมพันธ์
แต่ชื่อนั้นจะยืนยงคงถาวร
จะฝังใจฝังจิตรมิตรถ้วนหน้า
ยั่งยืนยงคงกว่าขุนสิงขร
"ภิรมย์" เราอาลัย นิรันดร
ชาติหน้าย้อนเกิดใหม่ได้เจอกัน
ขอจงสุข ณ สมัยสัมปรายภพ
ได้เคารพองค์สัมมาอรหันต์
เป็นอุบัติเทพครองแมนแดนพิมาน
ด้วยกุศลผลทานเป็นปัจจัย

ข่าวร้าย

เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๙ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ เวลา ๑๗๔๐ พวกเราทราบข่าวว่า ร.อ. ภิรมย์ พรหม–ภูเบศ เพื่อนรักร่วมรุ่นของเราได้รับอุบัติเหตุรถคว่ำถึงแก่กรรม บางคนยังไม่เชื่อ เพราะยังไม่มีข่าวยืนยันแน่นอน และอีกประการหนึ่งจะเป็นไปได้หรือ เพราะภิรมย์คนนี้เป็นบุคคลที่มิได้ตั้งอยู่ในความประมาทเลย เมื่อได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่และพี่น้องแน่นอนแล้ว พวกเราทั้งหมดแทบจะหัวใจหยุดเต้นเพราะนึกไม่ถึง นับว่าเป็นข่าวที่ร้ายยิ่งสำหรับพวกเรา พวกเราซึ่งได้ฟันฝ่าร่วมเป็นร่วมตายกันมา ตลอดระยะเวลาถึง ๑๕ ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นต้นมา บัดนี้เราต้องเสียเพื่อนรักไปอีกคนด้วยความอาลัยยิ่ง

เด็กหนุ่มจากนครราชสีมา

ในรุ่น ๒๔๙๕ ซึ่งมีนักเรียนเพียง ๓๑ นาย มีเด็กหนุ่มหน้าหวาน ๆ ตาอ่อนโยน กอรปด้วยนิสัยสุภาพเรียบ

ร้อย มีอารมณ์เย็นขบขันเป็นบางเวลา รูปร่างสมส่วนแข็งแรง เป็นหนุ่มประเภทค่อนข้างหล่อเหลาสักหน่อยอยู่ในพวกเรารุ่นเดียวกันคนหนึ่ง ในวันแรกเราก็รู้จักชื่อว่า "ภิรมย์ พรหมภูเบศ" จากนครราชสีมาเมืองคุณแม่โมที่เคยผลิตชนชั้นนำของประเทศทั้งในอดีตกาลและปัจจุบันกาล และนับจากวันนั้น "ภิรมย์" ก็เป็นสายเลือดชาวแผ่นที่ของเราคนหนึ่งที่น่าภูมิใจ

อดีต

เราต้องภูมิใจเพราะ "ภิรมย์" เพื่อนรักของพวกเรานับตั้งแต่วันแรกจนวันสุดท้ายแห่งชีวิต "ภิรมย์" เป็นคนที่เรียบ ๆ เสมอต้นเสมอปลาย และมีดี ๆ ออกอวด จากคุณสมบัติประจำตัวที่ดีเด่นกว่าเพื่อนร่วมรุ่นคนอื่น ๆ พึงจะมี "ภิรมย์" ได้รับพรสวรรค์ ในด้านการศึกษา ก็อยู่ในระดับดีตลอดมา ฉะนั้นในวันรับพระราชทานกระบี่และวันประดับยศ ภิรมย์จึงเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับ "เกียรตินิยม" เรียนดีของกระทรวงกลาโหม ในด้านกีฬา ภิรมย์มีคุณสมบัติเป็นนักกีฬาเต็มตัว เราย่อมรู้ดีนักกีฬาที่มาจาก นครราชสีมา นั้น

ฝีมือแน่แค่ไหน ภิรมย์ เล่นฟุตบอลล์ได้ดีมาก เพื่อนรุ่นเดียวกันหาตัวจับยาก รักบี้ภิรมย์ก็ถนัดเช่นเดียวกับฟุตบอลล์ และในเชิงบาสเกตบอลล์ ตระกร้อ ภิรมย์ ก็ยังคงเป็นมือชั้นหนึ่งของโรงเรียนเราอยู่เสมอ ภิรมย์ได้รับพรสวรรค์ในด้านการกีฬามามากจริงดังนั้น จึงไม่ต้องสงสัยว่า ภิรมย์จะมีจิตใจสปอรตเป็นนักกีฬาเต็มตัว ความเรียบร้อยสุภาพประกอบกับการยิ้มสู้เป็นนิจสิน จึงทำให้ภิรมย์เป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชาที่ดีของรุ่นน้อง ๆ และเป็นที่รักใคร่ของผู้บังคับบัญชาและครูอาจารย์ทุกท่าน

ความสนิทสนมและความรักสามัคคีกับเพื่อนๆ ภิรมย์ไม่เคยขาดตกบกพร่อง กระทำตนเป็นที่รักใคร่ของบรรดาเพื่อน ๆ ทุกคนเราเคยร่วมเป็นร่วมตายกันมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องร้าย เรื่องดี ภิรมย์ไม่เคยหวั่นเราเคยกินเคยนอนร่วมกันในถิ่นธุระกันดาร ความรักสามัคคีระหว่างเพื่อนฝูงเท่านั้น ที่เราช่วยกันแก้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยดีตลอดมา ภิรมย์มักจะเป็นมันสมอง และใช้ความสุขุมคัมภีรภาพตาม บุคคลิก ลักษณะให้ ก่อเกิด ประโยชน์ ในระหว่าง เพื่อนร่วมรุ่น หากใครมีทุกข์มีร้อน ภิรมย์จะพยายามหาทางดับ

ให้ ชนิดที่เรียกว่าผ่อนหนักเป็นเบา หรือให้ร้อนเป็นเย็น ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาร่วมกันมา ๗ ปี ภิรมย์ไม่เคยมีเรื่องบาดหมางน้ำใจกับเพื่อน กลับตรงกันข้ามเรายิ่งอยู่ด้วยกันนานวัน ความรักระหว่างเพื่อนฝูงของพวกเรายิ่งทวีคูณขึ้นไปตามวันเวลา และจำนวนปีที่เพิ่มขึ้นแก่จำนวนอายุของพวกเราเพื่อน ๆ บางคนยังเคยแปลกใจว่า ทำไมหนอภิรมย์คนนี้มีดีอะไร ถ้าผู้ใดได้คลุกคลีสนิทชิดชอบล่ะก็เป็นต้องรักภิรมย์เสียยิ่งกว่าคู่รัก พวกเราบางทีคู่รักนัดไปเที่ยวกับเพื่อนนัดไปเที่ยวกัน เราเลือกเพื่อน แต่ถ้าจะไปหาผู้หญิงกันละก้อ พวกเราก็ไม่ไปกับภิรมย์ เพราะภิรมย์ปากหวาน พูดเพราะมีเสน่ห์กว่า พวกเราอด แต่แปลกที่ภิรมย์ไม่ชอบผู้หญิงกลับรักเพื่อน ๆ มากกว่า ภิรมย์จึงน่ารักอย่างนี้จริง ๆ

ฉะนั้น ในวันที่ ๑๒ ก.พ. ๐๒ กองทัพบกไทยจึงได้นายทหารหนุ่มที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติอันดียิ่งอย่าง "ภิรมย์ พรหมภูเบศ" ไว้รับใช้ประเทศชาติอย่างภาคภูมิใจ และเป็นศักดิ์เป็นศรี เกียรติยศ แห่งวงศ์ตระกูล ซึ่งบิดา

ก็เป็นทหารบก ภิรมย์จึงนับได้ว่าเป็นสายเลือดของทหารโดยแท้

ถึงแม้ว่าภิรมย์จะเป็นนายทหาร เช่นเดียวกับเพื่อนๆ แล้วภิรมย์ก็ยังเป็นภิรมย์คนเดิม กับเพื่อนฝูงอย่างไรก็อย่างนั้นและดูเหมือนว่า เราจะเพิ่มความรักสามัคคีกันมากขึ้นไปอีก ประการแรก เราพ้นจากสภาพความเป็นนักเรียน หลุดจากกฎข้อบังคับต่าง ๆ ที่เคยผูกมัดเราด้วยวินัย มาเป็นนายทหารที่มีเกียรติพอที่จะทำอะไร ๆ ได้บ้าง ประการที่สอง เมื่อเป็นนายทหารแน่ละเรายิ่งมีปัจจัยเกื้อกูลในการกระชับมิตรและสังสรรค์กันพอควรแก่กาละ เทศะได้ เราไม่ได้แยกย้ายกันไปไกล ๆ นักมีบ้างก็บางครั้งบางคราว เช่นงานสนามในภูมิประเทศ หรือย้ายไปประจำตามหน่วยต่างๆ ชั่วคราว เราจึงวน ๆ เวียน ๆ อยู่ในอาณาจักร "จักรทองกระบอง ดาว" ของเราอยู่เสมอ ๆ มีอะไรก็มาเล่าสู่กันฟังเฮฮาไปตามประสาพวก ๆ เรา ภิรมย์มักจะเป็นฝ่ายรับฟังมากกว่าเป็นฝ่ายเสนอเรื่อง แต่มีบางครั้ง ภิรมย์ก็งัดมุขเด็ด ๆ มาให้พวกเราเฮฮากันได้อย่างครื้นเครง เราจึงไม่ค่อยได้พบเรื่องโศรกเรื่องเศร้ากันนัก นับตั้งแต่เราได้เสีย

เพื่อนรักคือ สวัสดิสม ไปตั้งแต่ ๒๔๙๙ นั้นเราต้องตกอยู่ในอารมย์ เศร้ากันนานแสนนาน ถึงแม้บัดนี้ พวกเราก็ยังอาลัยเพื่อนผู้จากไปอยู่ไม่รู้หายเช่นกัน

อาลัย

วิถีชีวิตแต่ละบุคคล ย่อมดำเนินไปตามครรลองที่พรหมลิขิต ตั้งแต่ภิรมย์ได้รับพระราชทานยศเป็นนายทหารสัญญาบัตร พวกเราได้ใกล้ชิดและสังเกตตลอดมาว่า ยิ่งนับวันนับเดือนและปีเพิ่มขึ้น ความอุตสาหะวิริยะของภิรมย์นั่นแหละคือ พรมที่ปูไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ภิรมย์จะต้องก้าวหน้าในราชการเป็นอย่างยิ่ง และเป็นที่ภูมิใจของเพื่อนร่วมรุ่น ตลอดจนบิดามารดาและญาติพี่น้องยิ่งนัก กอรปกับภิรมย์เป็นผู้บริสุทธิ์ด้วยประการทั้งปวง และไม่มีห่วงเรื่องครอบครัวเนื่องจากยังไม่แต่งงาน ถึงกระนั้นภิรมย์ก็ไม่เคยมัวเมาอยู่ในอบายมุขใด ๆ ทั้งสิ้น พวกเราจึงหวังกันโดยแท้ว่า ภิรมย์จะก้าวไปไกลมากในวิถีชีวิตการรับราชการทหาร

ในที่สุดมัจจุราชก็ลบล้างคำว่า "คนดีที่โลกต้องการ" จนได้ เราต้องเสียเพื่อนรักไปโดยกระทันหันจากอุบัติเหตุ จนเป็นอันตรายถึงชีวิต ไม่มีเพื่อนคนใดเลยที่ได้เห็นใจภิรมย์ ไม่มีคำสั่งเสีย ไม่มีเพื่อนอยู่ใกล้สักคน เพื่อนสิ้นใจ โดยไม่มีเพื่อนล่วงรู้ เราต้องจากกันทั้ง ๆ ที่เรายังรักกันอยู่ เราต้องเสียเพื่อนรักยิ่งไปอีกคน ประหนึ่งว่าส่วนใดส่วนหนึ่ง ที่สำคัญ ในร่างกายของ พวกเราได้ พินาศไปสิ้น

บัดนี้เรา......ไม่มีร่าง วิญญาณ ซึ่งประกอบด้วยเลือด เนื้อ ของ "ภิรมย์ พรหมภูเบศ" เพื่อนรักของเราอีกต่อไปแล้ว ไม่ว่าจะ ณ แห่งไหนที่ใด เพื่อนรักจะไม่เหลือรูปอีกต่อไปแล้ว จะเหลือแต่ความดี และความเป็นเพื่อนรักของเพื่อน ๆ ทุกคนไว้ให้จารึกชั่วกาลนาน แสนนานด้วยความอาลัยยิ่ง

เพื่อนทุกคนขอตั้งจิต อธิษฐาน ขอให้พระศรีรัตน-ตรัย และมวลสิ่งศักดิ์สิทธิในสากลพิภพ จงดลบันดาลให้

มวลธาตุ อันเป็นส่วนประกอบแห่ง ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ เพื่อนรักยิ่งของพวกเรา และด้วยอำนาจกุศลทักษิณานุปทานนี้ได้นำ ดวงวิญญาณของเพื่อนรักไปสู่ วิชชุจิต ส่องสว่าง ณ สัมปรายิกภพ ดังปรารถนาเทอญ

เพื่อนรุ่น ๒๔๙๕

แด่ ภิรมย์ เพื่อนรักยิ่ง

เรายังจำเพื่อนรักได้ว่า ครั้งแรกในชีวิตเราได้พบกับเพื่อนรัก เมื่อวันมามอบตัวเป็นลูกแม่เดียวกัน เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม ๒๔๙๕ คือ ลูกแผนที่ กรมแผนที่ทหาร จากวันนั้นเราถูกหล่อหลอมชีวิตให้เปรียบประหนึ่งชีวิตเดียวกัน เราเริ่มรักกัน และรักกันจนไม่อาจจะแยกสายโยงแห่งชีวิตที่มีความสัมพันธ์ ต่อกันลงได้ หลังจากเราได้ ร่วมศึกษา ร่วมกิน, ร่วมนอน และรอนแรมในป่ามาด้วยกัน อีกหลายปีต่อมาในรั้วของกรมแผนที่ทหาร และในที่สุดเราก็พบว่าเพื่อนคือเพื่อนแท้ เพื่อนที่ควรบูชา เราจึงเป็นเงาตามกันอยู่ตลอดเวลา เราและเพื่อนรักเคยถูกไฟไหม้เหลือแต่กางเกงและเสื้อที่สวมอยู่เพียงชุดเดียวมาด้วยกัน ในคืนวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๐๐ จากนั้น เราก็ยังได้มีโอกาส อยู่ร่วมกับเพื่อนตลอดมา เราได้เพื่อนรักร่วมเดินทางไปเป็นเพื่อนเพื่อความรักในต่างแดนที่ไกลแสนไกล ครั้งแล้วครั้งเล่า เราได้เพื่อนรัก เป็นเพื่อนเจ้าบ่าว ที่ต้องเดินทางไป แต่งงานถึงที่จังหวัดยะลา เราได้เพื่อนรักเป็นครูฝึกสอนวิชาขับรถจนเป็นความสามารถ ที่เราได้ใช้ อยู่ทุกวันนี้ และเราได้

เพื่อนรักเป็นครูสอนลีลาศจนทำให้เราเริ่มกล้าที่จะออกแสดงได้บ้างไม่อายขายหน้า

ไม่ว่าจะเป็นยามทุกข์ร้อนเพียงใด เพื่อนรักคนเดียวเท่านั้นที่ช่วยขจัดปัดเป่าได้ ทุกครั้ง ถึงแม้เพื่อนจะต้องเหนื่อยเหนื่อยเพียงไร เพื่อนจะยิ้มรับและช่วยจัดการแทนให้เสมอตลอดระยะเวลา๑๕ปีเศษ ครั้งหลังสุดเมื่อ๗สิงหาคม ๒๕๑๐ เราป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง เพื่อนรักนี่แหละที่บอกว่า อันตราย อย่าขับรถเลย ใน คืน วันรุ่งขึ้น จำเป็นจะต้อง ขับรถไป ส่งญาติ ที่สถานี รถไฟ บางกอกน้อย ตอน ๐๕.๐๐น. เพื่อนรักก็ยังมาแย่งปฏิบัติหน้าที่แทนเสีย เพื่อนช่วยให้เราพ้นอันตรายและหายป่วยเร็วขึ้น สุดท้ายแห่งชีวิตที่เราได้คุยกัน เพื่อนรัก มานอน ที่บ้าน เมื่อ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๐ จำได้ว่าเราคุยกันถึงเรื่องต่างๆและตลอดถึงโครงการของชีวิตอยู่จนดึก เราจึงแยกกันเข้านอน เราไม่นึกเลยว่าคืนนั้นจะเป็นคืนสุดท้ายที่เราได้คุยกับเพื่อนรัก ไม่มีลางสังหรณ์ใด ๆ เลยแม้แต่น้อย

เหมือนสายฟ้าฟาด เมื่อได้รับโทรเลขว่า เพื่อนรัก ยิ่งในชีวิตได้ถึงแก่มรณกรรมเพราะอุบัติเหตุรถคว่ำ เมื่อ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๐ ขณะที่เราปฏิบัติงานอยู่ที่สระบุรี สิบห้า

ปี ที่ผ่านมา เราไม่เคยเสียน้ำตาในเรื่องอื่นใดเลย เพราะเพื่อนรักสอนให้เราต่อสู้ตลอดมา เราไม่อายเลยที่จะบอกให้วิญญาณเพื่อนรักทราบว่า เราต้องร้องไห้น้ำตาที่เราเก็บไว้ ๑๕ ปี เพราะเราไม่สามารถจะอดกลั้นได้ เมื่อทราบข่าวการจากไปของเพื่อนรัก เพื่อนรักจากเราเร็วเกินกว่าที่เราจะคาดคิด เร็วเกินกว่าที่เราจะรวบรวมกำลังใจ และเร็วเกินกว่าที่เราจะได้ตอบแทนบุญคุณเพื่อนรักแม้แต่น้อย

ในชีวิตของเพื่อนรัก สิ่งใดที่เพื่อนรักและบูชา เราทั้งรักและบูชา สิ่งใดที่เพื่อนรักปรารถนาและสมหวัง เราแสนดีใจ ด้วยทุกครั้ง แต่เพื่อนเอ๋ย "ภูเก็ต" จังหวัด ที่เพื่อนปรารถนา จะได้มาเยือน วันแล้ว วันเล่า เราก็ยังไม่มีโอกาสไป แต่เราก็ได้นัดกันไว้ว่าพักร้อน เมษา ๒๕๑๑ นี้ เราและเพื่อนรักจะเดินทางมาภูเก็ตด้วยกัน แต่เพื่อนรักก็มาด่วนจากเราไปเสียก่อน ถึงเวลานั้น...แต่เพื่อนเอ๋ย... ขอให้วิญญาณของเพื่อนรักรับทราบไว้ด้วยว่า ขณะที่เราเขียนคำอาลัยรักถึงเพื่อนรักอยู่ขณะนี้ เรากำลังนั่งเขียนอยู่ ณ ที่ใจกลางเมืองภูเก็ตแล้ว เราได้ระลึกถึง วิญญาณ ของเพื่อนและได้นำวิญญาณของเพื่อนรักไปเที่ยวแล้วทุกแห่ง ที่เพื่อนรักปรารถนาจะไปเมื่อครั้งเพื่อนยังมีชีวิตอยู่......

..........วิญญาณของเพื่อนรักสถิตย์ ณ แห่งใด โปรดรับทราบไว้ด้วย เราฉลอง และครอบครัว อาลัยรัก เพื่อนเหลือเกิน ตลอดชีวิตนี้ไม่อาจจะลืมเพื่อนรักได้ หวังว่าจะได้ตอบแทนบุญคุณเพื่อนรักบ้าง แต่เพื่อนรักก็มาด่วนจากไปเสียก่อน.......... ขอให้วิญญาณของเพื่อนรักจงเป็นสุขสมกับคุณ ความดี ที่เพื่อนรักได้บำเพ็ญไว้ ตลอดอายุไข ของเพื่อนรัก และบุญกุศลทั้งหลาย ที่คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องตลอดจนผู้บังคับบัญชาและเพื่อนๆ ได้บำเพ็ญอุทิศให้เพื่อนรัก จงเป็นพลวปัจจัยให้ดวงวิญญาณของเพื่อนรัก จงประสบอิฏฐวิบูลมนุญผลและความสงบสุขในสัมปรายภพตลอดไป

ฉลอง วงศ์ชู

ภูเก็ต

๒๑ พ.ค. ๑๑

อาลัยอี๊ด ลูกสุดที่รัก

ไม่เคยคิด สังหรณ์ มาก่อนเลยว่า วันที่ ๑๙ สิงหาคม จะเป็นวันแห่งการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตของพ่อ และแม่ อี๊ด ลูกรัก การจากไปของลูกเป็นความวิปโยคโศกเศร้าอย่างแสนสาหัสของพ่อ–แม่ เมื่อทราบข่าวทางโทรเลขนั้นรู้สึกมึนงงไปหมดคล้ายกับมีใครมาทุบศีรษะอย่างแรง หัวใจสั่นคล้ายมีคนมาจับกระชาก ใจหนึ่งนั้น ยังไม่ยอมเชื่อว่า ข้อความในโทรเลขนั้นจะเป็นความจริง ทุกสิ่งทุกอย่างดูเคว้งคว้างไปหมด ขอให้เป็นแต่เพียงฝันร้ายเถิด......แต่แล้วเราก็หนีความจริงไปไม่พ้น ลูกได้จากไปเสียแล้วจริง ๆ –ช่างเป็นความจริงที่โหดร้ายอะไรเช่นนี้ ลูกรักของพ่อ–แม่

ลูกอี๊ดเป็นผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อย สุภาพอ่อนโยน เป็นลูกที่ดีอยู่ในโอวาทของพ่อ–แม่ตลอดมา ลูกมีคุณสมบัติที่พ่อแม่ทุกคนจะต้องภาคภูมิใจ นั่นคือ ความกตัญญูกตเวที ลูกรักและเป็นห่วงพ่อแม่เสมอ ยามใดที่พ่อแม่เจ็บป่วย ลูกจะวิตกห่วงใย ตามปรกติลูกเป็นคนช่างคิดแต่ก็สนุกสนานร่าเริง มีอารมณ์ขันชอบยั่วเย้า พี่ ๆ น้อง ๆ นำความสุขความครึกครื้นมาสู่พ่อแม่ตลอดจนทุกคนในครอบ

ครัวอยู่เสมอ คิดแล้วน่าใจหายนัก วันแห่งความสุขในอดีต วันเกิดพ่อ—แม่ วันสงกรานต์ ที่ลูก ๆ ทุกคนเคยมาประชุมพร้อมหน้ากัน... วันเช่นนั้น จะไม่มีอีกแล้ว เพราะเราได้ขาดลูก—ผู้จัดการฝ่ายบันเทิงไปเสียแล้ว ถึงจะมีก็คงจะไม่เหมือนเดิมในความรู้สึกของทุกๆ คน ความโอบอ้อมอารีของลูกนั้นเป็นที่ประจักษ์กันดี ลูกเป็นลูกสุดที่รักของพ่อแม่ เป็นน้องและพี่ที่รักยิ่งของพี่และน้อง น้ำใจของลูกนั้นกว้างขวางนัก ชอบถนอมน้ำใจผู้ใกล้ชิดไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้ที่ด้อยกว่าทั้งวัยวุฒิหรือคุณวุฒิก็ตาม จึงไม่น่าแปลกอะไรที่ลูกเป็นทั้งน้า อา และลุง ที่หลานๆ ทั้งรักและเกรง นอกจากนี้ลูกยังรักการศึกษา รักเกียรติยศ ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบและมีโครงการชีวิตที่งดงาม ลูกจึงเป็นทั้งความชื่นใจ ความภาคภูมิใจ และความหวัง ของพ่อ—แม่ ลูกอายุยังน้อยนัก กำลังจะเจริญก้าวหน้าใน หน้าที่ ราชการ พ่อแม่มุ่งหวังที่จะได้เห็นลูกมีอนาคตอันรุ่งโรจน์นำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล แต่แล้วลูกก็มาด่วนจากไปเสียก่อนโดยไม่คาดฝันไม่มีโอกาสได้รักษาพยาบาล หรือแม้แต่ ร่ำลากันเลย กระทันหันเกินกว่าที่พ่อ—แม่จะเตรียมใจรับความ

จริงอันนี้ได้ ลูกเป็นคนแรกที่จากไปในจำนวนลูกของพ่อแม่ทั้งหมด ๑๑ คน ความโศกเศร้าอาดูรของพ่อแม่นั้นจึงมากมายเกินกว่าที่จะบรรยายได้หมด ถึงแม้จะยึดพระธรรมคำสั่งสอน ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ความอาลัยรักและความรันทดใจนั้นก็ยังไม่หายไปได้ ถ้าวิญญาณของลูกยังล่องลอยอยู่ก็คงจะรู้ดีว่าพ่อแม่ มีความโศกอาลัยคิดถึงลูกมากเพียงไร

ลูกทำความดีมามากเมื่อมีชีวิตอยู่ ขอบุญกุศลสัมมาปฏิบัติที่ลูกได้สร้างสมไว้ และกุศลผลบุญที่พ่อแม่และญาติมิตรได้ อุทิศไป จงสำเร็จ อิฏฐวิบูลย์ ผลดลบันดาลให้ ดวงวิญญาณ อันบริสุทธิ์ ของลูก สุดที่รักไปสู่สุคติใน สัมปรายภพนั้นด้วยเทอญ.

จากพ่อ–แม่ ผู้โศกเศร้าและอาลัย
ในการจากไปของลูกยิ่งนัก
บ้านพรหมภูเบศ, นครราชสีมา
๑ มิถุนายน ๒๕๑๑

สุดอาลัยรักถึง "น้องอี๊ด"

๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๐ พวกเราไม่เคยนึกสังหรณ์เลยว่า วันนี้จะเป็นวันที่พวกเราทุกคนจะต้องจดจำและจะลืมเสียไม่ได้ เราจะลืมได้อย่างไรในเมื่อวันนี้ น้องชายอันเป็นที่รักยิ่งของเราได้จากไปอย่างกระทันหันและไม่เคยคาดฝันมาก่อน น้องอี๊ดเคยประสพอุบัติเหตุรถคว่ำ เคยป่วยหนักเข้าขั้นโคม่า ทำให้พวกเราอกสั่นขวัญแขวน แต่น้องอี๊ดก็โชคดีพญามัจจุราชยังปรานีให้ได้อยู่สร้างกรรมดีอีกต่อไป พวกเราทุกคนรู้สึกดีใจมากเมื่อได้น้องกลับคืนมา พวกเรามักพูดกันเสมอว่า ชีวิตของน้องอี๊ดนี้ช่างแข็งแกร่งและทรหด การรอดตายคราวป่วยหนักทำให้น้องอี๊ดมั่นใจว่าตนเองจะมีชีวิตยืนนาน จะได้มีโอกาสทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและวงศ์ตระกูลสมดังที่ตั้งใจไว้ น้องอี๊ดจึงมักพูดเสมอว่า ผมไม่ตายง่าย เมื่อพวกเราเตือนด้วยความเป็นห่วงถึงสุขภาพของน้อง แต่ทุกสิ่งล้วนอนิจจัง ๑๙ สิงหาคม พวกเราที่

โคราชจึงได้รับโทรเลขด่วนจากภูเขียว แจ้งข่าวน้องอ๊ีด ประสพอุบัติเหตุรถคว่ำและถึงแก่กรรม พวกเราตกตะลึงต่อข่าวร้าย ต่างทำอะไรไม่ถูก ทุกคนต่างภาวนาขอให้ข่าวร้ายนั้นคลาดเคลื่อน แท้จริงน้องเราเพียงสลบไปเท่านั้น ต่อเมื่อน้องฉัตรชัย และลูก จุลลิต เดินทางไปยังที่เกิดเหตุในคืนนั้น และกลับมาพร้อมด้วยร่างอันปราศจากวิญญาณของน้องอ๊ีด เราจึงแน่ใจว่าเราได้สูญเสียน้องชายอันเป็นที่รักยิ่งไปอย่างไม่มีวันกลับเสียแล้ว อันเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวง ยังความโศกสลดอย่างสุดซึ้งสุดแสนเสียดายอาลัยรักสุดที่จะพรรณนาได้

น้องอ๊ีดเป็นดวงแก้วของคุณพ่อคุณแม่ เป็นผู้หนึ่งที่พวกเราหวังว่าจะนำวงศ์ตระกูลให้รุ่งโรจน์ยิ่งขึ้น เป็นบุคคลที่น่ารักสำหรับพี่ ๆ และญาติมิตร น่าเคารพนับถือสำหรับน้อง ๆ และหลาน ๆ เป็นบุคคลที่เยือกเย็นและมีอารมณ์ขันมองโลกในแง่ดีเสมอ ไม่เคยมีใครต้องผิดหวังเมื่อมาขอความช่วยเหลือ น้องยินดีทุ่มเทให้ทั้งกำลังใจ กำลังกายและกำลังทรัพย์ โดยมิหวังผลตอบแทนเลย ไม่เคยก่อความร้าวรานใจให้แก่ผู้ใด เป็นผู้เข้มแข็งและเด็ดเดี่ยว น้องเป็นที่

ชมชื่นและยกย่องของทุกคนที่รู้จักและใกล้ชิด เมื่อน้องมาด่วนจากไปขณะยังเยาว์วัย และกำลังจะก้าวหน้าไปอีกไกลเช่นนี้ พวกเราจึงต่างเศร้าโศกเสียดายอาลัยรักอย่างยิ่ง

ดั่งเดือนดับลับโลกโศกสลด
ดูมืดหมดในใจให้หม่นหมอง
ยามสูญสิ้น "ภิรมย์" ของพี่รอง
พี่คงครองทุกข์เศร้าถึงเช้าเย็น
โอ้ นับไปแต่นี้ไม่มีแล้ว
ร่างน้องแก้วของพี่ที่เคยเห็น
อันความดีที่น้องได้บำเพ็ญ
คงจะเป็นสัญญลักษณ์สลักใจ
พี่เคยเห็นหน้าน้องอยู่หลัดหลัด
กรรมใดหนอให้พลัดพรากไฉน
อันทุกข์โศกสามโลกล้นลับอาลัย
ฤๅ เปรียบได้โศกพี่ต่อ "ภิรมย์"
เคยได้เห็นดวงหน้าที่แจ่มใส
เคยได้เห็นน้ำใจที่งามสม

แต่นี้ไปคงไม่มีชื่อ "ภิรมย์"
เหล่าญาติมิตรคงตรมทุกข์มิวาย
ขอเดชะคุณรัตนตรัยช่วย
จงอำนวยพรน้องให้สมหมาย
ให้เป็นสุขในสวรรค์สัมปราย
เกิดภพใดขอเป็นญาติอย่าคลาดเอย.

จากพี่

อาลัย "น้องอี๊ด"

วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๐ เป็นวันที่ข้าพเจ้าจะลืมเสียมิได้ เพราะเป็นวันที่สูญเสียอี๊ดน้องชายสุดที่รักไป ทันทีที่ได้รับทราบว่าอี๊ดประสพอุบัติเหตุถึงแก่ความตาย ข้าพเจ้าไม่เชื่อในข่าวที่ได้รับจนนิดเดียว เพราะไม่เคยคาดคิดมาก่อนเลยว่า เขาจะต้องจากไปในระยะเวลาอันรวดเร็วเช่นนี้ จนกระทั่งมาทราบแน่ชัดในภายหลังว่า สิ่งร้ายที่เราไม่เคยคาดฝันมาก่อนได้เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ บอกไม่ถูกว่ามีความรู้สึกเช่นไร เหมือนฟ้าผ่าลงมาถูกเต็มตัว มึนงง คิดอะไรไม่ออก ทำอะไรไม่ถูกไปเสียทั้งนั้น อี๊ดเป็นน้องที่มีความดีต่อข้าพเจ้าและหลาน ๆ ของเขามาก อี๊ดช่วยเหลือข้าพเจ้าและลูกๆ ตลอดเวลาที่เขามีชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะขอให้ช่วยเหลืออะไร ง่าย–ยากแค่ไหน ไม่เคยได้รับความผิดหวังเลย อี๊ดเอาใจใส่ ห่วงใย พี่–หลานเสมอ เมื่อเห็นว่าพี่หายไปนานๆ จะโทรศัพท์มาถามว่าเป็นอะไรไป อี๊ด รัก–พี่–น้อง และหลานๆ อยากให้ทุกคนมีความสุข พยายามสร้างแต่กรรมดี

ตลอดมา ฉะนั้น การสูญเสียเขาไปอย่างกระทันหัน ย่อมก่อให้เกิดความเสียใจอย่างใหญ่หลวงแก่ญาติพี่น้อง แม้ว่าอึ๊ดจะจากไปอย่างไม่มีวันกลับคืนมา เราทุกคนก็ไม่อาจจะลืมความดีของอึ๊กได้

สุดท้ายนี้ ขอให้วิญญาณของอึ๊ด จงไปสู่สุคติสัมปรายภพ และขอให้เราได้เป็นพี่น้องกันอีกในชาติหน้า

จากพี่

ดนัย—พึงพิศ ทรัพย์ทองคำ

อาลัย "พี่อี๊ด"

วันเสาร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๐ เป็นวันที่เศร้าที่สุดในชีวิต ผมจะลืมเสียมิได้ชั่วชีวิต ไม่เคยคาดคิดมาก่อนเลยว่าวันนี้ตระกูล "พรหมภูเบศ" จะต้องสูญเสีย "พี่อี๊ดสุดที่รักเคารพ" นับเป็นคนแรกในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๑๑ คน ของพวกเรา

เช้านั้น ๐๗๐๐ ผมพร้อมคณะผู้ร่วมเดินทาง ๗ คน ออกเดินทางโดยพาหนะรถยนต์จากกรุงเทพ ฯ มุ่งสู่จุดหมายปลายทาง คือ อ. เกษตรสมบูรณ์ ชัยภูมิ จุดประสงค์การเดินทางครั้งนี้ เพื่อเยี่ยมบุตรชายคนโตของผม ก่อนเดินทางคราวนี้พี่อี๊ดเคยปรารภกับผมเสมอว่า อยากไปเยี่ยมหลานจิ๊ป แต่ยังหาโอกาสดีที่เหมาะสมไม่ได้ หลังจากออกเดินทางแล้วคณะเราได้แวะที่ปั๊มน้ำมันก่อนถึงรังสิต เพื่อตรวจสภาพรถและอัดจารบี ปั๊มแรกที่เราแวะปรากฏว่า เครื่องอัดจารบีใช้การไม่ได้ คณะเราจึงเลยไปปั๊มถัดไป ที่ปั๊มนี้กว่าจะอัด

จารบีได้สำเร็จ ต้องทำการแก้ไขกันพักใหญ่จึงทำการอัดได้ เมื่อจัดการเรื่องรถเสร็จ ขณะนั้นพี่อี๊ดเป็นผู้ถือพวกกุญแจรถซึ่งมีรูปของพี่อี๊ดอัดอยู่ในกรอบพลาสติคอยู่ด้วย แต่พอส่งกุญแจให้ผมผู้ทำหน้าที่คนขับ พวงกุญแจกลับหลุดตกลงบนพื้นซีเมนต์ รูปที่ติดอยู่ในกรอบหลุดกระจายออก พี่อี๊ดบอกให้ผมเอาน้ำยาอัดพลาสติคให้ (บังเอิญมีติดไปด้วย) เมื่อจัดการกับพวงกุญแจเรียบร้อยแล้ว คณะเราก็ออกเดินทางต่อ โดยมิได้เฉลียวใจแม้แต่นิดว่า จะเป็นลางร้ายในการเดินทางครั้งนี้

ประมาณ ๑๐๐๐ เศษ คณะเราพักรับประทานอาหารมื้อเช้าที่แก่งคอย เมื่อเสร็จแล้วก็เดินทางต่อไป พี่อี๊ดนั่งอยู่ตอนหน้าติดกับผมซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ขับ มาแวะเติมน้ำมันและตรวจรถอีกครั้งที่กลางดง หลังจากนั้นรถเราก็มุ่งหน้าต่อไปด้วยความเร็วปกติ ถึง อ. สีคิ้ว ประมาณ ๑๑๐๐ เศษ ผมยังคงทำหน้าที่เป็นสารถีอยู่เหมือนเดิม ครู่ต่อมาจึงได้เปลี่ยนจากผมเป็นเด็กของพี่อี๊ด ใจจริงนั้นผมอยากขับเอง แต่ไม่อยากขัดความปรารถนาดีของผู้ร่วมเดินทาง รถคงตะบึงต่อไปจนกระทั่ง ๑๑๑๕ ก็ถึง จ. ชัยภูมิ พวกเราทาน

อาหารมื้อกลางวันกันที่นั่น พี่อ๊อดทานก๋วยเตี๋ยวลาดหน้า ผมไม่นึกมาก่อนเลยว่า อาหารมื้อนี้จะเป็นอาหารมื้อสุดท้ายสำหรับพี่อ๊อดสุดที่รักของผม เมื่อทานเสร็จแล้วด้วยน้ำใจโอบอ้อมอารี พี่อ๊อดยังพาพวกเราไปแวะเยี่ยมผู้คุ้นเคย (เมื่อครั้งออกไปปฏิบัติราชการสนาม จ. ชัยภูมิ ปี ๒๕๐๘) ก่อนจากชัยภูมิรถเราแวะเพื่อเติมน้ำมันอีกครั้ง และแล้วคณะเราก็มุ่งหน้าต่อไปยัง อ. ภูเขียว ๑๖๐๐ เศษ คณะเราถึงภูเขียวโดยสวัสดิภาพ ครั้งแรกพวกเราตั้งใจจะแวะพักหาเครื่องดื่มแก้กระหายกันที่นี่ก่อนออกเดินทางต่อไป แต่ภรรยาของผมมีความเห็นว่าอีก ๒๐ กม. เท่านั้นก็จะถึง อ. เกษตรสมบูรณ์จุดหมายปลายทางของการเดินทางแล้ว อดใจรอไปทานที่บ้านดีกว่า การเดินทางครั้งนี้มิได้ประมาทเลย เราตรวจสภาพรถเสมอตลอดระยะเวลาการเดินทางอันควร มิได้นึกสังหรณ์ใจสักน้อยนิดว่าอีก ๔ กม. ข้างหน้า มัจจุราชได้มายืนรอเพื่อฉุดคร่าชีวิตพี่อ๊อดไปจากน้อง ผมยังจำเหตุการณ์วันนั้นได้ดี รถพาหนะของเราวิ่งมาด้วยอาการปกติ แต่แล้วก็เสียการทรงตัวแฉลบ ผมยังพูดเตือนคนขับว่ารถแฉลบ

พอสิ้นเสียงรถก็เอียงวูบไปทางขวาและพลิกตะแคงขวา แล้วไถลไปกับผิวถนน หน้ารถพาดขอบถนนพอดี สติผมยังดีพอทรงตัวลุกขึ้น เห็นภรรยาและบุตรไม่เป็นอะไร ก็เรียกหาพี่อี๊ดทันที ผมวิ่งวนมาทางท้ายรถและเจอพี่อี๊ดถูกรถทับอยู่ที่ขมับด้านขวา พอยกรถและนำเอาพี่อี๊ดออกมา ผมถามพี่อี๊ดว่าเป็นอย่างไรบ้าง คำตอบที่พูดออกมาได้คำเดียวว่า "ไม่เป็นไร"

ขณะนั้น พอดีมีรถผ่านมา ผมขอร้องให้กรุณานำส่งสถานีอนามัยภูเขียว และได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง อาการขณะนั้นของพี่อี๊ดมีโลหิตไหลออกมาทางปากและจมูก พวกเรารู้สึกตกใจมาก แต่อีกใจหนึ่งคิดว่าไม่เป็นไร เพราะหาบาดแผลตามตัวไม่มีเลย โดยปกติพี่อี๊ดเป็นคนอดทนคงพอทนพิษบาดแผลได้ หารู้ไม่ว่าอีกไม่กี่นาที ข้างหน้านี้มัจจุราชผู้ไม่เคยปรานีใครกำลังอ้าแขนรับอยู่ ที่สถานีอนามัยแพทย์ได้จัดการให้น้ำเกลือและฉีดยาบำรุงหัวใจทันที ครู่ต่อมาไม่นานนักการณ์กลับปรากฏว่า พี่อี๊ดมีอาการโคม่าเสียแล้ว การหายใจค่อยช้าลงและคงมีโลหิตไหลออกมาเช่นเดิม

มิได้หยุด ใจผมหดหู่แต่ก็ยังไม่สิ้นหวัง ภาวนาและวิงวอน ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์จงคุ้มครองพี่อ๊อดด้วย อย่าได้เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตเลย เวลาล่วงเลยและผ่านไป ๑๗๔๐ พอดี พี่อ๊อดก็จากคุณพ่อ—คุณแม่ และพี่ๆ น้องๆ ไปอย่างสงบ สุดความสามารถของแพทย์จะเยียวยาได้ โดยมิได้สั่งเสียอะไรเลยแม้แต่คำเดียว ผมงงไปหมดทำอะไรไม่ถูกขณะนั้น ได้แต่เดินวนเวียนไปมา ใจหาเชื่อไม่ว่า พี่อ๊อดได้จากไปเสียแล้วและได้ขอร้องให้แพทย์ตรวจดูอีกครั้ง ความเสียใจขณะนั้นมากจนสุดบรรรยายได้ ทั้งที่ทราบดีว่า มนุษย์เราทุกรูป ทุกนามไม่มีใครหนี " ความตาย " ไปได้ แต่การมาด่วนจากไปของพี่อ๊อดครั้งนี้ ผมไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจที่รับเหตุการณ์เช่นนี้มาก่อน เมื่อปี ๒๕๐๕ พี่อ๊อดเคยป่วยหนัก แต่ในครั้งนั้นพวกเราได้มีโอกาสรักษาพยาบาลอย่างเต็มความสามารถ ส่วนในครั้งนี้ผมไม่สามารถช่วยอะไรได้เลย

เมื่อมีชีวิตอยู่พี่อ๊อดดำเนินชีวิต ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีของน้อง ร่าเริงอยู่เป็นนิจ มองทุกคนในแง่ดีเสมอ สามารถวางตัวได้เหมาะสมเข้าได้กับทุกคน กอปทั้งมี

บุคลิกในการเป็นผู้นำในตัวหลายอย่าง ผมเชื่อแน่ว่าหาก ไม่ด่วนจบชีวิตลงเสียก่อนแล้ว อนาคตจะต้องรุ่งโรจน์แจ่มใส นำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล และทำประโยชน์ให้แก่ราชการได้อย่างดีโดยมิต้องสงสัย สำหรับคุณพ่อ–คุณแม่ พี่อ๊๊ดมักหาโอกาสว่างไปกราบเท้าเยี่ยมท่านทั้งสองเป็นประจำ มิได้ขาดเลย พี่อ๊๊ดรู้ว่าสิ่งไหนควรไม่ควร พี่น้องทุกคนจึงมี "ความอาลัยคิดถึงเป็นที่สุด" เมื่อพี่อ๊๊ดต้องจากไปเช่นนี้ แต่นี้ต่อไปน้องซึ่งเคยได้รับความอบอุ่นจากพี่ จะต้องว้าเหว่ เพราะขาดพี่–ที่ปรึกษาที่ดีของผมและของพวกเราทุกคน

สำหรับการปฏิบัติงานของพี่อ๊๊ดนั้น มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ และอดทน แม้จะมีอุปสรรคก็มิย่อท้อ เคยพร่ำสอนน้องเสมอว่า การทำงานต้องมีอุปสรรค แต่อย่าได้ท้อถอย จงยิ้มสู้และวันข้างหน้าจะประสพความสำเร็จ การเขียนครั้งนี้เป็นโอกาสสุดท้ายที่ผมได้เขียนถึงพี่อ๊๊ด หากพี่สามารถจะทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ โปรดรับทราบด้วยว่า ผมจะเป็นตัวแทนทำทุกสิ่งเหมือนเช่นเมื่อพี่อ๊๊ดมีชีวิตอยู่ หากชาติหน้ามีจริง ผมขอมีพี่อ๊๊ดเป็นพี่ที่ดีเช่นชาตินี้อีก

ขอผลแห่งกรรมดีที่ พี่อี๊ดเคยสร้าง สมขณะมี ชีวิตอยู่ และกุศลผลบุญที่ผมอุทิศไปให้ จงมีผลส่งให้ดวงวิญญาณอัน บริสุทธิ์ ของพี่อี๊ดไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วย

อาลัยรักคิดถึงพี่อี๊ดเป็นที่สุด

ร.อ. เสรี–สุมาลี พรหมภูเบศ

๑๘ มิ.ย. ๑๑

กราบพี่ที่รัก

๒๙ สิงหาคม ๒๕๑๐ เป็นวันที่หนูได้สูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิต เมื่อได้รับข่าวว่าพี่ได้ถึงแก่มรณะกรรมเสียแล้ว ความทุกข์ ความตกใจ ความงุนงง ได้เกิดขึ้นกับตัวหนูจนไม่สามารถที่จะบรรยายเป็นตัวอักษรได้ มิได้มีวี่แววเลยว่าจะได้รับข่าวร้ายอย่างนี้มาก่อน ไม่อยากเชื่อว่าเป็นความจริง

ตลอดเวลาที่เดินทางไปโคราช อยากให้เป็นการฝันร้ายมากกว่า หรือเป็นการเข้าใจผิดแน่ แต่พอไปถึงหน้าบ้าน "พรหมภูเบศ" เห็นผ้าดำคลุมปิดป้ายชื่อบ้านไว้ หนูก็พบกับความจริงซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ พี่ได้จากหนูไปจริง ๆ เสียแล้ว

ไม่มีความโศรกเศร้าอันใดจะมาเทียบกับครั้งนี้ได้มันกระทันหันเสียจนเตรียมใจไม่ทัน และหักห้ามใจไม่ได้เลย พี่ทำแต่ความดีไว้มาก เป็นลูกที่ดีของคุณพ่อคุณแม่ เป็นพี่ที่ดีของน้อง เป็นน้องที่ดีของพี่ ไม่ว่าพี่—น้อง—หลาน

และเพื่อนฝูงอื่น ๆ จะเอ่ยปากต้องการสิ่งใด สิ่งนั้นเป็นต้องสำเร็จเรียบร้อยดีจากฝีมือของพี่เสมอ

บัดนี้ ดวงวิญญาณของพี่สถิตอยู่ ณ ภพใด โปรดจงรับทราบไว้ด้วยว่า หนูระลึกถึงพี่อยู่เสมอ ทุกวันและเวลา.

มยุรี จิตตาลาน

อาลัย

ที่กรุงเทพ ฯ พวกเราได้รับโทรเลขแจ้งข่าวร้ายเมื่อตอนสายของวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๐ "ไม่จริง......เป็นไปไม่ได้.........ต้องมีการเข้าใจผิดกันแน่ทีเดียว" พวกเราพยายามปลอบใจตัวเอง แต่ใจไม่วายสั่น ตัวเย็นเฉียบ อ่านข้อความนั้นซ้ำไปซ้ำมา ใจว่าไม่เชื่อแต่น้ำตาไม่ทราบมาจากไหน จริงหรือ......จริงหรือนี่ ?? ถามตัวเองอยู่เช่นนี้ครั้งแล้วครั้งเล่าจนรู้สึกคล้ายหัวสมองจะแตก ศีรษะร้าวมึนงงไปหมด ทุกสิ่งทุกอย่างดูมืดมนต์อนธการ คล้ายฝันร้าย "ขอให้เป็นเพียงฝันร้ายเถิด" นี่เป็นคำอธิษฐานของพวกเรา

แต่แล้วเราก็หนีความจริงไม่พ้น ที่โคราชเราได้รับการยืนยันข่าวจากโทรเลขอีกครั้งหนึ่ง สิ้นสุดกันทีความหวังที่จะได้พบพี่อ๊อดอีก ช่างโหดร้ายอะไรเช่นนี้.........โหดร้ายเหลือเกิน น้องไม่อยากเชื่อเลยว่า พี่อ๊อดสุดที่รักของพวกเราจะได้จากเราไปเสียแล้วจริง ๆ ไม่อยากคิดเลยว่าต่อไปนี้

จะไม่มีพี่อ๊อดอีกแล้ว เราจะไม่มีโอกาสได้เห็นใบหน้ายิ้ม ๆ แสดงถึงความใจดีของพี่ จะไม่มีเสียงยั่วเย้าที่ทำให้เราต้องยิ้มทุกครั้งแม้ในยามที่กำลังขุ่นใจ.........ไม่มีอีกแล้วคำปลอบโยน คำแนะนำที่เหมาะสมในยามที่เรามีปัญหายุ่งยาก จะหาพี่ที่รักน้อง พยายามจะเข้าใจน้องและถนอมน้ำใจน้องอย่างพี่อ๊อดนั้นยากนัก น้องยังจำได้ดีถึงอดีตเก่า ๆ พี่ล้อน้อง ....น้องล้อพี่......พี่มีอารมณ์ขันไม่เคยถือเป็นเรื่องจริงจังหรือถือโกรธเลย อดีตเหล่านี้จะไม่มีวันหวลกลับมาอีกแล้ว ความทุกข์ครั้งใดก็ไม่เทียบเท่าครั้งนี้ น้องไม่อยากเชื่อเลยว่า พี่อ๊อดได้จากพวกเราไปแล้วจริง ๆ......จะไม่มีวันกลับมาอีกแล้ว

“อ้า อดีตที่ล่วงผ่านไป
เคยสุขสนุกใจ
ฤๅจักหวลกลับมาเนาว์”

ขอ พี่อ๊อดที่เคารพรักยิ่งของพี่–น้อง จงพักผ่อนโดยสงบเถิด อย่าได้ห่วงใยในสิ่งใดเลย แม้พี่จะมีเวลาน้อยแต่พี่ก็ได้ทำงานมามากและดีที่สุดแล้ว พี่น้องทุกคนจะขอ

รับงานเพื่อ "พรหมภูเบศ" อันเป็นที่รักยิ่งของพี่และพวกเราทุกคนต่อไปเพื่อให้สมกับที่พี่เคยมุ่งหวังและใฝ่ฝันไว้

ขอผลจากคุณงามความดีที่พี่ได้เคยปฏิบัติ และกุศลผลบุญที่พวกเราทุกคนและญาติมิตรได้อุทิศไปจงสำเร็จอิฏฐวิบูลผล ช่วยส่องทางให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพี่ที่รักและเคารพยิ่ง ได้ไปถึงซึ่งสุคติในสัมปรายภาพด้วยเทอญ.

วิไลลักษณ์ พรหมภูเบศ ในนามของพี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคน

๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๑

แด่ พี่อ๊ด

พี่อ๊ดสุดที่เคารพรัก......ผมไม่เคยคิดเลยว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นกับพี่......"รถคว่ำที่ภูเขียว พี่อ๊ดถึงแก่กรรม ศพอยู่ที่อนามัยภูเขียว......แม่......"

เมื่อ ๕ นาฬิกาเศษของวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๐ น้องได้รับโทรเลข ๆ จากคุณแม่ด้วยความงุนงงและตกใจเป็นที่สุด ไม่อยากจะเชื่อเลยว่า ข้อความในโทรเลขนั้นน้องอ่านอย่างถูกต้องและตาไม่ฝาด น้องพยายามอ่านโทรเลข ฯ นั้น ซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะไม่คิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นกับวงศ์ตระกูลของเรา ไม่มีลางร้ายใด ๆ กับผมสำหรับการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของพี่.........เมื่อเดินทางถึงภูเขียว ผมก็ทราบว่าพี่ได้จากผมไปเสียแล้ว จริงตามข้อความในโทรเลข ฯ ของคุณแม่......๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๐ ......วันที่พี่ได้จากน้องไป อนาคตของพี่ยังจะก้าวหน้าไปอีกมาก พี่น้องทุกคนฝากความหวังไว้กับพี่ แต่พี่ก็มาจากไปเสียความเศร้าสลดเสียใจ ประดังเข้ามาจนน้องไม่ทราบจะ

กล่าวคำใดให้สมกับพระคุณของคุณพี่ที่มีต่อน้อง พี่เป็นพี่ที่น้องต้องขอเทอดทูลเคารพรักและบูชา น้องบูชาความดีของพี่ น้องมีวาสนามากที่ได้เกิดมาและมีพี่ชายที่ดีเช่นพี่ พี่กระทำตนเป็นตัวอย่างซึ่งเป็นแบบฉบับที่ดีของน้อง ๆ พี่ปลูกฝังนิสัยที่ดีงามไว้ให้น้อง นิสสัยที่รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย พี่มีนิสสัยสร้างสรรมานะและอดทน......ในยามที่น้องมีความทุกข์ พี่ก็เปรียบเสมือนพ่อที่คอยปลอบลูก ๆ พี่คอยพูดให้น้องมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับโลก เพื่อความก้าวหน้าของอนาคตของตนและวงศ์ตระกูล พี่กระทำตนเป็นทั้งพี่และเป็นทั้งพ่อของน้องในยามที่น้องห่างไกลจากบ้านที่ปราศจากคุณพ่อ—คุณแม่ พี่ให้กำลังใจแก่น้องเป็นอย่างดีในด้านการศึกษา พี่มีอุดมคติที่สูงส่ง ในการสร้างชื่อเสียงของตนและวงศ์ตระกูล พี่เคยพูดปลุกใจให้น้องเสมอ......"เกียรติ์หาซื้อไม่ได้ด้วยเงิน......" พี่เป็นคนมีกตัญญูกตเวทีสมควรที่น้อง ๆ จะถือเอาเป็นแบบฉบับที่ดี พระคุณของพี่ที่มีต่อน้อง น้องไม่เคยลืม

ในการจากไปอย่างกระทันหันของพี่ น้องจึงได้ตั้งสัจอธิษฐานไว้ต่อหน้าศพของพี่ที่ภูเขียวว่า "น้องจะบวชให้

พี่ เมื่อถึงวันพระราชทานเพลิงศพของพี่" น้องจะบวช เพื่อเป็นการบูชาพระคุณของพี่ บวชเพื่อนำดวงวิญญาณอัน บริสุทธิ์ของพี่ไปสู่ความสุขยังสัมปรายภพ ฉะนั้น หาก ขณะนี้ ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพี่กำลังสถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นใด ขอจงได้โปรดรับทราบไว้ด้วย และ เมื่อถึงวันนั้น ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๑ ขอให้พี่จงตามผ้าเหลือง ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่น้องครองอยู่ เพื่อไปสู่ความ สงบสุขในสัมปรายภพโน้น เทอญ.

ด้วยความรักและอาลัยยิ่ง

จากน้อง ทวีวัฒน์ พรหมภูเบศ

รชพ. กาฬสินธุ์

๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

คำนำ

ร.อ. ไพโรจน์ พรหมภูเบศ ร.น. ในนามของคณะเจ้าภาพ มาขอบทความทางธรรมะของอาตมา เพื่อพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ น้องชาย อาตมาได้ทราบแล้ว มีความยินดีมอบบทความเหล่านี้ให้พิมพ์ได้ตามประสงค์

การแจกหนังสือธรรมะในงานศพเป็นการเปิดทางให้คนหลงทาง เป็นการชี้ทางให้เดินถูกทาง นับว่าเป็นการกระทำที่ดีควรแก่การสรรเสริญ

ขออำนาจแห่งกุศลผลบุญนี้ อันคณะญาติได้พร้อมใจกันกระทำจงสำเร็จแก่ ร.อ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ ผู้ถึงมรณกรรมไปแล้วจงทุกประการเถิด.

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

วัดชลประทานรังสฤษฏ์

ปากเกร็ด

นนทบุรี

๓๑ พ.ค. ๑๑

คำไว้อาลัย

ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ เป็นผู้มีอุปนิสัยร่าเริงแจ่มใส มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี และยินดีให้ความช่วยเหลือมิตรสหายด้วยความเต็มอกเต็มใจเสมอ ถึงแม้ร้อยเอกภิรมย์ พรหมภูเบศจะเป็นเพื่อนรุ่นน้อง แต่เป็นผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับข้าพเจ้าและครอบครัวเป็นอย่างดี มรณกรรมอันกระทันหันของร้อยเอกภิรมย์ พรหมภูเบศครั้งนี้ จึงนำความสลดใจมาสู่ข้าพเจ้าและครอบครัวอย่างยิ่ง นับว่าเป็นการสูญเสียมิตรที่ดีที่สุดคนหนึ่งในเวลาอันไม่สมควร

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ เรือเอก ไพโรจน์ พรหมภูเบศ ผู้เป็นพี่ชายและเป็นเพื่อนกับข้าพเจ้า ได้มาขอให้ข้าพเจ้าเรียบเรียงเรื่องทางการแพทย์ เพื่อรวมพิมพ์แจกเป็นบรรณาการแด่ผู้มาร่วมบำเพ็ญกุศลในงานนี้ ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติด้วยความเต็มใจด้วยเหตุที่ข้าพเจ้า มีประสบการณ์ใน เรื่องของสุขภาพจิตอยู่บ้าง ทั้งเห็นว่าเรื่องสุขภาพจิตเป็นเรื่องสำคัญซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนเราทุก ๆ คน ควรที่

บุคคลทุกชั้นทุกอาชีพจะได้มีความรู้ขั้นพื้นฐานไว้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติและป้องกันมิให้เกิดความผิดปกติทางด้านจิตใจ อันจะนำมาซึ่งความแข็งแรงสมบูรณ์ของตนเองและบุคคลในครอบครัว ข้าพเจ้าจึงเรียบเรียงเรื่องสุขภาพจิตนี้ขึ้นเพื่อสนองกุศลเจตนาดีของเจ้าภาพ และเพื่อเป็นมิตตานุสรณ์แด่ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ผู้วายชนม์ ส่วนดีอันใดซึ่งท่านผู้อ่านพึงได้รับจากบทความเรื่องนี้ ขอจงเป็นกุศลผลบันดาลให้ ร้อยเอก ภิรมย์ พรหมภูเบศ ประสบแต่อิฏฐคุณมนุญผล เสวยทิพสมบัติในสุคติสัมปรายภพ สมดังเจตจำนงของเจ้าภาพทุกประการ อนึ่ง หากมีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้ายินดีน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว.

นายแพทย์ ไพจิตร สุทธิวรรณ

๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๑



ที่ประตูชัย อ. อรัญประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘



ที่ จ. ยะลา พ.ศ. ๒๕๐๔



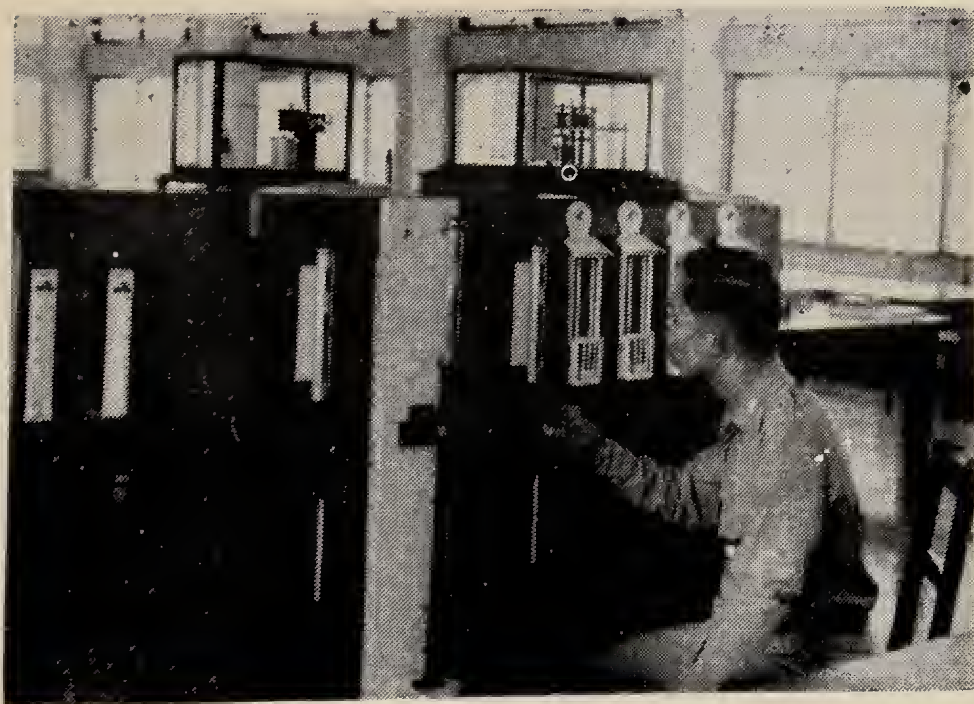
ภิรมย์ กับกล้อง WILD T. 2



งานสนาม ที่ จ. ชัยภูมิ พ.ศ. ๒๕๐๙



ฝึกงาน.. Multiplex Instrument



ขณะปฏิบัติงานในกองขื่ออเดซี่ พ.ศ. ๒๕๐๓



ฝึกงานรังวัดเส้นฐาน
พ.ศ. ๒๕๐๑



ร.ต. ภิรมย์ พรหมภูเบศ
พ.ศ. ๒๕๐๓



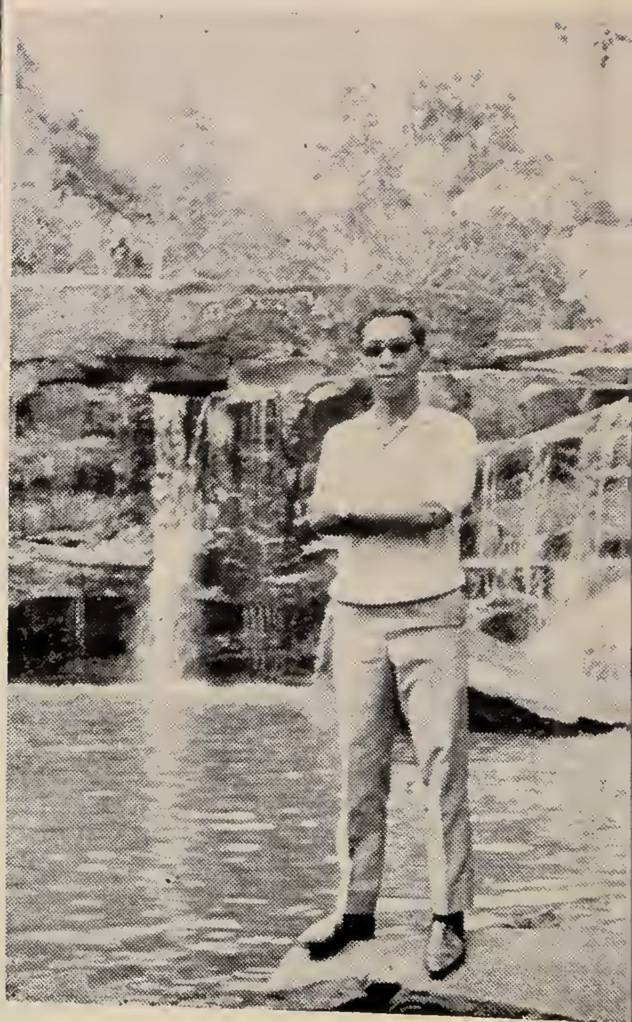
นนผ. ภิรมย์ พรหมภูเบศ
พ.ศ. ๒๔๙๙



ร.ท. ภิรมย์ พรหมภูเบศ
พ.ศ. ๒๕๐๕



น้ำตกพริ้ว จ. จันทบุรี
พ.ศ. ๒๕๐๑



น้ำตกตาดโตน จ. ชัยภูมิ
พ.ศ. ๒๕๐๙



ปราสาทหินพิมาย จ. นครราชสีมา
พ.ศ. ๒๕๐๓



หาดเตยงามสัตหีบ
พ ศ. ๒๕๐๗



ที่ จ. เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๐๗



ที่ จ. ชัยภูมิ พ.ศ. ๒๕๐๙

สุขภาพจิต (Mental Health)

นายแพทย์ไพจิตร สุทธิวรรณ

มนุษย์ทุก ๆ คนปรารถนาความสุข และผู้ที่จะประสบความสุขอย่างแท้จริงได้ย่อมจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีด้วย คำว่า "**สุขภาพ**" นี้เป็นคำที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายตรงกับภาษาอังกฤษว่า "**Health**" ซึ่งคณะกรรมการองค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความว่า "**สุขภาพ**" หมายถึงความสุขของทั้งร่างกายและจิตใจ กล่าวคือสุขภาพของมนุษย์เรานั้นอาจแบ่งออกได้เป็นสองประการคือ

๑. **สุขภาพทางกาย** หมายถึงสุขภาพของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของร่างกายทั้งภายในและภายนอกร่างกาย คือ มือ เท้า ตับ ปอด หัวใจ ลำไส้ ฯลฯ อวัยวะ เหล่านี้จะต้องมีลักษณะปกติ ไม่พิการ รูปร่างผิดไปจากธรรมชาติ และจะต้องทำงานเป็นปกติ จึงจะนับว่ามีสุขภาพทางกายดี

๒. **สุขภาพทางจิต** หมายถึงการที่มีจิตใจมั่นคงแข็งแรงสมบูรณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี และดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ถือกันว่ามีสุขภาพดีนั้น ย่อมมิใช่เพียงแต่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์แต่อย่างเดียว หากแต่จะต้องมีสุขภาพทางจิตที่ดีอีกประการหนึ่งด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจุบันนี้ ในขณะที่โลกกำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ และอุตสาหกรรม ทำให้สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านวิทยาศาสตร์กระทบกระทั่งกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีแบบเก่าและใหม่ ขณะเดียวกันประชากรของโลกซึ่งทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันในการดำรงชีวิตมากขึ้นกว่าแต่ก่อน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจของประชาชน ทำให้สุขภาพทางจิตเสื่อมลง คนไข้โรคจิตโรคประสาททวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีคนไข้โรคจิตโรคประสาทประมาณ ๖๕,๐๐๐ คน คือเฉลี่ยประมาณ ๒.๕ ต่อจำนวนประชาชน ๑๐๐๐ คน ซึ่งนับว่าอยู่ในอัตราที่สูงพอสมควร เพราะนอกจากคนไข้ที่เข้ารับการรักษาตามโรงพยาบาลแล้ว ยังมีผู้ป่วยซึ่งยังอยู่

ตามบ้าน วัด เรือนจำ และชุมชนอีกเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ประชาชนทั่ว ๆ ไปจึงควรจะให้ความสนใจและศึกษาในเรื่องของสุขภาพจิตบ้าง เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติตัวและป้องกันมิให้เกิดความผิดปกติในทางสุขภาพจิตได้ถูกต้อง

ความหมายของสุขภาพจิต (Mental Health)

ก่อนที่จะรู้เรื่องราวของสุขภาพจิต ควรจะรู้ว่าสุขภาพจิตคืออะไรเสียก่อน สุขภาพจิต หมายถึงสภาพของชีวิตที่เป็นสุข คณะกรรมการองค์การอนามัยโลกเป็นผู้ตั้งคำว่า สุขภาพจิตนี้ขึ้น พร้อมทั้งให้คำนิยามว่า "**สุขภาพจิต** (Mental Health) **นั้นไม่หมายความเพียงว่าไม่เป็นโรคจิตและโรคประสาทเท่านั้น แต่หมายความว่าผู้มีสุขภาพจิตดีจะสามารถปรับตัวให้มีความสุขอยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี ผู้ใดที่อยู่ในสังคมด้วยความเดือดร้อนไม่เรียกว่าผู้นั้นมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์**" ด้วยเหตุที่สุขภาพจิตเป็นเรื่องสำคัญที่มีผู้ให้ความสนใจมากมายเกือบทั่วโลก จึงมีนักปราชญ์หลายท่านให้ความสนใจศึกษา และให้คำจำกัดความที่แตกต่างตามความคิดเห็น เช่น ดร. ลิม แห่งมหา

วิทยาลัยฟิลิปปินส์ให้ความหมายของคำว่าสุขภาพจิตว่า "มีความพอใจตนเอง มีความพอใจในคนอื่น และดำเนินชีวิตด้วยความปีติ" และ—ดร. ชอดด์ แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ได้ให้ความหมายของคนที่มีสุขภาพจิตว่า "บุคคลมีความสุข ดำเนินชีวิตด้วยความสบาย ไม่เคร่งเครียด มีความหวัง และทะเยอทะยาน แต่อยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นไปได้ มีความชื่นชมต่อความแข็งแรง และความอ่อนแอของตัวเอง สามารถช่วยเหลือคนอื่นได้และ ในขณะเดียวกันก็ยินดีรับให้คนอื่นช่วยตน ไม่ท้อถอยต่อความล้มเหลว แต่ก็ไม่โอ้อวดในความสำเร็จ จะแสดงความเป็นมิตรและความดุเดือดออกมาก็ได้ ถ้าจำเป็น แบบแผนแห่งความประพฤติของผู้มีสุขภาพจิตนั้น เป็นแบบแห่งความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อตัวเอง และไม่เรียกร้องสิทธิพิเศษอะไรจากสิ่งแวดล้อม ความเข้มแข็งของพลังงานในตัวของเขานั้น มาจากความเชื่อตนของตนและจากคุณค่าในตัวเขาเอง"

ความสำคัญของสุขภาพจิต

สุขภาพจิตเป็นเรื่องสำคัญ ในการสอบแข่งขันสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อหรือเข้าทำงานในสถานที่แทบทุกแห่ง

มักจะต้องมีการทดสอบสุขภาพจิตของผู้เข้ารับการสอบคัดเลือกหรือสอบแข่งขันนั้น ผู้ที่มีสุขภาพจิตไม่สมบูรณ์จะไม่ได้รับการพิจารณาแม้จะมีระดับความรู้สูงก็ตาม ในทางการแพทย์สุขภาพจิตมีความสำคัญเท่า ๆ กับสุขภาพทางกาย เพราะร่างกายและจิตใจมีการทำงานประสานสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด จนไม่สามารถแยกจากกันได้ ถ้าอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดผิดปกติก็จะมีผลกระทบกระเทือนถึงกันอย่างแน่นอน ตัวอย่างง่าย ๆ ซึ่งท่านอาจเคยประสบกับตนเองมาแล้วก็คือ ในระยะที่เกิดความเศร้าโศกเสียใจหรืออยู่ในวิกฤติการที่น่าหวาดกลัว มักจะเกิดอาการเบื่ออาหารหรือกินอาหารแล้วรู้สึกติดคอ บางคนอาจถึงกับอาเจียรถ้าพยายามฝืนกินอาหารนั้นต่อไป เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะจิตใจได้รับความกระทบกระเทือนหรือบีบคั้นจนเกิดความผิดปกติ ซึ่งมีผลให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย เช่นลำไส้ทำงานช้าลง ทำให้เกิดอาการเบื่ออาหารในระยะที่ลำไส้ทำงานผิดปกติก็จะทำให้เกิดอาการอาเจียนได้ ในทางกลับกันการที่อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้รับความกระทบกระเทือน โดยเฉพาะอวัยวะที่เกี่ยวกับระบบประสาท เช่นสมอง ซึ่งถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญของระบบประสาท ถ้าได้

รับการกระทบกระเทือนประการหนึ่งประการใด ก็จะมีผลทำให้สุขภาพทางจิตเสียไปด้วย ข้าพ.จ้ามีตัวอย่างคนไข้สองรายซึ่งจะยกมาประกอบการอธิบายคือ

รายที่ ๑ ผู้ป่วยเป็นชายอายุ ๔๖ ปี มีอาชีพขับรถบรรทุกรับจ้างได้ประสพอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน สมองได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง เป็นผลให้ผู้ป่วยหมดสติในทันทีทันใด เมื่อผู้ป่วยถูกนำส่งเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล แพทย์ทางศัลยกรรมประสาทได้วิเคราะห์โรคแล้วลงความเห็นว่ามีโลหิตคั่งในสมอง จึงรับตัวเข้าไว้รักษาในโรงพยาบาลและทำการผ่าตัดเจาะเอาโลหิตที่คั่งออก ภายหลังการผ่าตัดเมื่อผู้ป่วยฟื้นขึ้น ปรากฏว่ามีอาการทางจิตเกิดขึ้น โดยมีอาการหลงผิด ความจำเสื่อมลงจำไม่ได้แม้กระทั่งภรรยาของผู้ป่วยเอง นอกจากนี้ยังมีอาการอาละวาดในบางครั้ง ข้าพเจ้าได้รับคำปรึกษาให้ร่วมรักษาคนไข้รายนี้ เมื่อได้ให้การรักษาพยาบาลทางด้านจิตบำบัดอยู่ประมาณ ๒ เดือน ผู้ป่วยก็มีอาการดีขึ้น เริ่มเป็นตัวของตัวเองขึ้น แต่ในด้านความทรงจำยังมีอาการหลงลืมบ้างในบางครั้ง เมื่อได้รับการรักษาพยาบาลต่อมาอีก

ประมาณเดือนเศษ อาการของผู้ป่วยก็ดีขึ้น สามารถช่วยตัวเองได้บ้างและกลับออกจากโรงพยาบาลได้

รายที่ ๒ ผู้ป่วยเป็นชายเช่นเดียวกัน มีอาชีพทำนา ได้ถูกงูเห่ากัดในขณะออกไปทำนา จึงถูกส่งตัวมารับการรักษาในโรงพยาบาล เมื่อเข้ามาพักรักษาตัวในโรงพยาบาลได้ประมาณหนึ่งสัปดาห์ ได้เริ่มมีอาการทางจิตปรากฏขึ้น โดยมีอาการหวาดกลัว นอนไม่หลับ ตกใจง่าย ต่อมามีอาการเห็นภาพหลอน และบางครั้งเห็นญาติที่มาเยี่ยมแต่งกายชุดสีกากี ผู้ป่วยยิ่งแสดงอาการหวาดกลัว ถึงกับพยายามลงจากเตียงและออกวิ่งหนี ข้าพเจ้าได้รับการปรึกษาจากแพทย์ซึ่งดูแลอยู่เดิมให้มารักษาผู้ป่วย เมื่อได้รับผู้ป่วยรายนี้ไว้ในความดูแลและได้ให้การรักษาอยู่ประมาณ ๒ สัปดาห์ อาการทางจิตของผู้ป่วยเริ่มทุเลาลงกลับเป็นตัวของตัวเองขึ้นบ้าง ข้าพเจ้าจึงเริ่มตรวจสภาพจิตของผู้ป่วย เพื่อหาสาเหตุแห่งอาการหวาดกลัวอันผิดปกติ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการเห็นภาพหลอนคือภาพตำรวจจะเข้ามาจับกุมตัว ยังความหวาดกลัวให้เกิดแก่ผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยพยายามจะลุกหนีจากเตียงตลอดเวลา จากการศึกษาและซักถามอย่างละเอียดจึงทราบ

สาเหตุแห่งความหวาดกลัวตำรวจ ในขณะที่ผู้ป่วยเกิดอาการทางจิตว่า เดิมก่อนที่จะมาเป็นชาวนานั้น ผู้ป่วยเคยประกอบอาชีพทุจริตผิดกฎหมายบ้านเมือง คือทำการค้าธนบัตรปลอม ซึ่งแม้จะรู้ว่าเป็นอาชีพทุจริตผู้ป่วยก็จำใจต้องทำ เพราะสามารถหาเงินได้ค่อนข้างมาก ผู้ป่วยต้องหักห้ามความหวาดกลัวไว้ตลอดเวลาที่นำธนบัตรปลอมออกจำหน่าย ความกลัวตำรวจฝังแน่นอยู่ใต้จิตสำนึกตลอดเวลา จนกระทั่งเกิดความเจ็บป่วยขึ้นกับร่างกายอันมีผลให้การควบคุมสติสัมปชัญญะพลอยเสียไป ยังผลให้ความหวาดกลัวตำรวจซึ่งตกค้างอยู่ใต้จิตสำนึกมาเป็นเวลานานผุดขึ้นมาโดยไม่สามารถจะควบคุมไว้ได้อีก เช่น เมื่อครั้งร่ายกายยังแข็งแรง

จากตัวอย่างซึ่งได้นำมาประกอบการอธิบายสองรายนี้ คงจะเป็นเครื่องยืนยันได้อย่างดีว่า สุขภาพทางจิตมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เท่า ๆ กับสุขภาพความเจริญแข็งแรงทางด้านร่างกาย สุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตมีการทำงานประสานสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด ผู้ที่ถือกันว่ามีสุขภาพดีนั้นย่อมจะต้องมีทั้งร่างกายอันแข็งแรงสมบูรณ์และสุขภาพทางจิตที่ดี

เมื่อถึงตอนนี้ท่านผู้อ่านบางท่านอาจเกิดความสงสัยขึ้นว่าผู้ที่มีสุขภาพทางจิตดีหรือไม่ดี นั้นจะ มีลักษณะเช่นใด และจะตัดสินได้อย่างไรว่าบุคคลเช่นใดมีสุขภาพจิตดี และบุคคลเช่นใดมีสุขภาพจิตไม่ดี จึงขอสรุปลักษณะอย่างง่ายดังต่อไปนี้

บุคคลที่มีสุขภาพจิตดี ได้แก่ผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

๑. จะต้องไม่มีอาการทางจิตประสาท กล่าวคือไม่แสดงอาการอยู่ไม่สุข ต้องขยับมือขยับเท้า กระพริบตาบ่อย ๆ หรือวางท่าไม่ถูก หลุกหลิกอยู่ตลอดเวลา และวางท่าทางไม่ถูกต้องเหมาะสมกับกาละเทสะ

๒. มีจิตใจมั่นคงทำอะไรด้วยความมั่นใจ คิดหรือตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง เด็ดขาดไม่วกวน สามารถตัดสินใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เหมาะเจาะถูกต้อง

๓. มีความ พอใจ ใน ความ เป็น อยู่ ของตัวเอง และพอใจในหน้าที่การงานซึ่งตนปฏิบัติอยู่ ไม่เบื่อหน่ายการงานโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ในคนไข้โรคจิตโรค

ประสาทมักจะพบว่าบุคคลพวกนี้เกิดความท้อถอย หรือเปลี่ยนงานประจำอยู่เสมอ

๔. เป็นคน ที่อยู่ ร่วมกับ บุคคล อื่น และ สังคม ด้วยความสุข กล่าวคือทำตัวให้เข้ากับ สังคมหรือบุคคลอื่นได้ดี

บุคคลที่มีความพิการทางสุขภาพจิต ซึ่งอาจแบ่งออกได้ตามวัยและพฤติกรรมที่แสดงออกเป็น ๔ พวกใหญ่ด้วยกันคือ

๑. **วัยเด็ก** จะพบได้ในเด็กที่แสดงพฤติกรรมที่สำคัญ ๆ คือ

๑.๑ ชอบหนีโรงเรียนเป็นนิจสิน

๑.๒ พูดติดอ่าง

๑.๓ ปัสสาวะรดที่นอน ทั้ง ๆ ที่มีอายุเลย ๔ ขวบขึ้นไปแล้ว

๑.๔ ชอบรังแกน้องอย่างรุนแรงเกินขอบเขต

๑.๕ ชอบขโมยของโดยปราศจากความจำเป็นซึ่งส่วนมากขโมยไปแล้วมิได้นำไปใช้ส่วนตัว กลับนำไปแจกจ่ายเพื่อนฝูงเสียเป็นส่วนใหญ่

๑.๖ ชอบกัดเล็บ ดูดนิ้วมือ

๑.๗ สอบตกบ่อย ๆ

๑.๘ แสดงอาการหลุกหลิก เช่นกระพริบตาบ่อย ๆ แกะโน่นเกานี่อยู่ตลอดเวลา

๒. **วัยรุ่น** นอกจากจะมีพฤติกรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว พวกนี้มักจะแสดงความผิดปกติออกมาในรูปของอาการหวาดวิตกกังวลโดยไม่มีเหตุผล มีอาการใจเต้นใจสั่นตกใจง่าย บางครั้งแยกตัวเองไม่ยอมคบค้าสมาคมกับเพื่อนฝูง หรือแสดงอาการหวาดระแวง มักจะพบในพวกที่เป็นโรคจิตเภทชนิดหวาดระแวง คนไข้ประเภทนี้มักจะมีอันตรายต่อสังคมมาก มักจะแสดงออกมาในรูปของการทำลายซึ่งจะเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ เช่น จุดไฟเผาบ้าน บุคคลพวกนี้บางทีไม่แสดงอาการเอะอะอาละวาด ถ้าไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับบุคคลพวกนี้แล้ว บางทีจะไม่ทราบเลยว่าเป็นคนที่มีความหวาดระแวงอยู่ในจิตใจ จึงทำอะไรเป็นอันตรายได้โดยคาดไม่ถึง

๓. **วัยผู้ใหญ่** มักจะพบในบุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป ในสตรีพบมากในวัยเริ่มหมดประจำเดือนหรือ

ใกล้จะหมดประจำเดือน ในผู้ชายมักจะพบในวัยประมาณ ๖๐ ปีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ เพราะในวัยนี้เป็นวัยที่ร่างกายเริ่มเสื่อมลง การทำงานขาดความกระฉับกระเฉง ถ้ารับราชการก็จะครบเกษียณอายุต้องออกจากงาน ทำให้บางคนเกิดความคิดว่าตัวเองไม่มีค่าไม่มีความหมาย ยิ่งในครอบครัวที่บุตรหลานไม่ให้ความเคารพยกย่องนับถือ บุคคลพวกนี้มักจะมีอาการซึมเศร้า เป็นต้นเหตุให้หันเข้าหาการฆ่าตัวตาย นับเป็นโชคดีที่ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยให้ความเคารพยกย่องบุคคลที่สูงในทางวัยวุฒิ ให้ความเคารพนับถือบิดามารดา และญาติผู้ใหญ่ ไม่ค่อยละเลยทอดทิ้งบุคคลในวัยนี้เช่นในทางตะวันตก อัตราการฆ่าตัวตายของบุคคลในวัยนี้ในเมืองไทย จึงไม่สู้จะมากมายนัก แต่เราก็ไม่สามารถจะพยากรณ์ได้ว่า ประเทศไทยจะสามารถธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามนี้ ไว้ได้นานสักเท่าใด ในขณะที่โลกกำลังเจริญก้าวหน้าและมีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและ สังคม อย่างรวดเร็วและอิทธิพลของวัฒนธรรมในทางตะวันตกก็กำลังแผ่ขยายอิทธิพลครอบงำประเทศในทางตะวันออกมากขึ้นทุกที

๔. **วัยชรา** ในวัยนี้จะมีอาการหลงลืมเกิดขึ้นจนเกือบจะเรียกได้ว่าถอยหลังกลับเข้าสู่วัยเด็กอีกครั้ง อาจจะถึงเล่นอุจจาระปัสสาวะที่ถ่ายออกมา ถ้าเราต้องการถนอมชีวิตของบุคคลในวัยนี้ให้ยืดยาวต่อไปอีก ก็จะต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด เพราะบุคคลในวัยนี้อาจตายด้วยอุบัติเหตุได้ง่าย ๆ

การป้องกันมิให้เกิดความพิการทางสุขภาพจิต

ในเรื่องของสุขภาพจิต การป้องกันมิให้เกิดความพิการทางจิตมีความสำคัญเท่า ๆ กับการรักษาพยาบาล การเผยแพร่ความรู้ในเรื่องสุขภาพจิตออกสู่ประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องจนสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อป้องกันตัวเองและบุคคลในครอบครัว อันนำมาซึ่งสุขภาพจิตที่ดีของประชาชนเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะเป็นวิธีที่ดีที่สุดและประหยัดที่สุด ดีกว่าจะปล่อยให้เกิดอาการแล้วจึงให้การรักษา เพราะจะต้องใช้เวลาในการรักษาพยาบาล และสิ้นเปลืองเงินทองอย่างมากมาย

การป้องกันมิให้เกิดความ พิการทางสุขภาพจิตมีหลักใหญ่ ๆ ๓ ประการคือ

๑. การป้องกันในเด็ก

๒. การป้องกันในผู้ใหญ่

๓. การป้องกันเมื่อมีอาการทางจิตเกิดขึ้นแล้ว คือป้องกันมิให้เป็นซ้ำขึ้นอีก.

๑. **การป้องกันในเด็ก** เป็นเรื่องสำคัญเพราะสาเหตุแห่งโรคจิตโรคประสาททั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่าพฤติกรรมของชีวิตเมื่อครั้งเล็ก ๆ นั้นมีส่วนสำคัญร่วมอยู่มาก การศึกษาในทางสุขภาพจิตจึงมุ่งศึกษาปัญหา เด็กเป็น ส่วนใหญ่ เพราะเด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงอย่างดีปราศจากโรคภัย และได้รับการอบรมส่งเสริมทางด้านจิตใจเป็นอย่างดีมาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็ย่อมจะมี โอกาสป่วยเป็นโรคจิตโรคประสาท หรือเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตไม่ดีได้ยาก กว่าเด็กที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ในด้านนี้มาตั้งแต่เล็ก ๆ

การอบรมเลี้ยงดูให้เด็กเป็นผู้ที่มีจิตใจดีมีสุขภาพจิตดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลสองประการคือ

๑.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดา กล่าวคือการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องในขณะที่เด็กยังเยาว์วัย

๑.๒ สิ่งแวดล้อม ย่อมมี อิทธิพลทำ ให้จิต ของ เด็กแปรปรวนได้

ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดา หรือการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูก ต้อง ตั้ง แต่เยาว์ วัยนี้ เป็นสิ่ง สำคัญ เด็กที่เจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีนั้น จะต้องได้รับความอบอุ่นทางด้านจิตใจ จากความ ผูก พันรัก ใคร่ในครอบครัว และควรอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องมาตั้งแต่เยาว์วัย ความสุขต่าง ๆ ในชีวิตนั้นเริ่มมาจากครอบครัวอันเป็นหน่วยแรกของสังคมก่อน ถ้าบิดามารดามีความรักใคร่กลมเกลียวอบรมเลี้ยงดูบุตรมาเป็นอย่างดีให้ทั้งความรักและความอบอุ่นแก่บุตร เด็กก็ย่อมจะมีสุขภาพจิตดี มองโลกในแง่ดีเสมอ และเมื่อโตออกมาดำเนินชีวิตนอกบ้าน ก็ย่อมสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และบุคคลที่มีความสุขตลอดชีวิต ในทางกลับกัน เด็กที่ขาดความสัมพันธ์ต่อบิดามารดาและ ครอบครัว ซึ่งอาจ จะเป็น เพราะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคม บิดามารดาต้องออกไปทำงาน

นอกบ้านทั้งคู่ ทิ้งบุตรให้พี่เลี้ยงหรือคนรับใช้เลี้ยงดูตลอดเวลา หรือในกรณีที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรืออย่าร้างกันไปด้วยสาเหตุอันใดก็ตาม เด็กที่ขาดการอบรมเลี้ยงดูขาดความรักและความอบอุ่นจากบิดามารดา และขาดความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวนี้ เมื่อเติบโตขึ้นจะขาดสิ่งยึดเหนี่ยวประจำใจ กลายเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีระเบียบในชีวิต จะเป็นบุคคลที่มองผู้อื่นและโลกในแง่ร้ายอยู่ตลอดเวลา อันเป็นทางนำไปสู่ทางมีสุขภาพจิตที่ไม่ดีและประพฤติตนชั่วร้าย ในที่สุดก็จะกลายเป็น อาชญากร เป็นโรคจิต โรคประสาท หรือเป็นทาสของยาเสพติดต่าง ๆ ได้ง่าย

การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้ได้รับความอบอุ่นทางด้านจิตใจนั้น มีหลักสำคัญในการปฏิบัติคือ

๑. การเลี้ยงดูด้วยความรัก

ความรักเป็นอาหารทางใจที่มีความสำคัญต่อเด็กอย่างที่สุด ตามปกติบิดามารดาย่อมรักใคร่บุตรของตนด้วยกันทุกคน จนบางครั้งความรักนั้นอาจจะมากเกินไปด้วยซ้ำ การรักบุตรมากมายเกินขอบเขตนั้น ถึงแม้จะให้ความอบอุ่น

ทางใจดี แต่การแสดงความรักต่อเด็กมากเกินสมควร เช่น โอ๋เด็กมากมายจนเกินขอบเขตกลับมีผลเสียอย่างยิ่ง ทำให้เด็กไม่เป็นตัวของตัวเอง บิดามารดาที่คอยให้ความช่วยเหลือบุตรอยู่ตลอดเวลา จนเด็กไม่มีโอกาสใช้สติปัญญาความสามารถตัดสินปัญหาของตนเองเลย ในกรณีเช่นนี้จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่มีความสามารถจะตัดสินปัญหาได้ตามลำพัง เพราะตลอดเวลาในชั่วชีวิตที่ผ่านมาของเด็ก มีบิดามารดาคอยปกป้องคุ้มครองทุกวิถีทาง ความจริงถ้าเราไม่ยื่นมือเข้าไปจัดการเรื่องราวแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตเด็กมากจนเกินไป เด็กก็จะมีโอกาสได้เรียนรู้ความลำบากยากแค้นและวิธีที่จะสามารถปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ในที่สุด ทำให้ได้รับประสพการณ์ในชีวิต และเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง สำหรับเด็กที่บิดามารดาคอยให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา แทนที่จะให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำอันเหมาะสม ในยามที่ต้องออกเผชิญโลกตามลำพังโดยปราศจากบิดามารดาคอยให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง เด็กจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดีได้ด้วยตนเอง

อันก่อให้เกิดความหวาดวิตกกังวลขึ้นในจิตใจ และพอกพูนมากขึ้นก็จะผลักดันให้เกิดอาการทางจิตประสาทได้ง่าย ๆ ดังตัวอย่างคนไข้รายหนึ่งซึ่งผมจะยกมากล่าว แสดงให้เห็นว่าการที่บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรด้วยการโอ๋มากจนเกินไป จะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจของเด็กอย่างไร

ผู้ป่วยซึ่งผมได้ให้การรักษารายนี้เป็นชายอายุ ๑๘ ปี ถูกส่งตัวมารับการรักษา ณ หน่วยจิตเวชของโรงพยาบาล เพราะมีอาการหอบหืดอย่างรุนแรง อาการหอบหืดอย่างรุนแรงนั้นอาจถือว่าเกิดจากสาเหตุทางด้านจิตใจอันหนึ่งได้ ผู้ป่วยรายนี้ได้หอบหืดอย่างรุนแรงติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ขณะที่นำส่งตัวมาโรงพยาบาลมีอาการหนักต้องรับตัวไว้รักษาในโรงพยาบาล จากการศึกษาประวัติปรากฏว่าผู้ป่วยมีอาการหอบหืดมาตั้งแต่อายุ ๘ ขวบ แต่อาการไม่รุนแรงมาก ผู้ป่วยต้องกินยาระงับหืดเป็นประจำตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยหยุดยาไม่ได้เลย ในระยะหลังประมาณ ๑ ปีก่อนเข้าโรงพยาบาล ผู้ป่วยหอบถี่มากยิ่งขึ้น ต้องกินยาระงับทุก ๔ ชั่วโมง เป็นเหตุให้ผู้ป่วยผ่ายผอมลงมาก น้ำหนักตัวขณะแรกรับเข้าโรงพยาบาลเพียง ๔ ๗ กิโลกรัม

ทั้ง ๆ ที่ผู้ป่วยมีร่างกายสูงมาก ข้าพเจ้าได้พยายามค้นหาสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการหอบอยู่เสมอ จากการศึกษาประวัติทางครอบครัวทำให้ทราบว่าผู้ป่วยเป็นบุตรชายคนเดียวของครอบครัวข้าราชการซึ่งลาออกจากราชการมาได้ประมาณ ๑๐ ปี มีพี่สาว ๑ คน นับว่าผู้ป่วยเป็นบุตรชายคนเดียวของครอบครัว จึงได้รับความรักใคร่เอาใจใส่จากบิดามารดาอย่างมากมาย ไม่ว่าผู้ป่วยจะลงมือทำอะไรบิดาจะต้องให้ความช่วยเหลือและออกความคิดเห็นให้ทุกครั้ง ซึ่งบางครั้งผู้ป่วยก็ยินดีปฏิบัติตาม แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อผู้ป่วยเริ่มเป็นหนุ่มขึ้น ผู้ป่วยเริ่มเกิดความรู้สึกรำคาญใจทำให้เกิดการโต้เถียงระหว่างผู้ป่วยกับบิดาบ่อยครั้งขึ้น ประกอบกับผู้ป่วยสอบ ม.ศ. ๕ ได้ แต่สอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยไม่ได้ เป็นเหตุให้ผู้ป่วยเกิดความกลัดกลุ้มกังวลใจมาก เมื่อมีเรื่องโต้เถียงกับบิดาครั้งใด ผู้ป่วยจะมีอาการหอบหืดอย่างรุนแรงขึ้นทุกครั้ง อาการของผู้ป่วยนี้ส่วนใหญ่มักจะปรากฏขึ้นในเวลากลางคืน ประมาณตี ๑ ตี ๒ เสมอ ๆ ทำให้บิดาต้องได้รับความลำบากในการขับรถนำผู้ป่วยมารับการรักษาที่โรงพยาบาล ผู้ป่วยต้องทนทุกข์

ทรมานจากการเจ็บป่วยครั้งนี้มาก ร่างกายซูบผอมจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก บิดามีความเวทนาสงสารในความทุกข์ทรมานของบุตรอย่างยิ่ง จนถึงกับปรารภกับข้าพเจ้าว่าอยากจะให้ผู้ป่วยตายอย่างสงบมากกว่าการที่มีชีวิตอันทนทุกข์ทรมานอยู่เช่นนี้ จากการศึกษาสภาพจิตของผู้ป่วย ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจได้ว่าการที่ผู้ป่วยมักจะมีอาการหอบหืด ในตอนกลางคืนเสมอ ๆ นั้น น่าจะเป็นมีสาเหตุมาจากความรู้สึกที่ต้องการจะแก้แค้นหรือทดแทนบิดา ซึ่งมีอยู่ในจิตสำนึกของผู้ป่วยแต่ไม่อาจแสดงออกมาโดยตรงได้ จึงปรากฏออกมาในอาการป่วยไข้ อันมีผลให้บิดาต้องได้รับความเดือดร้อนได้เช่นกัน ในการรักษารายนี้ข้าพเจ้าได้ให้คำแนะนำต่อบิดาของผู้ป่วยในการที่จะปฏิบัติต่อผู้ป่วยเสียใหม่ พร้อมทั้งใช้วิธีการสกดจิตรักษาผู้ป่วย โดยสกดจิตสัปดาห์ละสองครั้ง การรักษาโดยวิธีการสกดจิตผู้ป่วยรายนี้ได้รับผลสำเร็จดีทั้งแต่แรกเริ่ม และได้ทำการสกดจิตผู้ป่วยติดต่อกันประมาณ ๓๐ ครั้ง ผู้ป่วยพักรักษาตัวในโรงพยาบาลได้ประมาณ ๕ เดือน จึงออกจากโรงพยาบาล ปัจจุบันนี้ผู้ป่วยหายโรคโดยเด็ดขาดโดยไม่ต้องกินยาระงับหืดเลย ผู้ป่วยยังคงติด

ตามการรักษาและมาตรวจร่างกายตามนัดเสมอ ตลอดระยะเวลา ๔ ปีที่ผ่านมาไม่ปรากฏอาการหอบหืดอีกเลย สุขภาพของผู้ป่วยดีขึ้นจนกระทั่งมีน้ำหนัก ๗๐ กิโลกรัมในขณะออกจากโรงพยาบาล

จากตัวอย่างที่นำมากล่าวนี้จะเห็นได้แล้วว่าการเลี้ยงดูบุตรโดยให้ความเอาใจใส่และโอ๋บุตรมากจนเกินไป อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิตของเด็กได้เช่นกัน การขาดความรักทำให้เด็กหมดกำลังใจ ขาดความกระตือรือล้น ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตมองคนอื่นและโลกในแง่ร้าย มีทัศนคติและแสดงพฤติกรรมในทางที่ไม่ดี กลายเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม สำหรับเด็กที่โชคดีได้รับความรักที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มองสังคมและโลกในแง่ดี และจะประสบผลสำเร็จในชีวิต ฉะนั้นถ้าเรารักเด็กก็ต้องรู้จักรักให้เป็น คือให้ความรักโดยสม่ำเสมอ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ความรักนั้นจึงจะมีคุณต่อเด็ก

๒. การเลี้ยงดูด้วยความเอาใจใส่

พ่อแม่ควรจะต้องเลี้ยงดูและศึกษาพัฒนาการของเด็กด้วยความสนใจ ควรให้ความเอาใจใส่ต่อเด็กมากพอสมควร ไม่ปล่อยเด็กให้อยู่ในความดูแลของพี่เลี้ยงหรือคนรับใช้ดังกล่าวมาแล้วแต่อย่างเดียว เพราะการปล่อยปละละเลยเด็กมาก ๆ จะมีผลกระทบกระเทือนถึงสุขภาพจิตของเด็กได้ ในกรณีนี้ข้าพเจ้าเคยให้การรักษาคนไข้รายหนึ่ง ซึ่งมีอาการสำคัญปรากฏคืออาการเกลียดมารดาของตนเองและคนรับใช้ทุกคน จากการศึกษาคนไข้รายนี้เพื่อทราบที่มาและสาเหตุของอาการดังกล่าวจึงได้ทราบว่า ในระยะที่ผู้ป่วยยังเยาว์บิดามารดามีธุรกิจการค้ามาก จึงขาดการดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วย ผู้ป่วยอยู่ในความดูแลของพี่เลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเมื่อผู้ป่วยทำอะไรผิดหรือทำอะไรไม่ถูกใจ พี่เลี้ยงก็อาจลงโทษเอาตามชอบใจหรือมิฉะนั้นก็รายงานให้มารดาลงโทษโดยมิได้ซักถามเอาความจริงเสียก่อน ผู้ป่วยต้องทนอยู่ในสภาพเช่นนี้มานับเป็นปี ๆ ทำให้สุขภาพทางจิตเสื่อมเมื่อเกิดอาการคลุ้มคลั่งขึ้น จึงได้แสดงอาการเกลียดมารดาและคน

ใช้ทุก ๆ คนที่อยู่ในบ้าน นับได้ว่าการขาดความเอาใจใส่ต่อเด็กมีผลทำให้สุขภาพจิตของเด็กเสียได้

๓. การยอมรับสภาพของเด็ก

ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร บิดามารดาจำเป็นต้องคำนึงถึงวัยความสนใจ และขีดขั้นความสามารถของเด็ก พ่อแม่บางคนทำอะไรมักทำตามใจตนเอง ไม่พึ่งความคิดเห็นหรือความต้องการของเด็ก เป็นเหตุให้เด็กได้รับความทุกข์ทรมานใจที่จะต้องปฏิบัติในสิ่งซึ่งขัดกับความต้องการของตน เป็นการบั่นทอนสุขภาพทางจิตอันจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญก้าวหน้าของเด็กในภายภาคหน้า

สิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลทำให้จิตใจของเด็กแปรปรวน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่ว ๆ ไปแล้วว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยิ่ง สิ่งแวดล้อมที่กล่าวนี้หมายถึงสภาพความเป็นอยู่และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมเด็ก สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมของ

เด็ก รวมทั้งการที่จะเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีหรือไม่ด้วย สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้จิตใจของเด็กแปรปรวนอย่างยิ่งก็คือ ฐานะความเป็นอยู่ในครอบครัว และโรงเรียน เด็กที่ขาดบิดาหรือขาดมารดา จะเพราะสาเหตุแห่งการหย่าร้างหรือการเสียชีวิตของบิดามารดาผู้หนึ่งผู้ใด หรือสิ้นชีวิตทั้งสองคน เด็กที่ต้องประสบปัญหาเช่นนี้ส่วนใหญ่จะขาดความรัก ความอบอุ่นเยี่ยงเด็กทั่ว ๆ ไป ทำให้เกิดอารมณ์น้อยเนื้อต่ำใจอยู่เสมอ มักจะเป็นคนที่ดื้อดึงและทำอะไรที่รุนแรง แต่ถ้าได้รับความเห็นใจและเข้าใจจากผู้อื่นก็อาจจะไม่แสดงพฤติกรรมที่ผิดปกติมากนัก สำหรับปัญหาเศรษฐกิจและฐานะของครอบครัวความยากจนฝืดเคืองอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กไม่มากก็น้อย คือจะทำให้เด็กมีจิตใจหงุดหงิดหรือเกะกะเกเรได้ง่าย แต่ครอบครัวที่ยากจนหลายครอบครัวที่มีความพอใจในตนเอง และมีการอบรมบุตรอย่างดี ก็อาจไม่มีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น สำหรับโรงเรียนเป็นสถาบันที่ สำคัญเป็น ที่สอง รองจาก ครอบครัวซึ่งมีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ครูควรจะให้ความรักและความเข้าใจแก่เด็กรองจากบิดามารดา เด็กแต่ละคนก็ย่อม

มีสติปัญญาความสามารถและความถนัดแตกต่างกันไป ถ้าเด็กเรียนไม่ดีในวิชาหนึ่งวิชาใด ไม่ควรด่วนลงโทษว่าเด็กนั้นโง่ ควรจะค้นหาและส่งเสริมในด้านที่เด็กมีความสนใจ ไม่ควรแสดงความโกรธเคือง หงุดหงิด ฉุนเฉียวต่อเด็ก หรือบีบบังคับเด็กมากเกินไป เพราะเด็กที่ถูกบังคับให้อยู่ในกรอบที่เข้มงวดกวดขันจนเกินไปจะมีอารมณ์ซึ่งถูกกดดันอยู่เสมอ อารมณ์ซึ่งถูกกดดันอยู่เสมอนี้ต่อไปจะกลายเป็นความหงุดหงิด ดุเดือดกว่าปกติ และอาจกระทำสิ่งซึ่งรุนแรงได้โดยง่าย ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมาย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า เด็กซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมมีอารมณ์และจิตใจดีกว่าเด็กซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี

๒. การป้องกันในผู้ใหญ่

ปัญหาสำคัญที่ทำให้คนป่วยเป็นโรคจิตโรคประสาทกันมากในปัจจุบันก็คือ การที่ไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความทะเยอทะยาน หรือความละโมภอยากได้ในสิ่งซึ่งอยู่เกินความพยายามและความสามารถของตน เป็นผลให้เกิดความทุกข์ขึ้นภายในจิตใจ เกิดความวิตกกังวลอันมีผลให้เกิดอาการนอนไม่

หลับ ใจเต้นใจสั่น ตกใจง่าย เบื่ออาหาร ท้องผูก น้ำหนักลดลง เป็นผลให้สุขภาพทางกายทรุดโทรมลง และในที่สุดก็จะปรากฏความผิดปกติทางจิตใจติดตามมา ซึ่งความผิดปกตินี้อาจจะปรากฏขึ้นในรูปของความหวาดกลัวว่าตนจะป่วยเป็นโรคหัวใจ มีอาการหน้ามืด เป็นลมบ่อย ๆ โดยที่หาสาเหตุแห่งความผิดปกติของร่างกายไม่ได้ การป้องกันมิให้เกิดความผิด ปกติของ สุขภาพ จิต นี้จะ ปฏิบัติ ได้ โดยพยายามทำใจให้ลด ความ ทะเยอ ทะยาน ในสิ่งซึ่ง เกิน ความสามารถของตน ควรมองโลกให้ไกลตัวเองออกไปบ้าง ซึ่งจะทำให้เกิดความสบายใจขึ้น อย่าจริงจังกับชีวิตให้มากนักทำเท่าที่มีความสามารถจะทำได้ และมีความพอใจในสิ่งดีที่ตนมีอยู่แล้ว เตรียมพร้อมเสมอที่จะรับกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และพร้อมเสมอที่จะยืดหยุ่นตัวเองเพื่อรับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความพอใจ

๓. การป้องกันเมื่อมีอาการทางจิตเกิดขึ้นแล้ว

บุคคลที่มีอาการทางจิต ประสาทหรือเป็นโรคจิตโรคประสาทนั้นจะมีอาการปรากฏซึ่งอาจจะสังเกตุได้อย่างแน่ชัด ๓ ประการคือ

๓.๑ สังเกตุได้จากการเปลี่ยนแปลงทางบุคคลิกภาพ เช่นคนที่เคยขยันขันแข็งเปลี่ยนเป็นคนเฉื่อยชา หรือเกียจคร้านต่อการงาน คนที่ช่างพูดช่างคุยเปลี่ยนมาเป็นคนพูดน้อย และเก็บตัวเป็นต้น

๓.๒ สังเกตุจากการรู้จักตัวเองและการตัดสินใจ หมายถึงการที่รู้จักสภาพว่าตนเองเจ็บป่วย สำหรับคนที่เป็นโรคจิตนั้น มักจะว่าตนไม่ได้เป็นอะไรจึงไม่ค่อยมีความต้องการที่จะมาพบแพทย์

๓.๓ สังเกตุจากการรู้จักเวลา สถานที่ และบุคคล คนที่เป็นโรคจิตโรคประสาทส่วนมากมักจะไม่รู้จักกาลเวลาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือบุคคล และสถานที่ ๆ ผู้ป่วยไปติดต่ออยู่

สาเหตุของการเป็นโรคจิตโรคประสาทนั้นมีมากมายหลายอย่าง และหลายอย่างทราบชัดแล้ว เช่นจากความเจ็บป่วยของร่างกาย โรคขาดอาหาร โรคติดต่อ พิษยาตลอดถึงสาเหตุทางอารมณ์และสังคมเป็นต้น การแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดอาการซ้ำขึ้นมาอีกนั้นจึงแก้ไขจากสาเหตุนั้น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของจิตแพทย์ผู้ทำการรักษา ที่จะต้องศึกษาถึง

สาเหตุและสิ่งแวดล้อมเพื่อทำการรักษาให้ถูก สมุหฐานของโรคเป็นราย ๆ ไป โรคจิตโรคประสาทนั้นมีทางรักษาให้หายขาดได้ ดังนั้นจึงควรส่งคนไข้มารับการรักษาเสียแต่เนิ่น ๆ คือเมื่อเริ่มเป็นใหม่ ๆ เพราะจะเป็นทางช่วยให้คนไข้หายได้รวดเร็วขึ้น บางรายมัวแต่อายไม่กล้ามาพบแพทย์ หรือหลงงมงายรักษาในทางไสยศาสตร์ โดยการรดน้ำมนต์บัดเป่าต่าง ๆ โดยหลงผิดคิดว่าถูกกระทำหรือถูกของ กว่าที่ผู้ป่วยจะมาถึงมือแพทย์แผนปัจจุบัน อาการก็เข้าขั้นสาหัสยากต่อการรักษาให้หายขาด หรือจะต้องรักษากินเวลานานกว่าจะหาย หากปล่อยไว้นานเกินไปบางรายก็อาจจะไม่หายเลย ดังนั้นทางที่ดีที่สุดเมื่อเกิดความผิดปกติในเรื่องของสุขภาพจิต ควรรีบปรึกษาจิตแพทย์ทันที

โรงพยาบาล ซึ่งรับ ตรวจรักษา และช่วย เหลือให้คำแนะนำในทางสุขภาพจิต มี ๘ แห่งคือ

๑. โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

๒. โรงพยาบาลศิริราช

๓. โรงพยาบาลประสาท

๔. โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา

๕. โรงพยาบาลศรีธัญญา จังหวัดนนทบุรี
๖. โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ
จังหวัดอุบลราชธานี
๗. โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่
๘. โรงพยาบาลสงฆ์

จงทำงานให้สอาด

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

"ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองผ่านไปแล้ว ภาษาไทยของเราได้ความร่ำรวยในทางภาษาขึ้นมาก ที่ว่าร่ำรวยนั้น หมายถึงเราได้คำใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นหลายคำ คำใหม่ที่ได้ยินกันมากที่สุด และเป็นความจริงอย่างที่สุด คือคำว่า คอร์รัปชั่น อันเป็นคำภาษาอังกฤษ เราได้นำมาใช้กันจนแพร่หลายในเวลาไม่กี่ปี คำนี้หมายถึงการทุจริต คดโกง เอารัดเอาเปรียบกันด้วยประการต่าง ๆ" เป็นคำใหม่ในภาษาของเราแต่แพร่หลายไปทุกหนทุกแห่งมิใช่แพร่หลายเพียงถ้อยคำเท่านั้น การกระทำตามความหมายของคำนี้ก็พลอยแพร่หลายไปด้วย สมัยก่อนพวกเราไม่รู้จักกับคำนี้ และการกระทำแบบคอร์รัปชั่นก็มีน้อยไม่แพร่หลาย คนทำงานในสมัยก่อนมีความเห็นแก่ตนน้อย มีความรักงานมาก และมุ่งทำงานให้ดำเนินไปด้วยดีเขาจึงได้เกียรติและชื่อเสียงในทางดีกันมาก พอสงครามเกิดขึ้นในยุโรป และลุกลามมาถึงประเทศไทย กองทัพแห่งประเทศอาทิตย์อุทัย ได้บุกขึ้นเมืองไทย ทุกแห่ง ที่พอจะระบายพลขึ้นบกได้ สงครามในประเทศยุโรปทำความกระ-

ทบกระเทือนในทางการเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยมาพอแล้ว พอเกิดรบกันขึ้นในบ้านเราเอง ความกระทบกระเทือนก็มีมากขึ้น ของกินของใช้มีแต่น้อย ๆ ไม่พอสำหรับประชาชน คนที่มีเงินมีความเห็นแก่ตนได้ พากันกักกันสินค้าไว้เพื่อตนเสียมาก ของซึ่งควรจะพอสำหรับทุกคนกินใช้เกิดไม่พอขึ้น เพราะความเห็นแก่ตนและความโลภที่เกิดขึ้นในคนที่ไม่ใช้ธรรมะ การเดินทางไปมาก็ลำบากรถไฟถูกระเบิด รถไม่พอใช้ในการลำเลียง รถสินค้าไม่พอสำหรับขนสินค้า พ่อค้าก็เกิดแย่งกันเพื่อนำสินค้าไปสู่ตลาดที่ตนคิดว่าจะขายได้ เขาจึงทำการให้เงินแก่เจ้าหน้าที่เพื่อขอตู้ให้ได้ง่าย ๆ ใครให้เงินมากคนนั้นก็ได้ตู้ไป สินค้าของเขาไปถึงตลาดได้คล่อง เขาก็ขายได้ราคาแพง ๆ เพราะเขาบวกเงินค่าตู้รถไฟเข้าด้วย ความลำบากจึงเกิดแก่ประชาชนผู้ซื้อของกินของใช้

ในการไปติดต่อกับทางราชการ งานเกิดขลุกขลัก ผู้มาติดต่อก็ต้องการได้ความสะดวก จึงได้ให้สินน้ำใจแก่ผู้ที่มีอำนาจ อาจอำนวยความสะดวกแก่ตนได้ในชั้นแรกให้แต่น้อย ให้แก่เพียงบางพวกบางรายครั้งต่อมาความทราบถึงผู้อื่น ที่ยังไม่ได้รับส่วนแบ่งก็แกล้งถ่วงเสียบ้าง ขัดข้อ

อย่างโน้นบ้างอย่างนี้บ้างความต้องการเกิดมากขึ้นเลยให้สินบนแก่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หนักเข้าก็กลายเป็นธรรมเนียม ใครไม่ให้งานไม่คล่องจนมีคำพูดติดปากกันว่า ไม่มีเงินงานไม่มี เงินมางานดี ทุกคนหายใจเป็นเงินทองกันไปหมด ไม่ว่าใครจะทำอะไร ติดต่อกับใคร ถ้าไม่มีการเติมน้ำมันก็ติดขัดหมด ไม่ได้รับความสดวกโดยประการทั้งปวง ทุกกระทรวงทะบวงกรมมีการพรรค์นั้นกันอย่างทั่วถึง บางคนมากหน่อยจนคนที่เข้าทำงาน ราชการมักคิดก่อน ว่าจะเข้ากรมไหนดี ที่พอมีเงินรายได้เป็นพิเศษตนจะได้ร่ำรวยเร็วขึ้น พ่อแม่ของเด็ก ๆ ที่ได้ส่งลูกเข้าทำงานในกรมใดที่มีการกินกันได้ ก็พูดด้วยความสกบ่รก และมีความปรารถนาลามกอยู่เสมอ

เมื่อคนหนึ่งทำได้อีกคนหนึ่งก็ทำได้เหมือนกัน จนเขาพูดว่าที่ไหนหนักเอาเงินหักเป็นสำเร็จทุกราย เงินกลายเป็นแรงงานเป็นกำลัง ให้เกิดความ สะดวก แก่งาน ทุกอย่างหมด กระทรวงที่เคยสะอาดและนำชีวิตของชาติไปสู่แสงสว่างก็ยังมีการพรรค์นั้นกับเขาด้วย การที่จะนำเด็กไปฝากโรงเรียนใด ก็ต้องวิ่งเต้นกันหยอดน้ำมันเป็นการใหญ่จึงจะ

นำเด็กเข้าเรียนได้ ถ้าไม่กระทำอย่างนั้นก็มิได้เข้าเรียน การคดโกงกันตามที่กล่าวมามีทั่วไปหมด จนกระทั่งในวงการพระศาสนาก็ต้องมีสินน้ำใจ และมองกันที่เงินเป็นส่วนมาก งานการที่ทำกันจึงเต็มไปด้วยความไม่สะอาด

ความไม่สะอาดในวงงานเกิดมาจากไหน เกิดจากความโลภความเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบผู้อื่นเป็นมูลฐาน และกิเลสแบบนี้ย่อมเกิดมีแก่คนทุกประเภทที่ยังมีใจไม่สูงพอ ยิ่งคนใหญ่ยิ่งมีการกระทำสกปรกมากขึ้นไปอีก ดังคำโบราณว่าเด็ก ๆ กินคำเล็ก คนใหญ่ ๆ กินคำโต กินกันทั้งใหญ่ทั้งเล็ก จนไม่มีใครจะว่าใครกันแล้ว ผู้ใหญ่จะดุเด็กตนเองก็มอมแมมอยู่เหมือนกัน ขืนว่าไปเดี๋ยวเด็กจะตอบเอาบ้างตนก็จะเดือดร้อน การปกครองเสียหมด เลยกลายเป็นระบบหนึ่งของสังคมไป คนใดไม่โกงไม่กินคนนั้นโง่ คนไม่โกงไม่กินอยู่ในหมู่ไม่ได้ต้องกระเด็นออกไปจากหมู่ ไปนั่งปลงธรรมสังเวชอยู่ด้านนอกของหมู่ที่เขากำลังกินกันบางคนปากกล้าหน่อยพูดวิพากย์วิจารณ์การโกงกินของคนอื่นๆเขาพอเขาแบ่งให้บ้างก็เงียบเสียงลงไปทันที อิทธิพลของเงินนี้

มีมากถึงขนาดนี้เชียวหนอ ถ้าหากเราไม่มีกำลังใจเพียงพอ ก็สู้ไม่ไหว ผลที่สุดก็เข้าวงโกงกับเขาด้วย

การกระทำความชั่วของหมู่คนชั่วทั้งหลาย คือมีความรุนแรงมากขึ้นทุกที คนโกงแบบเดียวกันทวีจำนวนมากขึ้น มีอำนาจมีพวกพ้องมีเงินสนับสนุน เขาก็มีอำนาจปกครองเมืองได้ และเมื่อได้ครองเมืองแล้ว เขาก็นั่งเสวยความสุขจอมปลอม บนบัลลังก์แห่งความคดโกงของเขา และใช้ความโกงหล่อเลี้ยงความคดโกงต่อไปเช่น เอาเงิน หว่านหาพวกพ้อง หว่านกันอย่างไม่อั้น เพราะเงินนั้นไม่ใช่ของตัว เป็นหยาดเหงื่อภาษีอากรของประชาชนต่างหาก เขามีอำนาจอยู่ได้โดยวิธีหล่อเลี้ยงคนโกงด้วยความคดโกง จนกระทั่งเขาเกือบจะปฏิรูปสังคม อันมีศีลธรรมรักษาให้กลายเป็นสังคมที่ขาดศีลธรรมเสียแล้ว แต่บาปย่อมลงโทษคนบาป บุญย่อมรักษาคนทำดีเสมอ วาระของเขาที่จะรับผลของบาปได้มาถึงแล้ว บรรดาคนโกงทั้งหลาย คนมีมือที่สกปรกแปดเปื้อนเลือดทั้งหลายได้ถูกขจัดออกไปจากสังคม เขาต้องรับ

เคราะห์กรรมที่เขาได้ทำมันขึ้นพอสมกับกรรมข้อที่ตัวได้กระทำไว้แล้วเป็นบทเรียนบทหนึ่งของโลกเราแล้ว

ขอให้เรามาตั้งต้นกันใหม่เถิด มาเดินในทางที่ถูกและชอบธรรมกันเถิด เพราะการเดินในทางผิดและไม่เป็นธรรมได้สร้างความทุกข์ให้แก่ตนแก่ชาติมาพอแล้ว ไม่เป็นทางเจริญแต่ประการใด ขอให้เราทุกคนมาตั้งต้นกันใหม่โดยเดินตามทางธรรมที่จะนำไปสู่ความสงบที่แท้จริง โดยการทำงานที่สะอาดกันเสียที

ในการทำงานสะอาดนั้น มีความหมายเป็นสองประการ คือให้ทำงานที่สะอาดประการหนึ่ง ทำงานให้สะอาดประการหนึ่ง งานที่สะอาดนั้นหมายถึงงานทุกประเภทที่ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนตนและผู้อื่น ให้เดือดร้อนเป็นงานที่บัณฑิตสรรเสริญโดยส่วนเดียว เช่นงดเว้นจากการฆ่าสัตว์เองและไม่ใช้ให้คนอื่นฆ่าไม่ส่งเสริมการฆ่าโดยวิธีใด ๆ ทั้งหมด ไม่ลักเอง ไม่ใช้ให้ใครลักของใคร ๆ ทั้งไม่ส่งเสริมกิจใด ๆ ที่ก่อให้เกิดการลักขโมยกันขึ้นไม่ล่วงละเมิดในทางกาม ถ้าเป็นผู้อยู่ครองเรือนก็พอใจแต่ในคู่ครองของตน ไม่มีความมักมากเสน่หากามารมณ์ในทางที่ผิดธรรมผิด

กฎหมาย ไม่มีการส่งเสริมการกระทำประเภทใด ๆ ในทางที่จะทำคนให้ราคะตัณหา อันเป็นมูลฐานของกาเมสุมิจฉาจาร ซึ่งนำความยุ่งยากมาสู่สังคมของชาวโลก งดเว้นจากการพูดด้วยคำโกหก คำหยาบ คำเหลวไหล คำที่ทำให้แตกแยกกัน และไม่ส่งเสริมให้ใคร ๆ พูดถ้อยคำเช่นนั้นออกมาเป็นอันขาด ประการสุดท้ายงดเว้นจากการดื่มกินของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทมิใช่เพียงงดเว้นเท่านั้นแต่ต้องไม่ส่งเสริมให้คนมีการกินการดื่มด้วยทุกวิถีทาง นี้เป็นหลักของการกระทำที่สะอาดของกายและวาจาแล้ว ทั้งครอบคลุมไปถึงใจของผู้นั้นด้วย

งานการในหน้าที่ ๆ ที่ทุกคนต้องกระทำ มีอยู่ ก่อนทำงานประเภทใด ก็ควรคิดเสียก่อนว่างานนั้นเป็นงานอยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือไม่ ถ้าอยู่ในกรอบของศีลธรรมก็ควรทำ ถ้าออกไปนอกกรอบของศีลธรรมแล้วควรงดเว้นแม้จะมีรายได้เป็นจำนวนมากมายจากการกระทำนั้น บุคคลผู้รักตนสงวนตนพึง งดเว้นไม่แตะต้องงาน ประเภทนั้น เป็นอันขาด คนที่คิดอย่างนี้ก่อนทำงานก็ได้ชื่อว่าเป็นคนมีงานที่สะอาดประกอบอยู่แล้ว

ในฐานะที่เป็นชาวพุทธ ควรทำงานประเภทที่ไม่ร้อนใจแก่ตนแก่ท่าน ไม่ส่งเสริมให้เกิดความยุ่งยากในสังคมของโลก เช่น การทำกสิกรรมทำไร่ไถนาไปตามหน้าที่ไม่เป็นการทำใครให้เดือดร้อน การทำมาหากินทางค้าขายก็เป็นงานอาชีพที่ดีงาม แต่ต้องงดเว้นเสียบางประการ เช่น การค้าสัตว์เพื่อฆ่ากินเป็นอาหาร การค้าของมึนเมา ประเภทหนักเบาต่าง ๆ การค้าอาวุธยุทโธปกรณ์อันเป็นเหตุให้เกิดการฮึกเหิมและรบราฆ่าฟันแก่กัน เป็นการค้าที่ชอบด้วยธรรม การค้าบางอย่างผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมายเพราะกฎหมายมิใช่จะให้ความคุ้มครองแก่สังคมดีเสมอไปบางอย่างก็ไม่ดีเหมือนกัน เช่น กฎหมายเปิดโอกาสให้เล่นการพนันได้ ให้ค้าของเมาเช่นฝิ่นเป็นต้นได้ ขายอาวุธก็ได้ กฎหมายเช่นนี้เป็นแต่ควบคุมการกระทำนิดหน่อยเท่านั้นหาได้ตัดรากเหง้าของความชั่วให้หมดไปไม่ ส่วนทางศีลธรรมถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีโดยแท้ แต่เพราะคนเขียนกฎหมายเป็นคนอยู่ในโลกทำอะไรอย่างชาวโลกที่ไหลไปตามกระแสธารของกิเลส จึงสร้างความยุ่งยากแก่ตนอยู่อย่างมาก ๆ เสมอ เช่นน้ำเมาทำความยุ่งยากให้ขนาดไหน ฝิ่นทำความยุ่งยากให้เท่าไร

พวกอาวุธที่แข่งกันสร้างอย่างมากมายจนหาทางลดกันไม่ได้ และอาวุธเหล่านี้จะเผาโลกให้ละเอียดอยู่แล้ว นี่เป็นความยุ่งยากเพราะงานที่ผิดศีลธรรมและหาทางกล่อมคนให้เข้าหาศีลธรรมได้มาก ที่สุด ก็จะ เป็น การช่วย กันผดุง ความ สอาดของโลกไว้ได้ เดี๋ยวนี้โลกเรายุ่งยากเพราะขาดหลักทางศีล-ธรรมนี่เอง จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่าโลกจะร่มเย็นดับเข็ญได้ด้วย ชาวโลก ทำงานที่ สะอาด ตรงตาม หลักของ ศีลธรรมเท่านั้น

ในด้านทำงานที่สะอาดนั้น หมายถึงการทำงานที่ตนได้เลือกเฟ้นแล้ว เห็นว่างานใดเป็นงานที่สะอาดอยู่ในกรอบของศีลธรรมก็ลงมือทำงานนั้นได้โดยมิต้องรอ แต่ในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่นี้ อาจเกิดความไม่สะอาดขึ้นได้เสมอ เพราะอะไรเล่า เพราะว่าคนทำงานทุกคนมักมีความเห็นชนิดเข้าข้างตัว ทำอะไรก็เอาตนเข้าตั้งไว้ก่อนเสมอ จะทำอะไรสักชิ้นหนึ่งก็มักถามตนเองในใจว่า ตนจะได้อะไรจากที่ตนทำบ้าง จะได้มากน้อยเท่าใด จะได้ไวหรือได้ช้าๆโดยเอาตัวขึ้นตั้งแล้วน้อมไปสู่ลาภยศ สรรเสริญและความสุขที่ตนต้องการเสมอ ไม่มีใครที่จะไม่มีความหวัง

ในผลของงาน เมื่อเป็นดังนี้เราก็ทราบว่าในการปฏิบัติงานที่ไม่สะอาดนั้น เนื่องจากความต้องการนี่เองเป็นเรื่องใหญ่ จำเป็นต้องควบคุมความยากในผลของงานไว้ให้มาก คือให้มี ความรู้สึกว่าตน ทำงาน เพื่องาน มิใช่ ทำงาน เพื่อ ลาภ ยศ อะไรหามิได้

คนเราทั่ว ๆ ไปมักควบคุมความอยากไว้ไม่ค่อยได้ การควบคุมความอยากไม่ได้เป็นวิสัยของสัตว์ดิรัจฉาน เช่น หมาแมวมันคุมความอยากไม่ค่อยได้ พอเห็นอาหาร ก็จะ กิน พอเห็นสัตว์ตัวเมียก็จะหันเข้าใส่ทันที นั่นเป็นสัตว์ดิรัจฉาน คนเราต่างจากสัตว์ดิรัจฉานตรงนี้ ตรงที่ควบคุมความอยากได้ แม้มันจะเกิดขึ้นบ้างก็รู้จักเหนี่ยวรั้งไม่ยอมให้ออกมาให้ใครเห็น ราคาของความเป็นคนนั้นอยู่ตรงนี้แหละ ถ้าเรามีความคิดแบบนี้เราก็มีความเป็นคน แต่ถ้าขาดความคิดอย่างนี้เราก็เป็นอะไรอย่างหนึ่งที่เรียกว่าคนไม่ได้

การทำงานติดต่อกับคนมากล่อแหลมต่ออันตรายมากเต็มที่ เพราะทุกคนมีความอยาก และเมื่อเขาต้องการให้ได้สมอยาก เขาก็ต้องทำโดยวิธีลัดเพื่อผลของเขา ท่านผู้หนึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดในภาคเหนือ ใคร ๆ ก็ทราบว่า

เป็นภาคที่มีการค้าไม่ชอบธรรมอยู่ประการหนึ่งคือ การค้าฝิ่นเถื่อน มีชุกชุมและจับกันบ่อย ๆ แม้ถูกจับบ่อยครั้งพวกนักค้าก็หาเกรงกลัวไม่ คงหาทางค้ากันต่อไปอีก คราวหนึ่งนักค้าคนหนึ่งถูกจับฝิ่นเป็นจำนวนมาก ทางเจ้าหน้าที่ก็ทำการสืบสวนและส่งสำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเพื่อสั่งฟ้องหรืออาจไม่ฟ้องก็ได้สุดแล้วแต่ปลายปากกาของท่าน เจ้าทุกข์ได้มาหาท่านผู้ว่าราชการ แต่เข้าเพื่อขอความช่วยเหลือโดยขอให้ท่านสั่งไม่ฟ้องและเขาจะให้เงิน เป็นจำนวนถึงสามแสน ท่านผู้ว่าราชการถึงกับสอึกไปทีเดียว เพราะเงินมันมากเอาการ อยู่เป็นผู้ว่าราชการมาหลายปีแล้ว ยังเก็บเงินไม่ได้เท่านั้นเลย เจ้ามารร้ายที่อยู่ในส่วนลึกของดวงใจออกมาเสนอตัวว่า ปล่อยเขาเสียเถอะ เอาเงินสามแสนดีกว่าไม่มีใครรู้เห็นในการกระทำของเราดอก สมัยนี้เงินทองหายาก เงินเดือนที่ได้ก็ไม่พอใช้ต้องจ่ายเงินรับแขกปีหนึ่งมากมาย รับเงินไว้ใช้ดีกว่า อย่าขืนทำเป็นคนซื่อไปหน่อยเลย เจ้ามารร้ายกระซิบอย่างนี้ทำเอาใจอ่อนชักจะเห็นด้วยเหมือนกัน แต่เสียงพระได้ดังก้องขึ้นในใจว่า "จงคิดดูให้ดี เจ้าทำราชการมาก็นานแล้ว เริ่มตั้งแต่สำเร็จการ

ศึกษาและเข้าทำงานได้เลื่อนตำแหน่งมาโดยลำดับ จนเป็นถึงผู้ว่าราชการจังหวัด เธอเคยทำความผิดให้กับตนเองมัวหมองบ้างไหมลองคิดดู เงินเดือนที่เธอได้อยู่ก็พอกินแล้วไม่ใช่หรือเธอจะเอาเงินไปทำไมนักหนา เงินช่วยเธอให้พ้นจากบาปได้ไหม เงินทำให้เธอมีราคาขึ้นหรือเปล่า ราคาของคนมิได้อยู่ที่เงิน แต่อยู่ที่ความดีต่างหาก พระราชาผู้เป็นประมุขของชาติส่งเธอมาเป็นตัวแทนของพระองค์ มาอยู่ต่างหูต่างตาของพระราชา ผู้ใหญ่เขาไว้วางใจในเธอ จึงตั้งเธอให้เป็นใหญ่ถึงชั้นนี้ เธอไม่ควรทำสิ่งที่ผิดต่อจุดประสงค์ของพระราชาเป็นอันขาดขอเธอจง เป็นฝักฝ่ายของความดีเถิด อย่าเป็นฝักฝ่ายความชั่วเลย" เสียงธรรมเสียงพระดังก้องขึ้นในหู จึงปลงตก เราควรเป็นฝ่ายของธรรมดีกว่าไม่ควรเป็นฝ่ายของอธรรม เราควรทำตนเป็นคนดีของโลกดีกว่าเป็นคนชั่วของโลก ท่านข่มใจได้ชนะน้ำใจตนเองไม่ยอมทำความผิดเพราะเห็นแก่สินจ้างรางวัล ท่านจึงไล่นายคนนั้นออกจากบ้านและไล่ ความคิดชั่ว ออกจากใจ ของท่านด้วยคนอย่างนี้เป็นคนที่โลกต้องการ เป็นคนมีมือสะอาด

และทำกิจชอบให้แก่บ้านเมือง ความคิดเพื่อขจัดความชั่วในใจให้ออกไปจากตนเป็นความคิดชอบประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งเราเรียกตัวของเราเองว่าเป็นคนไทย คนไทยคือคนที่ไม่ยอมเป็นทาสของใคร แม้การเป็นทาสของกิเลสก็ไม่สมควร ถ้ามีใครคนหนึ่งเอาเงินมาให้ท่านและขอร้องให้ท่านทำสิ่งใด ๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยศีลธรรม ท่านขาดความยั้งคิดยอมกระทำให้เขาเพราะต้องการสินจ้างเพียงเล็กน้อย ถ้าใครจะด่าท่านว่าเป็นคนขายชาติก็สมควรแล้ว เพราะท่านมิได้คิดคำนึงถึงชาติบ้านเมือง ยอมกระทำความผิดเพราะเห็นแก่อามิสเล็ก ๆ น้อย ๆ เสียความเป็นไทยไปหมด คนผู้รักษาเกียรติ รักความเป็นไทยไม่ควรกระทำเช่นนั้นเป็นอันขาด

อันคนผู้บังคับตนเอง สอนตนเองมิให้กระทำกิจใดที่ผิดต่อหลักศีลธรรมและกฎหมาย ก็ได้ชื่อว่าเป็นนายของตนเอง อยู่ในความมีรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี คนเช่นนี้ควรจะเป็นหัวหน้า ควรปกครองหมู่ของตน และสามารถนำตนนำหมู่ไปสู่สถานปลอดภัยได้โดยแท้

ถึงเวลาแล้วที่พวกเราผู้เรียกตนเองว่าไทย ผู้ชอบพูดว่าตนรักชาติไทย พึงทำตนให้เป็นคนมีดวงใจสะอาด ทำงานประเภทที่มีความสะอาดโดยถูกตามหลักศีลธรรมและทำโดยความไม่อยากได้ในผลของงาน มุ่งแต่ให้งานสำเร็จและเรียบร้อยไปโดยส่วนเดียว ก็จะเป็นคนสะอาดทั้งภายในภายนอก งานที่ทำด้วยใจที่สะอาดก็จะเป็นงานที่สะอาด ความสุขความสงบย่อมมีแก่ผู้มีงานอันสะอาดเสมอ

ยาแก้กลุ้ม

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

ทุกวันนี้ หนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ ได้ลงข่าวเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายของหญิงสาวชายหนุ่มบ่อย ๆ จนชินไปเอง

นอกจากข่าวการฆ่าตัวตายแล้ว คนที่มีภาระกิจมากๆ ได้กลายเป็นโรคสติวิปลาส ต้องไปอยู่โรงพยาบาลก็มี ได้ลองถามหมอทางจิตได้ทราบว่าเดี๋ยวนี้คนไข้ทางใจมีขึ้นมากทั้งหญิงและชาย เพียงระยะปีเดียวเท่านั้น สถิติคนไข้เพิ่มขึ้นมาก ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ถามผู้รู้บางคนบอกว่า การครองชีพฝืดเคือง เศรษฐกิจตกต่ำ ทำมาค้าขายไม่ได้เงิน ลงทุนไปเท่าใดก็จมหมด หาได้ไม่พอกับการจ่ายกลุ้มใจไม่รู้จะแก้ทางใด คิดมากเข้าประสาทพิการ ทำอะไรลงไปโดยปราศจากความรู้สึกผิดชอบ กลายเป็นคนเสียคนไปมาก บางคนพลาดหวังในเรื่องสำคัญของชีวิตเช่นหญิงสาว รักกับชายหนุ่ม รักกันมากในขั้นแรก ๆ ครั้นต่อมาใกล้ชิดกันมากเข้าก็เกิดการเบื่อหน่ายชักจะห่างกันออกไป เพียงแต่ห่างไม่เป็นไร ไพล่ไปหาคู่ใหม่ต่อไป มันหน้าเจ็บใจนัก โกรธ

ขึ้นมาก็น้อยใจตนเอง กลุ้มใจเข้าห้องปิดประตูนอนร้องไห้ระบายความกลุ้มคนเดียว หนักเข้ายิ่งเกิดความคิดว่าโลกนี้ไม่น่าอยู่ อย่าอยู่เลย ตายดาบหน้าดีกว่า เลยตัดสินใจผิดและทำผิดจนตัวตายไป เรื่องอย่างนี้ เป็นเรื่องธรรมดาของสังคมที่ตามใจกิเลสในสมัยนี้เสียแล้ว

บางรายไม่มีเรื่องมากมายอะไร มีการขัดใจกับใครๆ เพียงนิดหน่อยเท่านั้น ใจเร็วตัดสินใจลาโลกไปเสียแล้ว น่าเสียดายในชีวิตที่กำลังจักก้าวหน้า ยังหนุ่มแน่นพอจะเป็นกำลังของชาติบ้านเมืองต่อไปแต่มาแพ้ต่อความกลุ้มเพียงเล็กน้อย ก็มาด่วนลาโลกไปเสียได้ เหตุการณ์เช่นนี้ เป็นเรื่องที่ควรจักช่วยกันหาทางบำบัดปัดเป่าให้หายไปจากสังคม หรือไม่สามารถให้หายได้ ก็ต้องให้มันเบาบางลง ก็จักเป็นทางช่วยให้ชาวโลกได้มีความสุขมากขึ้นกว่าปกติ

คนที่มีความกลุ้มเกิดขึ้นในใจ บางทีก็มิใช่เรื่องมากและใหญ่โตยากเข็ญอะไรเลย เขากลับเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เขาเป็นคนกลุ้มที่สุดในโลกเสียแล้ว ไม่คิดให้เห็นว่ามันเป็นเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น เขาปล่อยให้ความกลุ้มครอบงำจิตใจ จนไม่มีช่องทางที่ความจริงจะส่องเข้าไปถึงจิตใจ

ได้เลย ถ้าได้รับความจริงอันเป็นประทีปของชีวิตบ้าง เขาก็คงนึกว่ามันเป็นเรื่องเล็กนิดเดียว เราคิดมากไปเอง

ยสกุลบุตร เป็นลูกคนมั่งคั่งในเมืองพาราณสี อยู่ในบ้านที่สบายมาก วันหนึ่งเขาตื่นขึ้นในเวลาดึก ได้เห็นสิ่งที่เขาไม่นึกว่าจะได้เห็น เป็นภาพของพวกสาวใช้ที่นอนในท่าแปลก ๆ มองดูแล้วก็น่าเกลียด ไม่งามตาแต่น้อย เขาไม่เคยพบภาพแบบนั้นมาก่อน ก็เกิดความอึดอัด คิดเห็นว่าโลกเป็นสิ่งน่าเบื่อหน่าย ทนดูภาพอันน่าเกลียดต่อไปไม่ไหว ก็เดินออกจากบ้านบ่นพึมพำไปคนเดียวว่า ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ เดินบ่นไปโดยไม่รู้ว่าตัวกำลังเดินไปทางไหน ผลที่สุดไปพบนายแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ของโลกคือพระพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสบอกยสว่า ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง มาเถิดฉันจะบอกยาแก้กลุ้มให้แก่เธอ พอได้ยินว่ามียาแก้กลุ้มก็เข้าไปหาไหว้แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง ได้ฟังธรรม ทราบความตื้นลึกหนาบางของชีวิต กลายเป็นคนหมดกลุ้ม และมีความสงบในทางใจต่อไป

ปฏาจารา เป็นธิดาสาวของท่านเศรษฐีใหญ่มีความรักกับคนใช้ เรื่องมันจะแดงขึ้นมา พากันหนีไปอยู่ในที่ที่

ไม่มีใครจะรู้จัก อยู่กันนานจนได้ลูกถึงสองคนทุกครั้งที่คลอดลูก ก็ใคร่จะไปคลอดที่บ้านเดิมตามธรรมเนียมแต่ผัวไม่ยอมไปนางหนีไปคนเดียว บังเอิญไปคลอดกลางทางผัวมาทันก็พากลับ คลอดครั้งที่สองก็ดำเนินวิธีแบบนั้นอีกแต่การคลอดครั้งนี้มีเรื่อง ดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง ฝนตกหนักพายุ จัดได้รับ ความลำบาก มากผัว ตามมาทัน ทำการช่วยเหลือแต่ผัวไปถูกงูกัดตาย ที่จอมปลวกเมีย ทนหนาว จนสว่างพอฝนหายก็เดินทางไปบ้านเดิมถึงแม่น้ำ วางลูกคนเล็กไว้บนฝั่งนี้ พอลูกคนโตข้ามไปก่อน ถึงฝั่งก็ปล่อยลูกไว้เดินท่องน้ำไปรับลูกคนเล็ก นกใหญ่ผ่านมาเห็นเด็กนึกว่าชิ้นเนื้อโฉบเอาเด็กไป แม่เห็นเข้าก็ตกใจยกมือไล่ร้องตะเพิด ลูกคนโตเข้าใจผิดคิดว่าแม่เรียกตนจึงกระโดดลงในน้ำ กระแสน้ำเชี่ยวพัดพาเด็กไปถึงแก่ความตาย นางเสียใจมาก ขอให้คิดดู ผัวตาย ลูกคนโตตายลูกคนเล็กก็ตาย จักไม่เป็นทุกข์ไหวหรือ กลุ้มใจมาก เดินไปบ้านเหมือนคนไม่มีใจ ไปถึงบ้านเดิมทราบว่าพายุพัดบ้านพัง บิดามารดาพี่ชายตายหมดเขาเอาไปฝังที่เชิงตะกอนเดียวกันที่ฝั่งน้ำโน่นแล้ว ดวงใจน้อย ๆ ของหญิงอันเป็น

เพศที่อ่อนแอได้พบกับความทุกข์หนักมาสด ๆ ร้อน ๆ ก็มากระทบความทุกข์แบบใหม่เข้าอีก เป็นภาวะอันสุดแสนที่หญิงจะทนได้ หมดความรู้สึกผิด หมดสติสมปฤดี ล้มลงนอนนิ่งไปพักใหญ่ พอตื่นขึ้นมาก็เดินเซซังไปตามเรื่องไปอย่างไม่มีจุดหมาย จนใคร ๆ เขาเรียกกันว่า นางบ้า บ้าเพราะการกระทบกระทั่งอย่างแรงในคราวนั้น ชตากรรมของนางยังไม่หมดหวังเสียทีเดียว จึงเซซังเข้าไปหาพระ-พุทธเจ้า ได้ฟังธรรมเทศนาพบความจริงแท้ของชีวิต หายกลุ้ม และไม่มีอะไรจะให้กลุ้มอีกต่อไป

นางกีสาโคตมี ก็แบบเดียวกัน ได้แต่งงานกับสามีที่ถูกใจ ชีวิตในครอบครัวเป็นของนางแล้ว พยานแห่งความรักคือลูกน้อยที่น่าเอ็นดู ได้ออกมาดูโลกคนหนึ่ง นางรักลูกน้อยของนางมาก ทนุถนอมทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกน้อยมีความสุข แต่ความสุขเป็นมายา มันเที่ยวหลอกคนให้หลงด้วยประการต่าง ๆ ต่อมาบุตรน้อยของนางถึงแก่ความตาย รักมาก ไม่ยอมให้ใครเอาไปเผาไป ฝังยังคิดว่า วันหนึ่งบุตรน้อยคงจักตื่นขึ้นมาอีกเหมือนคนหลับแล้วตื่นขึ้นฉะนั้น แล้วนางก็เดินอุ้มลูกไปทุกแห่งเพื่อหายาแก้ความตาย พบคน

ฉลาดก็แนะไปหาพระพุทธเจ้า นางได้พบความสำเร็จ มิใช่สำเร็จในการแก้ลูกตาย แต่สำเร็จในการพบความจริง ความจริงที่ไม่ตาย ใครพบแล้ว ตนก็จักไม่ตายเช่นเดียวกัน

ชีวิตในปัจจุบัน ก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ได้พบกับความวิบัติอย่างแรง จนเกือบจะเป็นบ้าเป็นหลังแต่เขาไม่ถึงกับเป็นเช่นนั้น เพราะเขาได้พบพระธรรมอันเป็นโอสถระงับใจ พ้นจากความทุกข์ความร้อนไปได้เป็นเรื่องแสดงให้เห็นว่าความกลุ้มใจเป็นสิ่งที่แก้ได้ มิใช่เป็นสิ่งที่แก้ไม่ได้ แต่ที่แก้ไม่ได้ เพราะเราไม่คิดแก้ปล่อยให้มันลุกลามใหญ่โต บางคนชอบที่จะแสดงเป็นคนกลุ้มเสียด้วย เขาก็เห็นว่าการแสดงอาการกลุ้มใจเป็นการได้รับความเห็นใจ จากคนอื่นนั้นเป็นความอ่อนแอของคนส่วนหนึ่ง ซึ่งถ้ารู้ความจริงแล้ว ไม่ควรจะให้มันมาอาศัยอยู่ในใจอันควรจะมีความเข้มแข็งเลย คำพูดที่ว่ากลุ้มเล่นโก้ ๆ นั้น เป็นคำพูดที่เหลวไหลสิ้นดี อย่าหัดเป็นคนแบบนั้นกันเลย

กลุ้ม–กลัด, กลัด–กลุ้ม มักเป็นคำพูดที่เดินทางร่วมกันมาเสมอ อาการของมันก็เกิดกลุ้มก่อนแล้วก็เอาความกลุ้มไว้ในใจ เหมือนเอาดอกไม้งามแต่เป็นพิษกลัดไว้ที่

หน้าอกฉะนั้น กลุ้มไม่หายก็กลายเป็นกลัด กลัดหนักเข้าอกเป็นหนองถึงแก่ความตายได้

เจียวยี่ในเรื่องสามก๊ก กลุ้มใจที่ตนมาเสียรู้ขงเบ้งถูกหลอกไปรบช่วยเล่าปี่เสียเป็นนานเกิดเป็นคนฉลาด เป็นนายทหารชั้นนายพล มาเสียรู้ขงเบ้งคนธรรมดาได้ น้อยใจในความเขลาของตนเองเลยอาเจียรเป็นโลหิตถึงแก่ความตาย ตายเพราะความกลุ้มที่ตนเสียรู้เขา และที่เสียรู้ก็เพราะตนเขลา ถ้าลดตัวเองลงมารับว่าตนเขลาเสียเท่านั้น เรื่องมันก็ไม่มีเรื่อง คนเราไม่ยอมโง่ยอมลดตัวลงมาให้สมกับกาละเทศะ เรื่องจึงไปใหญ่ถึงบ้านนั้น

ลองคิดกันดู เพื่อเกิดปัญญาสักหน่อยว่า เจ้าตัวความกลุ้มกลัดนี้มาจากไหน ใครเป็นตัวการก่อให้มันเกิดมารบกวนใจเราโดยใช่เหตุเล่า ธรรมะสอนเราว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุ จะดับได้โดยตัดเหตุออกเสียก่อน ความกลุ้มก็อาการอันหนึ่งของใจคงจะมีเหตุเป็นตัวการแน่ ๆ ถ้าศึกษาไป ค้นไป คงพบได้ความกลุ้มเป็นอาการของความทุกข์นั่นเอง ความทุกข์นี้เป็นตัวผล ต้องมาจากเหตุ เหตุคือความอยากในสิ่งต่าง ๆ เช่น อยากได้ อยากมี อยากจะ

เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดความอยากขึ้นแล้ว ความยึดถือติดพันในสิ่งที่ตนอยาก ก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาการร้อนใจเพราะไม่สมอยาก หรือสมอยากแล้ว แต่มันผ่านไปเสียเร็วนัก อยากให้มันอยู่กับตนนาน ๆ ก็มิได้สมมุ่งหมาย เพราะมิได้สมความมุ่งหมายนี่แหละจึงเกิดกลุ้มใจและทำอะไรหลายอย่างที่คนธรรมดาเขาไม่ทำกัน

ปัญหามีต่อไปว่า ทำไมคนเราจึงได้กระทำสิ่งที่เป็นทุกข์กันเล่า ความทุกข์ไม่เป็นสิ่งที่ใคร ๆ พึงประสงค์แต่ทำไมจึงเที่ยวแส่หามาใส่ตนกัน ในทางธรรมะสอนว่าเพราะเราขาด

(๑) ความเชื่อในทางที่ถูกต้อง

(๒) ความละอายต่อบาปอกุศล

(๓) ความกลัวต่อผลที่จักเกิดแก่ตน

(๔) ความเพียรในอันทำตนให้หลุดพ้น

(๕) ความรู้ที่ตรงตามเป็นจริง

๑. ความเชื่อในทางที่ถูกต้อง เป็นมูลฐานสำคัญของการดำรงชีพ เพราะความเชื่อเป็นบันไดขั้นต้นให้คนก้าวไปสู่การปฏิบัติดีงามต่อไป ทุกศาสนาจึงมีการสอนให้

เชื่อด้วยเสมอ แต่ความเชื่อที่ปราศจากปัญญานั้นย่อมไม่อำนวยความสุขอันแท้จริงให้ได้ กล่าวว่า ความเชื่อที่ถูกต้อง คนที่ทำความทุกข์แก่ตนมักเป็นคนขาดความเชื่อที่ถูก อย่างแรกก็เป็นคนไม่มีความเชื่อในตนเอง ขาดความไว้วางใจตนเอง ทำอะไรลงไปก็มีความหวาดระแวงอยู่เสมอ ไม่แน่ใจว่าการกระทำของตนจะถูกต้องและปลอดภัย ทำอะไรลงไปแล้วก็เที่ยวถามคนโน้นคนนี้ให้ยุ่งไปหมด เช่น ผู้น้อยขาดความเชื่อในตนเอง มักถามบ่อย ๆ ว่า นายของตนว่าอย่างไรบ้าง อันคนที่เคยถามถึงการวิจารณ์ของคนอื่นที่มีต่อตนเสมอ ๆ นั้นเป็นคนอ่อนแอ ขาดความไว้วางใจตนเอง ทำอันใดแล้วก็มีความกลัดกลุ้มตลอดเวลา อีกประการหนึ่ง เขามีความเชื่อในหลักการและวิธีการของตนว่า จักก่อให้เกิดผลเป็นเช่นใด ความกลุ้มใจก็เกิดแก่เขาเพราะเหตุนี้ ฉะนั้น เวลาทำอะไรต้องเชื่อมั่นเสียก่อนว่า ตนต้องทำได้แน่ ๆ คิดหาวิธีการกระทำต่อไป วิธีใดจะถึงจุดหมายที่ตั้งไว้เมื่อแน่ใจแล้ว เดินตามวิธีการนั้นอย่างรอบคอบ ถ้าหากมีการผิดพลาดขึ้นบ้างก็เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต้องกลุ้มใจในสิ่งที่ผิดไปแล้ว เพราะความกลุ้มใจมิได้ช่วย

ให้ความผิดกลายเป็นความถูกขึ้นมาเลย ถ้าผิดก็ค้นหาต่อไปว่าอะไรผิด ผิดเพราะอะไร รีบหาเหตุแก้ไขทันที พอพบจุดแล้วก็ดำเนินการต่อไป เรื่องของความผิดเป็นธรรมดาของปุถุชน พระพุทธองค์ก่อนเป็นพระพุทธเจ้า ก็เคยเดินทางผิดไปแล้ว ทรงเห็นว่ามิใช่ ทางถูกก็กลับเดิน ใหม่ ต่อไปความผิดก็กลายเป็นความถูกทันที จำไว้ว่า "อย่ากลุ้ม เมื่อทำผิด แต่จงรู้ไว้ว่าตนผิด" หาทางแก้ความผิดให้เป็นความถูกให้ได้ เรื่องก็ไม่ยุ่งงานที่ทำก็เรียบร้อยต่อไปเพราะเกิดกำลังใจขึ้นว่า เราทำได้ เรามีความสามารถพอ เราลองดูก่อนผลค่อยว่ากันทีหลังนี่ คือกำลังสำคัญ ของงานที่ทำแล้วจักก้าวหน้าต่อไป

๒. ความละอายต่อบาปอกุศล ความทุกข์เกิดจากการกระทำที่ผิดพลาด การกระทำที่ผิดพลาดส่วนมากเกิดจากใจที่ด้าน ขาดความละอายต่อความรู้สึกอันแบบของพระเป็นการค้านต่อความคิดที่ว่าอย่างไหนถูกอย่างไหนผิด พอความอยากเกิดขึ้นในใจแล้ว ดุลยพินิจ หรือการหาเหตุผลไม่เกิดขึ้น มีความคิดเพียงประการเดียวว่าต้องทำต้องเอาให้ได้ ความรู้สึกที่เป็นพระไม่มีในใจ มีแต่ผีร้ายเข้ามา

บงการ ไม่ต้องคำนึงถึงกฎหมาย ศีลธรรม ศาสนา อะไรทั้งนั้น ยอมตนเป็นทาสความอยากโดยสิ้นเชิง และหมดความรู้สึกว่าตนเป็นอะไรอยู่เท่าใด มีเกียรติยศและอำนาจขนาดไหน ลืมหมดทุกอย่างลืมจนกระทั่งความเป็นตนของตน กิเลสหุ้มใจเสียแล้ว ทำทุกอย่างเพื่อให้สมอยากแต่ทว่าหาได้สมอยากไม่ เพราะโลกนี้เป็นโลก ของการต่อต้าน ระหว่างความดีกับความชั่วเสมอ อย่านึกว่าผู้เยดีเขาจักทำเฉย เขาจะต้องต่อสู้บ้างเหมือนกัน ตนก็กลุ้มใจในการที่จักต้องผจญกับคนดี กับความดีตัวก็กลุ้มใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับ บางทีถึงกับร้องไห้นึกถึงบาป ของตนที่ทำไว้ความไม่ ละอายแก่ใจสร้างความทุกข์และความกลุ้มอย่างนี้ ผู้ไม่อยากกลุ้ม จึงควรหัดเป็นคนรู้จักละอายเสียบ้างอย่าเป็นคนหน้าทนเกินไปจักลำบากในภายหลัง

๓. คู่กับความละอาย คือ ความกลัวต่อผลที่จักเกิดขึ้นแก่ตน เพราะการกระทำอันไม่สมควรต่าง ๆ เพราะหลักมีอยู่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทุกคนจักรับผลกรรมของตน ตนต้องรับผลที่ตนทำไว้ไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่งแน่ๆ คนทำดีก็รับสุขไว้ คนทำบาปก็รับทุกข์ไว้เช่นกัน ถ้ารู้สึก

ว่าความทุกข์ไม่เป็นที่พอใจของตน ก็ควรนึกกลัวไว้ก่อน เหมือนพ่อค้าที่เดินทางทางไกลอันมีอันตราย ถ้ารู้ว่าตนมีทรัพย์มาก มีพวกน้อยก็ควรกลัวภัยและเตรียมพร้อมเพื่อรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เสมอ พระท่านว่าเป็นความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตายความประมาทเป็นทางตาย เราไม่อยากตายก็อย่าได้ประมาทเลย จะทำอะไรทุกอย่าง จงทำอย่างมีแผนการณ์ และคิดอย่างรอบคอบถึงผลได้ผลเสียอันจักเกิดจากการกระทำ ใคร่ครวญแล้วทำ ทำอยู่ก็มีความระมัดระวัง ผลที่เกิดขึ้นก็เรียบร้อย นี่ก็เป็นเพราะเรากลัวต่อการอันเป็นทุกข์ไว้ ผลสุดท้ายก็ไม่ต้องทุกข์แต่ถ้าไม่กลัวทุกข์ไว้ก่อนเผลอไปประมาทไป ทุกข์ก็เกิดแก่ตนโดยไม่ต้องสงสัย

๔. ของดีงาม และความสุขทั้งหลายในโลกนี้เป็นสมบัติของคนขยัน คนขยันเท่านั้นไม่ต้องลำบากใจในความเป็นอยู่ของตน เพราะการมีชีวิตอยู่ในโลกต้องมีงาน มีเงิน และมีความสุขที่หลัง ขาดงานหรือมีงานแล้ว แต่ไม่มีความขยันในการทำงาน ผลที่ได้ก็ไม่สมบูรณ์ ความทุกข์ย่อมเกิดมาก ในปัจจุบันนี้มีคนเป็นจำนวนมากที่กลุ้มใจ เกี่ยวกับการขาดปัจจัยเครื่องยังชีพ และการขาดสิ่งสำคัญนี้

แหละ สร้างความกลุ้มใจให้แก่ตนอย่างที่สุดทีเดียว เพื่อป้องกันมิให้เกิดความกลุ้มใจ จึงควรจักทำตนให้เป็นคนขยันในการทำงานอันเป็นหน้าที่ของตน ชีวิตกับงานเป็นของคู่กัน ชีวิตที่ปราศจากงาน เป็นชีวิตที่ไร้ความหมาย คนที่เขาอยู่อย่างไม่ต้องกลุ้มใจนั้น ล้วนแต่เป็นคนขยันมาก่อนทั้งนั้น โดยเฉพาะพวกเราชาวไทยยังเสียเปรียบคนชาติอื่นอยู่มากในข้อนี้ เราสู้เขาไม่ได้เลยทั้ง ๆ ที่เรามีอาการสามสิบสองเหมือนเขา แต่เรากลายเป็นคนติดความสุขที่เกิดจากการนอน การเที่ยวเตร่สนุกสนาน เข้าแบบหนักไม่เอาเบาก็ไม่สู้ชอบเป็นคนคิดฝัน สร้างความสุขในวิมานบนอากาศซึ่งมีผลเป็นความว่างเปล่า ชอบได้ ชอบมีในทางง่ายๆเราจึงต้องกลุ้มกันบ่อยๆ เพื่อป้องกันการกลุ้มจากเรื่องนี้ขอพวกเราทุกคนจงตื่นตัวจากความหลับไหลมัวเมากันเถิด หันเข้าหาวิถีทางที่จะไม่ต้องกลุ้มใจกันดีกว่า ของดีๆ งามๆ ก็จักต้องมาเป็นของพวกเราบ้างเป็นแน่

๕. คนโง่ย่อมเป็นเหยื่อของคนปัญญา โลกที่เราอยู่นี้ยังเป็นโลกที่ไม่เสมอ ความสูงความต่ำของโลกยังมีอยู่ ฐานะของคนก็ยังสูงต่ำอยู่ ความสูงต่ำความแตกต่างกันระ-

หว่างบุคคล ระหว่างชาติ เกิดมาจากอะไร เกิดมาจากการกระทำของแต่ละบุคคลนั้นเอง การกระทำเช่นนั้นสร้างคนให้เป็นไปในรูปที่แตกต่างกัน การปรับปรุงคนเสมอกัน ก็ต้องปรับปรุง การกระทำ ของคน จักดี งามจัก ก้าวหน้า ไป สู่ความเจริญได้ ก็ด้วยการให้การศึกษาอย่างทั่วถึงแก่คนภายในประเทศ แต่ต้องเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์จริง ๆ เพราะเดี๋ยวนี้คนได้รับการศึกษาเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ เหมือนคนตาบอดถูกนำไปทิ้งไว้ในป่า ไม่สามารถจะกลับบ้านของตนได้ การศึกษาที่สมบูรณ์ก็เป็นบ่อเกิดของปัญญา เป็นทางให้เกิดหูตาสว่าง มองเห็นการณ์ไกลของชีวิต การทำกิจก็จักไม่ผิดพลาดเสียหาย ก่อให้เกิดผลสมบูรณ์ตามหลักการที่วางไว้ ปัญญาชนที่มีเหตุผลประจำใจ มีธรรมะเป็นคติคอยเหนี่ยวรั้ง ความคิดเกิดจากการกระทำชั่วย่อมมีได้น้อยเขาย่อมเข้าถึงความไม่ต้องกลุ้มใจเพราะการกระทำของตน

ถ้าเราไม่ทำเหตุที่จะให้เกิดทุกข์แล้ว ความทุกข์ก็ไม่มี เมื่อไม่มีความทุกข์ความกลุ้มจักมาแต่ไหนเล่า นี่เป็นวิธีป้องกันไม่ให้เกิด แต่บางทีก็เผลอไป หาความกลุ้มใส่ตนจนได้ ถ้าเกิดกลุ้มขึ้นแล้วต้องหาทางแก้ต่อไป

บุคคลที่มิได้รับการอบรม ในทางธรรมที่ถูกต้องแล้ว ย่อมขาดปัญญาสำหรับรักษาตน และไม่สามารถปฏิบัติตนให้พ้นจากการกระทำที่ผิดพลาดไปได้ ตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ และชุกชุมในหมู่คนที่เรียกตนเองว่าเป็นชาวพุทธ เขาเป็นชาวพุทธที่ขาดความรู้ในทางธรรมจึงมีการกระทำอะไรหลายอย่าง อันเป็นเรื่องงมงายและไม่สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างแท้จริงเลย เวลาเขาเป็นทุกข์กลุ้มใจ เขาไปทำพิธีอ้อนวอนบนบานศาลกล่าวกับสิ่งภายนอก อันไม่อาจจักช่วยคนได้อย่างจริง ๆ เลย เป็นการหลอกลวงตนเองพอให้เบาใจแต่เพียงนิดหน่อยเท่านั้นดูแล้วช่างน่าสังเวชเสียจริงๆ แต่จะไปโทษเขานักก็ไม่ได้ เพราะการศึกษาที่ถูกต้องยังไม่มีแก่เขาจึงต้องหาทางแก้กลุ้มแบบเด็กอมมือไปก่อน ตามวัดทามวาทั่วไป มักมีการกระทำแบบงมงายนอกทางของพระพุทธเจ้าเสมอ พระผู้กระทำผิดเหล่านั้นเป็นพระนอกแบบ เขาอ้างว่าเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้าแต่เขาทำกิจที่ศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่พึงกระทำ นับว่ามีส่วนผิดและส่วนทำลายสัจจธรรมอยู่มากเหมือนกัน การแก้กลุ้มด้วยพิธีต่างๆ หาใช่วิธีควรนิยมไม่

บุคคลบางพวกกลุ้มใจขึ้นมา ก็หันเข้าหาการทำลายตนเองโดยวิธีแปลก ๆ เช่นพอกลุ้มก็ดื่มเหล้า ดื่มๆ จนกระทั่งไม่มีสติ ไม่มีความรู้สึกว่าตัวเป็นอะไรไปเสียแล้ว เวลาเมาจัดความรู้สึกผิดชอบไม่มี ไม่มีความเป็นคนแล้วความกลุ้มก็หายไป พอสร่างเมาก็เกิดกลุ้มอีกเติมความเมาเข้าไปอีก ผลที่สุดตายเพราะความเมา น่าสงสารคนประเภทนี้ ที่มีแต่ความหลงผิดเป็นมูล ขาดความรู้สึกผิดชอบ ทำตนให้ตกต่ำลงไปเพราะความหลงผิดแท้ ๆ จงจำไว้ว่าของมึนเมาทุกอย่างมิใช่ยาแก้กลุ้ม แต่เป็นสิ่งที่ทำลายสมองของคนให้หมดราคา จึงเป็นเรื่องที่ควรจักระวังให้มากหน่อย

บางพวกพอกลุ้มขึ้นมา ก็ออกจากบ้าน ถ้ามีรถยนต์ก็ขับอย่างกะว่าถนนเป็นของฉันผู้เดียว ขับไปอย่างไม่มีจุดหมายสำหรับโลกนี้ แต่เขาจะไปสู่โลกของพระยม ผลที่สุดก็ชนคน ชนอะไรต่ออะไรถึงแก่ความตาย ตายเพราะกลุ้มใจ ใจของเขาเศร้าหมองเขาอาจไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจ-ฉาน เป็นเปรต เป็นผีและสัตว์นรกเพราะความเศร้าหมองใจนั้น วิญญูชนทั้งหลายจึงไม่ควรจะกระทำเช่นนั้นเป็นอันขาด

บางคนพอเกิดกลุ้มขึ้นมา ก็หันเข้าหาความสนุกไปเต้นรำ ไปดูหนัง ไปเที่ยวตากอากาศตามสถานที่ต่าง ๆ เขาบอกว่า ไปมันถึงร้อยเอ็ดเจ็ดหัวเมืองแล้วก็ยังไม่หายกลุ้ม มันจะหายได้อย่างไร ในเมื่อความกลุ้มมันอยู่ในใจของเขาเอง มันหายไปเพียงชั่วคราวเท่านั้น พอหมดเรื่องอื่น มันก็วกกลับมาอีก เขามิได้ตัดให้ถูกปม มันจึงเกิดขึ้นเรื่อยไป ความหลงทำคนให้เดือดร้อนอย่างนี้แหละหนอ

วิธีการดังกล่าวมาทั้งหมด เป็นวิธีการกลบกลุ้มเหมือนแมว อะไร และกลบไว้ด้วยขี้เถ้า พอมากเข้าก็เหม็นอีก ไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้อง วิธีการที่ถูกนั้น ต้องตัดต้นตอของมันให้หมดไป โดยอาศัยหลักเหตุผลตามแนวพระธรรม

ในทางธรรมะ ได้บอกแนวไว้แล้วว่า ทุกอย่างมาจากเหตุ ความกลุ้มใจมาจากความคิดมากคิดในทางที่จะให้ได้สิ่งที่ตนอยากหลายอย่างหลายแบบ เมื่อยังไม่ได้มาก็กลุ้ม ได้มาแล้วก็กลุ้มมันหายไปจางไปก็กลุ้มใจ การรักษาก็ต้องแก้ที่ตัวอยาก อย่าอยากให้เกินขอบเขตอย่าอยากในเมื่อยังไม่ถึงเวลาที่ตนจะพึงได้อย่าอยากให้เป็นการกระทบกระ-

เหือนถึงผู้อื่นที่อยู่ร่วมกัน เอาเท่าที่ความจำเป็นของการดำรงอยู่พึงเอาและอย่ายึดถือให้เกินไป คิดถึงกฎธรรมดาไว้บ้างเผื่อมันเป็นไปอย่างใด ตนจักไม่ต้องเดือดร้อนในภายหลัง ถ้าเผลอไป และทำอะไรอันก่อให้เกิดความทุกข์แก่ตนแล้ว จงจำไว้เป็นครู อย่าทำสิ่งนั้นต่อไป ชีวิตก็จะสว่างด้วยปัญญา ปฏิบัติตนอย่างฉลาด ความกลุ้มก็คงหมดไปได้ นี่เป็นวิธีการย่อ ๆ ส่วนเรื่องละเอียดค่อยว่ากันใหม่

ขอให้ผู้อ่านจงหายกลุ้ม เหมือนผู้เขียน ที่เขียนโดยความไม่กลุ้มใจเถิด

เรื่องของปาก

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

ปากใคร ๆ ก็รู้จัก เพราะเป็นอวัยวะที่ตั้งอยู่บริเวณหน้า ใต้จมูกเหนือลูกคาง ระหว่างแก้มทั้งสอง ปากเป็นทางนำอาหารเข้าไปหล่อเลี้ยง ร่างกาย เป็นทางแสดงความรู้สึกของใจออกมาเป็นคำพูด ภายในของปากประกอบด้วยฟัน ลิ้น อันเป็นอวัยวะสำคัญของร่างกาย ทุก ๆ คนมีปาก แต่บางคนมีปากจริงพูดไม่ได้ คนพูดไม่ได้เป็นใบ้ พูดไม่เป็นภาษา แต่ทำเสียงอ้อๆ แอ้ๆ เท่านั้นคนใบ้ไม่เป็นคนพูดได้ ในคนพูดได้บางคนพูดดี บางคนพูดไม่ดี ปากให้ทั้งคุณและโทษแก่เจ้าของ คนโบราณจึงว่าปากฆ่าคอ คือปากเป็นเหตุให้ถูกตัดคอก็มี ในสมัยที่บ้านเมืองถูกยึดครองโดยอำนาจเผด็จการคนใช้ปากไม่เป็นต้องติดคุก ต้องถูกฆ่าเสียเป็นจำนวนมาก เขาจึงเรียกกันว่าโอษฐภัย ภัยที่เกิดแต่ปาก คือการพูดนั่นเอง ปากของบางคนหอม เขาเรียกว่าคนปากหอม ปากหอมเพราะพูดดี พูดไม่ดีเขาเรียกว่าปากเหม็นไม่มีใครอยากเข้าใกล้บางคนพูดเพื่อนไม่พอใจ ก็ถูกเพื่อนว่าข้าเกลียดปากเจ้าคนนั้นจริงปากจะดีก็ได้ชั่วก็ได้ คนบางคน

เขาเรียกว่าคนปากหวาน แต่คนปากหวานมักมีใจเปรี้ยว ต้องระวัง คนพูดเก่ง พูดคล่อง ภาษาเมืองเหนือชมว่า คนนั้นช่างปากแท้ ๆ ช่างปากหลายความว่าช่างพูด แต่ถ้าใครพูดไม่เก่งเขาก็ว่า คนนั้นบ่ช่างปาก หมายความว่าพูดไม่เป็นนั่นเอง คนพูดดีบางคนเขาว่าคนลิ้นทอง ไม่ใช่ลิ้นเป็นทองแต่พูดได้เป็นเงินเป็นทองทีเดียว คนพูดจาเหน็บแหนมเสียดสีคนอื่น เขาเรียกว่าเป็นคนปากคม คนเถียงกับคนอื่นไม่ขาดปาก เขาเรียกว่าเป็นคนปากกล้า ถ้าด่าคนอื่นเก่ง ก็ถูกเรียกว่าเป็นคนปากจัด บางคนก็ถูกหาว่าเป็นคนปากตระไกร คือคมในคำพูด ในเชิงตัดพ้อต่อว่านั่นเอง คนพูดไม่หยุดก็ถูกหาว่าเป็นคนปากเปียกปากแฉะพูดได้วันยังค่ำ บ่นไม่หยุดเลย ถ้าพูดแต่เรื่องไม่ดี ก็ถูกหาว่าเป็นคนปากร้าย คนกินหมาก สูบบุหรี่ ถ้าไม่ได้กินสักครู่สักยาม ก็รู้สึกเปรี้ยวปาก เลยกลายเป็นปากเปรี้ยวไป คนที่ชอบซุบซิบนินทาคนอื่น ก็ถูกเรียกว่าเป็นคนปากคัน ถ้าไม่พูดละก้อคันปากเต็มทน พอได้พูดก็หายคันไปหน่อย คนพูดเรื่องไม่ดีบ่อย ๆ คนมักติว่าเป็นคนพูดปากบูด แต่ถ้าถูกใครถามแล้วไม่อยากพูด ก็กลายเป็นคนปากหนักไป

ทีเดียว, คิดดูแล้วเรื่องของปากก็มีอะไรหลายอย่างที่ทำให้ยุ่งอยู่เหมือนกัน

ดังกล่าวแล้วข้างต้น ปากเป็นทางนำอาหารเข้าไปหล่อเลี้ยงร่างกาย และเป็นทางแสดงออกเป็นคำพูดอันเป็นความรู้สึกของใจ สิ่งที่นำเข้าค่อยดีหน่อยระมัดระวังง่าย แต่ก็มีบางคน ที่ไม่ระวังในการนำของเข้าปาก เกิดโทษแก่ตนบ่อย ๆ เช่นคนกินของเสียกินของมึนเมา อันเป็นประดุจยาพิษแก่ร่างกาย หรือกินจุบกินจิบไม่เป็นเวล่ำเวลา โทษที่เกิดก็เพราะการไม่เลือกกินก็มีมาก การเลือกเฟ้น มิใช่หน้าที่ของปากแต่เป็นหน้าที่ของใจ ปากเป็นแต่เพียงผู้ทำงานตามคำสั่งเท่านั้น การระวังในเรื่องของปากจึงเป็นการระวังใจนั่นเอง

พูดถึงการกินอาหารของคนเรา ถ้ารู้จักกินก็มีคุณ ถ้าไม่รู้จักกินก็มีโทษมาก ในสมัยนี้ของกินมีมากถ้าเราต้องการกินให้หมดทุกอย่าง เนื้อที่ของท้องคงไม่พอบรรจุแน่ ๆ ฉะนั้น ต้องเลือกกินแต่สิ่งที่จำเป็นของที่ไม่จำเป็นอย่าขืนกินเข้าไป จะเดือดร้อนของจำเป็นคืออาหารเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงร่างกาย อาหารบางประเภทก็ควรเว้น เช่น

ประเภทจัด ๆ มีเผ็ดจัด เปรี้ยวจัด หวานจัด มันจัดเกินไป ให้โทษแก่ร่างกายได้มาก การกินอาหารควรคิดถึงคุณค่าของอาหาร จงกินอาหาร อย่ากินรสของอาหาร คนกินอาหารไม่ยุ่ง แต่ถ้ากินรสของอาหารละก้อยุ่งมาก ความลำบากยุ่งยากของคนในเรื่องกิน ก็หนักอยู่ที่เรื่องรสนิยมไม่ถูกนั่นแหละ ถ้าปล่อยวางเรื่องรสเสียได้ก็สบายใจ

การกินอาหารที่ดีและมีคุณแก่ร่างกาย ก็ต้องกินเป็นเวลา ไม่ควรกินพร่ำเพรื่อจุกจิก การกินอาหารพร่ำเพรื่อทำให้เครื่องย่อยไม่มีเวลาพักผ่อน มักเกิดโรคเกี่ยวกับกะเพาะได้ง่าย โรคเกี่ยวกับกะเพาะอาหารเป็นโรคที่รักษายากเต็มทีสิ้นเปลืองเงินและเวลาทำการงาน คนกินจุบจิบเป็นเหตุเนื่องจากไม่รู้จักยับยั้งใจ มักปล่อยใจไปตาม อำนาจของความอยาก จึงเดือดร้อนภายหลัง ชนชาติที่เจริญแล้ว ล้วนเป็นคนมีระเบียบในการกินทั้งนั้น กินเป็นเวลาพอหมดเวลาแล้วก็หยุดกินก็เลิกขายกัน คนของเขาแข็งแรงมีสุขภาพดี แต่คนไทยเราชอบกินจุกจิกไม่เป็นเวลา ร่างกายจึงไม่แข็งแรง โรคมาก หมอบอกว่า คนมีโรคเกิด

จากการกินถึง ๙๐% นี่เป็นสถิติที่แสดงถึงโทษของการกินจุบจิบอยู่แล้ว

ในเวลาเดินทางไปไหน ๆ จะพบนักกินมากมาย เขากินไม่ขาดปาก เมื่อไม่มีอะไรจะกิน ก็แทะเม็ดแตงโมดูเป็นภาพที่น่าเกลียดเหลือเกิน ผู้หญิงที่แต่งตัวสวย ๆ นั่งแทะเม็ดแตงโม ก็หมดสวยไปเลย ลิงที่ศาลพระกาฬลพบุรีชอบเม็ดแตงโมมาก คนชอบเม็ดแตงโมก็ดูคล้ายกับพวกศาลพระกาฬเหมือนกัน จึงควรสังวรณ์กันหน่อย อย่าตามใจตนเองให้มากเกินไปจะเสียคน คนโบราณพูดไว้ว่า ตามใจปากมักยากแก่ท้องบ้าง อร่อยที่ปากลำบากที่ตูดบ้าง ของเขาก็เข้าที่เหมือนกัน

เรื่องนำของเข้าปาก พอระวังได้ง่าย แต่นำออกจากปากนี่ลำบากหน่อยคนเราดู เหมือนว่าปกติชอบพูดกันทั้งนั้น การพูดเป็นเรื่องของปากแท้ ๆ พูดดีก็ได้คุณค่า พูดเสียก็ขาดทุน ฉะนั้นจงมาศึกษาเรื่องการพูดกันเสียหน่อย

พอเริ่มออกจากท้องของแม่ ก็เริ่มใช้ปากแล้วสำหรับร้องให้ การร้องให้ของเด็ก เป็นการพูดแบบหนึ่งเป็นคำร้องว่า แม่จ๋า ดูฉันหน่อยมีอะไรผิดปกติในตัวฉันแล้ว ช่วย

ด้วยเถอะ พูดได้ในกาลต่อมาเป็นภาษาคน ทุกคนใครพูดอะไรออกมาทั้งนั้น การพูดจึงเป็นการแสดงออกของน้ำใจ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า วาจาเช่นกับน้ำใจ ใจเป็นอย่างไร ปากก็เป็นอย่างนั้น คนเราอาจนึกว่า บางคนปากอย่างใจอย่าง ข้อนี้ไม่จริงเสมอไป ที่เขาว่าปากอย่างใจอย่างนั้น หมายถึงการคิดหลอกหลวง คือก่อนพูดคิดอย่างหนึ่ง แต่พูดไปอีกอย่างหนึ่ง ความคิดอันแรกไม่ตรงกับคำพูด ก็เพราะใจเขาฏาปรุงด้วยอำนาจกิเลสและเลยปล่อยความคำพูดออกไปด้วย ความจริงมันเป็นเช่นนั้น การพูดจึงเป็นเรื่องสำคัญ ในทางพุทธศาสนาสอนให้พูดแต่วาจาที่เป็นสุภาษิต อย่าพูดวาจาที่เป็นทุภาษิต เพราะว่าวาจาสุภาษิตเท่านั้นยังประโยชน์ให้สำเร็จ เป็นสัมมาวาจา วาจาชอบ ที่นำประโยชน์มาให้ วาจาสุภาษิต ควรประกอบด้วยองค์ ๕ ประการคือ

๑. กล่าวตามกาล

๒. กล่าวคำจริง

๓. กล่าววาจาอ่อนหวาน

๔. กล่าววาจาประกอบด้วยประโยชน์

๕. กล่าวด้วยเมตตาจิต

วาจาที่เป็นสุภาษิต เป็นวาจาที่ไม่ทำผู้พูดให้เดือดร้อนไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นด้วย ชาวพุทธจึงควรเปล่งวาจางาม อันจะยังคุณค่าให้เกิดขึ้นเท่านั้น การพูดก็จะเป็นประโยชน์ฝ่ายเดียว

เรื่องของการพูด เป็นเรื่องใหญ่ของสังคม การพูดนำสุขนำทุกข์มาให้แล้วแต่กรณี ฉะนั้น คนฉลาดในเหตุผลจึงควรระมัดระวังในการพูดจาสนทนา อย่าพูดด้วยใจที่ไม่เป็นธรรมเป็นอันขาด แต่จงพูดด้วยความเป็นธรรมเสมอ ต้องดูกาละเทศะว่า ควรหรือไม่ควร พูดได้ไม่ได้ คำพูดบางอย่างเหมาะแก่ประเทศหนึ่งเอาไปใช้แก่อีกประเทศหนึ่ง ย่อมไม่ได้ คำพูดบางอย่างเหมาะแก่คนหนึ่งพวกหนึ่งจะนำไปพูดแก่คนพวกอื่นก็ไม่ได้ การพูดจึงขึ้นอยู่แก่กาล สถานที่และบุคคล ผู้มีสติปัญญา รู้จักใช้คำพูด ที่เหมาะสมแล้ว ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จได้

เรื่องจริง ๆ พูดได้เสมอไป เรื่องบางอย่างจริงแต่พูดออกไปแล้ว เป็นการเสียหายแก่คนอื่น หรือบางทีอาจเป็นการหมิ่นประมาทเขาจึงพูดออกมาไม่ได้เสมอไป พูดได้

บางเวลา เพราะฉะนั้นความจริงก็ต้องอาศัยกาลอีกเหมือนกัน จริงผิดกาละเดือดร้อน เช่นเราไปเห็นใครคนหนึ่งทำอะไรที่ไม่สมควรในที่ลับเรื่องนั้นมีจริง แต่เราไปพูดได้ไหม ไม่ได้ เพราะไม่ใช่เรื่องที่ควรจะพูด พูดไปก็ขัดใจเขา จึงต้องระวังเหมือนกัน

การพูดด้วยวาจาที่อ่อนหวาน ดีเสมอ ไม่เสียหายเลย วาจาอ่อนหวานทำคนโกรธให้หายโกรธได้ ทำคนเกลียดให้หายเกลียดได้ ทำคนใจร้อนให้เป็นคนใจเย็นได้ ทำคนที่เข้าใจผิดเข้าใจในสิ่งเหลวไหล ให้กลายเป็นคนเข้าใจถูกขึ้นมาได้ ทำคนไม่มีเหตุผลให้กลายเป็นคนมีเหตุผลขึ้นมาได้ วาจาที่อ่อนหวานจึงควรใช้เสมอทุกเวลาจะมีเสียอยู่หน่อยก็ตรงที่ว่า อันปากหวานปานชะเอมอย่าเปรมปรีดิ์ น้ำลายมีพิษลุกเคล้าเข้ายาตาย คือหวานแต่ใจคด ทำให้ผู้ฟังหลงเชื่ออยู่แล้วยอมตนอยู่ในอำนาจ พวกเจ้าชู้ไม่ว่าหญิงชายมักเป็นพวกปากหวาน จึงเป็นพวกที่ควรระวัง ความหวานของวาจาต้องมาจากใจที่บริสุทธิ์ ไม่มาจากใจที่โสมมน่ากลัว การกล่าวสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันจึงเป็นกิจควรทำ แต่ต้องดูเวลา ดูบุคคลว่า เขาจะยินดีรับ

คำแนะนำหรือไม่ ถ้าเขาไม่ยินดี พูดไปก็เสียเวลา เหมือนการตักน้ำรดหัวสาก มันไหลพ้นไปหมด แต่ถ้ามีคนตั้งใจรับเอาประโยชน์ที่เราผู้ประสงค์ดีจะบอกให้ก็เป็นการอันสมควรแล้วที่จะกระทำ ถึงพร้อมทั้งคนรับและคนต้องการประโยชน์ก็สำเร็จ

วาจาที่ออกจากดวงใจของผู้เมตตา เป็นวาจาที่น่าฟังและให้ประโยชน์จึงควรพูดเสียก่อน นั่งพักสำรวมใจให้เข้าสู่สภาพปกติแล้วจึงพูด ผู้พูดจะไม่น้อยใจในภายหลัง และไม่ทำให้ผู้ฟังเกิดความหมางใจด้วย สมดังพุทธดำรัสว่า การเปล่งวาจางาม ยังประโยชน์ให้สำเร็จ

เมื่อเราเข้าใจว่า การพูดที่เป็นสุภาษิตเป็นความดีแล้ว จงพยายามปฏิบัติตามเถิด อีกประการหนึ่งในชีวิตประจำวันของเราทั้งหลาย ต้องมีการติดต่อสมาคมกับเพื่อนบ้านอยู่เสมอ การติดต่อก็ทำได้โดยการพูดไม่มีการพูดก็ติดต่อกันได้อยาก จึงปรากฏว่ามีบางรายพูดไปแล้วขาดทุนป่นปี้ บางรายพูดไปแล้วได้กำไรงามดีมาก การที่เป็นเช่นนี้ มูลฐานมาจากความมีศิลปในการพูดหรือไม่ เป็นสำคัญ

โดยเฉพาะในการพบปะสนทนากันแล้ว ความยุ่งยากมักเกิดจากการพูดเสมอ อะไรบ้างที่ยุ่งยากในการพูดพิจารณากันอย่างรอบคอบแล้ว มาจากเหตุต่อไปนี้ คือ

๑. มีคนจำนวนมาก ชอบพูดเรื่องของตัวเองชอบยกย่องตัวเอง ข่มผู้อื่นอยู่ในที่อวดความดีเล็กน้อยของตนว่าใหญ่ยิ่งเสมอ คนที่ชอบพูดถึงตัวเองมีอยู่ในหมู่ใดก็เป็นเหตุให้ยุ่งยาก เพราะคนเรามีปกติแข่งขันกันในที่ เมื่อคนหนึ่งพูดถึงเรื่องของตัว อีกคนหนึ่งก็ต้องการพูดบ้าง เลยเป็นเหตุให้สถานที่สนทนากลายเป็นสถานที่อวดความดีของตนไปเสียแล้ว การอวดความชั่วของตนนั้นเองเป็นการพูดชมตัวเองอยู่แล้ว แต่เป็นการติที่เจ้าตัวนึกไม่ออก คนอื่นเขานั่งนึกว่า เจ้าหมอนี่คุยโตจริงนี่คือประตูแห่งความไม่นิยมจากฝ่ายอื่นมาสู่ตน ฉะนั้นจึงอย่าพูดเรื่องของตนเลย ถ้าไม่มีเรื่องอะไรจะพูดจงสมัครเป็นฝ่ายฟังเสียเถิด เพราะการฟังมีกำไรมากกว่าการพูด ปากมีรูเดียวใช้แต่น้อย หูมีสองรูใช้ให้มาก ๆ หน่อยจะสบายขึ้นบ้าง จงจำไว้ว่า คนพูดเรื่องตัวเองเป็นคนเห็นแก่ตัว

๒. ในวงการประชุม มักมีคนพูดมากกว่าคนฟัง เลยทำให้ที่ประชุมกลายเป็นเวทีแห่งการแข่งกันพูด ขณะที่กำลังมีบุคคลคนหนึ่งพูดอยู่แล้ว อีกคนหนึ่งพูดอยู่แล้ว อีกคนหนึ่งก็ใคร่ที่จะพูดบ้าง แต่คนพูดก่อนพูดไม่หยุดการพูดไม่หยุด ก็เพราะต้องการเป็นคนเด่นในวง คนต้องการเด่นกลายเป็นคนด้อยไป เพราะ ความต้องการเกินไปในเรื่องเด่น ทำให้คนอื่นเกลียด เมื่อคนอื่นเกลียดก็หายเด่นกลายเป็นด้อยไปเท่านั้น การพูดจึงควรมีจังหวะบ้าง อย่าผูกขาดเสียคนเดียว อย่าคิดแต่จะให้ คิดรับไว้บ้าง อย่าคิดแต่จะระบายออกมันจะหมดไปเสีย แต่จงรับของใหม่ด้วยการฟังบ้าง จงดูคนฟังในขณะพูด ถ้าคนฟังพอใจก็พูดได้ ถ้าเขาทำท่าทางแสดงความเบื่อ จงหยุดเถิดพูดไปเหนื่อยปากเปล่า บางทีคนพูดต้องการพูดนานต้องการให้คนอื่นฟัง ถ้าเขาไม่ฟังก็ตะโกนพูดให้ดังออกไปอีก การพูดดังทำให้คนขาดความสนใจ การพูดเบาทำให้เขาเกิดความพอใจ ฉะนั้น อย่าเอาเสียงดัง ๆ ของตนทับกลบเสียงคนอื่นเลย ถ้าเห็นใคร ๆ อื่นใคร่พูดก็จงปล่อยให้เขาบ้าง การพูดก็จะเป็นทางรู้เรื่องราวได้อรรถรสสมหมาย

๓. พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย อย่าพูดเรื่องอันเป็นเหตุให้เถียงกัน เพราะการเถียงกันต้องพูดมาก การพูดมากทำให้ใจห่างจากสมาธิ เมื่อใจห่างจากสมาธิ ปัญญาความเข้าใจเหตุผลก็หายไป นี่เป็นพระคำรัสที่น่าสนใจ เพราะคนทั่วไปชอบเถียงเพื่อเอาชนะ อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่ยอมให้ เมื่อไม่ยอมก็ว่ากันจนเปียกไปด้วยน้ำลาย ทั้งสองฝ่ายไม่มีใครรับเหตุผลของใคร ๆ ทุกฝ่ายต้องการเอาแต่ใจตน ผลที่เกิดจากการพูดก็ไม่มี บางทีก็นำความบาดหมางมาให้แก่ตนอีกนี่เป็นทางแห่งการแตกสามัคคี เป็นทางทำลายหมู่คณะให้เสื่อมไป คนฉลาดจึงหลีกเลี่ยงการโต้เถียง แต่พยายามรับฟังความเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง แม้ตนจะไม่เห็นด้วย ก็นิ่งไว้ในที่ไม่พยายามโต้ตอบวันเชิงโวหาร อันเป็นเหตุให้ฟุ้งซ่านโดยเปล่าประโยชน์ ถ้าไม่พอใจก็พยายามกลบเกลื่อนไม่ค้านกันอย่างจัง ๆ เพราะคนค้านกันเกินไป ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียกำลังใจ น้อยใจ และเกิดมุมานะจะเอาชนะให้ได้ นี้เป็นทางยุ่งโดยแท้ จึงควรถือหลักไว้ว่าจะไม่เกิดยุ่ง

ไม่ค้านในการพูดต่อกันและกัน คนโบราณสอนไว้ว่า ดักปู ดักปลายังพอได้กินบ้าง แต่ดักคอคนนี่ไม่ได้อะไรเลย

ในเรือนจำมีนักโทษหลายคนติดคุก เพราะการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายร่างกายกัน ก็เกิดจากโต้เถียงกันด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จนบรรดาลโทษะแล้วผลที่สุดก็ถูกส่งไปดัดโทษะเสียในคุก เรื่องมันยุ่งยากแท้ ๆ ไม่น่าจะเป็นไปเลย

มีคนเป็นจำนวนมาก ชอบสนทนากันถึงเรื่องความลับและซุบซิบกันถึงเรื่องของเพื่อนบ้าน ความลับเป็นเรื่องคับอกของผู้มีความลับ น้อยคนนักที่จะรักษาความลับไว้ได้ เพราะชอบเป็นคนปากสว่างนั่นเอง คนชอบความลับมักเที่ยวสืบหาเสมอพอได้แล้วดีใจภูมิใจว่าตนเป็นคนเก่ง แม้เรื่องลับตนก็ยังสอดแซกเข้าไปรู้ได้ รู้สึกว่าค่อยเขื่องขึ้นหน่อย ความอยากเขื่องจึงอยากรู้ความลับ แต่พอรู้แล้วตนรักษาความลับไว้ได้ไหม เหลว รักษาไม่ได้ มันคับอกคับใจอย่างไรพิกลต้องหาทางระบายออก นี่เป็นทางให้เกิดการซุบซิบนินทากันต่อไป ถ้าบอกใครก็สั่งกำชับว่า อย่าพูด

ไปหนา เรื่องนี้เป็นเรื่องลับ ตนผู้รับก็รับว่าไว้ใจเถิดแต่ก็ไม่เท่าไร คนนั้นก็นำไปเปิดโปงออกอีกปิดไว้ไม่ได้อกจะแตก ความลับถ้ารู้ถึงหู ก็ไม่เป็นความลับอีกต่อไปแล้ว และถ้าสลักหลังว่าลับก็เหมือนกับการยั่วยุให้เปิด เพราะนิสัยคนเรามักชอบฝืนกฎ ถ้าบอกว่าอย่าก็อยากจะทำ ถ้าทำเฉย ๆ ก็ไม่มีเรื่องอะไร ของปิดคนอยากเปิด ถ้าเปิดแล้วก็หมดเรื่อง การพูดความลับ หรือ การนินทาคนอื่น เป็นทางให้เกิดโรคจิตทรามได้ง่าย ๆ ฉะนั้นคนที่ดีจริงไม่สนใจเรื่องลับ และไม่สนใจในเรื่องของคนอื่น ๆ สนใจเฉพาะเรื่องตนควรทำหรือไม่ควรทำเท่านั้น จึงควรถือเป็นคติสอนปากสอนใจว่า อย่าพูดเรื่องความลับกับใคร ๆ อย่าสนใจในเรื่องความลับของผู้ใด ตนก็จะดำเนินชีวิตไปได้เรียบร้อยสบายมาก

การระวังสำรวมปาก จึงเป็นงานที่ควรฝึกหัดไว้บ้าง เพราะถ้าไม่มีการฝึกหัด ปากจะนำทุกข์มาให้ ในทางศาสนาจึงจัดเรื่องของปากเป็น เรื่องของ วจีกรรม การกระทำทางวาจาก่อให้เกิดผลแก่ผู้พูดเท่ากับผลทางกายกรรม และมโนกรรม

แต่ถ้าพิจารณากันให้ดีแล้ว บาปเกิดทางวาจามากกว่าเกิดทางกายเช่นการฆ่า การลัก การทำชู้มีน้อยระวังง่าย ส่วนบาปทางปากมีการพูดโกหกพูดหยาบ การพูดส่อเสียด การพูดคำเหลวไหล มีทางเกิดได้มากเหลือเกิน ฉะนั้นเรื่องของปากจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องฝึกหัดให้มากเป็นพิเศษ ลิ้นคนเป็นอาวุธสำคัญที่สุด หรือปากคนยาวกว่าปากกาเป็นคำโบราณที่น่าสนใจ ขอให้เรามาพิจารณาดูกันถึงการพูดประจำวัน มีหลายครั้งที่ก่อให้เกิดทุกข์ บางคนโกหกเป็นอาจินต์ บางคนเป็นคนพูดคำหยาบเป็นนิสัย จนได้รับฉายาว่าเป็นคนปากร้าย บางคนชอบทำตนเป็นบ่างช่างยุเห็นแตกกัน อยากให้คนทะเลาะกันจึงพยายามทำบาปด้วยปากเพราะเหตุนี้ คนชอบพูดคำยุแหย่ให้คนแตกกันเป็นคนปากเหม็น ในธรรมบทเล่าเรื่องภิกษุใจพาล ยุแหย่ให้พระมหาเถระ ซึ่งรักกันประดุจพี่น้องและอยู่ร่วมกันด้วยสงบสุขเป็นสิบ ๆ ปี ให้แตกจากกันตายไปแล้วเกิดเป็นปลาที่ปากเหม็นที่สุด เหม็นไปไกลมาก ข้อนี้เป็นความจริงคนชอบพูดคำยุแหย่นั้น ย่อมมีอาการไม่ดีอยู่ในใจ ตายไป

ก็เกิดในทุคติ และเสวยผลของกรรมชั่วที่ตนได้ทำไว้ผลของบาป เป็นสิ่งน่ากลัวอยู่เหมือนกัน

ฉะนั้น ท่านผู้หวังความเจริญแก่ตน และส่วนรวม พึงสำรวมปากของตนไว้บ้างอย่าเป็นคนพูดอะไรง่าย ๆ เกินไป เพราะน้ำลายที่ถ่มออกไปแล้วใคร ๆ ก็ไม่สามารถกินเข้าไปได้อีก วาจาที่พูดออกไปแล้วก็เช่นเดียวกัน พูดกันแล้วก็ถอนคำลำบากไม่พูดก็ดีกว่า พึงจำตามคำสอนของพระตถาคตที่กล่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอมาพบกัน กิจที่ควรทำมีสองประการเท่านั้นคือ พูดสัมมาวาจาหรือนิ่งอย่างพระอริยเจ้า นี่เป็นคำเตือนที่น่าฟังมาก ถ้าเราดำเนินตาม บาปเพราะวาจาคงไม่มี ถ้าจะพูดจงคิดก่อนจึงพูด พูดแต่เนื้อหา อย่าพูดสิ่งที่ไม่จำเป็น. พูดให้เป็นเวลา และมีจิตเมตตาต่อกัน คำพูดที่เหลวไหลตั้งแสนคำหรือจะสู้คำพูดที่เป็นประโยชน์แม้แต่คำเดียว คนเรามิได้เป็นคนฉลาด หรือบัณฑิตเพราะการพูดมาก แต่การพูดน้อยเป็นทางปิดประตูของอบาย คนพูดมากพูดคนเดียวพูดดัง ๆ เป็นวิสัยของคนใจร้อนอวดรู้ มีเรื่องที่จะระบายออกฝ่ายเดียว ไม่คิดรับความเห็นของใคร ๆ เสียเลย เขาก็เป็นคนมีความรู้จำกัด และหยิ่งอยู่ว่า อ๋อฉันรู้แล้ว เขาจะไป

ได้แค่ไหน คนพูดมากไม่เป็นที่น่าเกรงขามของใคร ๆ แต่พูดน้อยเป็นคนยำเกรง ถ้าเขาพูดออกไปก็เป็นสาระมีประโยชน์ เป็นคำพูดที่น่าฟังน่าคิด การพูดน้อยจึงได้กำไร พูดมากขาดทุนเปล่า ๆ ดังคนโบราณสอนว่า นิ่งไว้ได้กำไร พูดออกไปขาดทุน แต่คนเราส่วนมากมักขาดทุนเสมอไม่ค่อยคิดหากำไรกันเลย ใครพูดมากเป็นโรคของคนใจง่ายใจอ่อน แสดงว่าตนไม่สามารถบังคับใจตนเองได้ จึงปล่อยมันออกไปเรื่อย ๆ อย่าเป็นคนใจอ่อนเลย จงเป็นคนมีใจเข้มแข็งเอาชนะความอยากพูดมากเสียบ้าง แล้ววันหนึ่งท่านจะเป็นคนน่ายำเกรงและน่านับถือ ในถ้อยคำที่ท่านพูด

จงสนใจการฟังมาก ๆ ปล่อยให้เขาพูดเถิดอย่าแย่งเขาพูด คอยฟังดีกว่าว่าเขามีอะไรแปลก ๆ บ้าง จงจำเนื้อความที่เขาพูดไว้ให้ดี ถ้ามัวแต่จะพูดแล้ว ความรู้จะเข้าหาตนได้อย่างไร เหมือนภาชนะที่คว่ำไว้น้ำจะตกลงไปในภาชนะนั้นได้อย่างไรจงหงายปากมันขึ้น น้ำก็จะลงไปอย่างสะดวก คนฟังเป็นเช่นกับภาชนะปากหงายไว้ คนพูดเหมือนหม้อคว่ำ มีแต่ทางขาดทุนเท่านั้น จงยอมให้คนอื่นฉลาด และดีกว่าตนแล้วตนจะเป็นคนดีขึ้น จงยอมคนอื่นชนะ แล้วตนจะเป็นผู้ชนะได้บ้าง ถ้า

อยากจะเอาชนะก็แพ้เขาเรื่อยไป อย่าเข้าใจผิดว่าความนิ่งนั้นเป็นความโง่ การพูดที่ไม่เป็นสาระเป็นการโง่ไปยิ่งกว่า คิดดูให้รอบคอบเถิด กลองที่ถูกตีบ่อย ๆ หนังขาดและทะลุ.รั่ว กลองที่ไม่ถูกตี มีหนังเรียบร้อยใช้ได้นาน ปกติของกลองต้องมีคนตี ถ้าไม่มีคนตี ดังเองก็เป็นอัปมงคลแก่บ้านเมือง ฉะนั้นให้ถือว่า คนพูดโดยไม่ระวังไม่ดี คนพูดโดยความระมัดระวังเป็นความดี การสำรวมวาจาหรือการสำรวมปาก ยังเป็นประโยชน์ให้สำเร็จ ถ้ามีเรื่องจะพูด จงพูดแต่วาจางาม การเปล่งวาจางามเท่านั้นยังประโยชน์ให้สำเร็จ คนพูดชั่วฆ่าตัวเองและบุคคลอื่น ความทุกข์เกิดขึ้นเพราะการทำชั่วมีมาก จงปิดประตูของปากให้มั่นคงใจของท่านจะไม่เดือดร้อน ลาที่อยู่ในหนังราชสีห์ถ้าไม่ร้องออกมา ความเป็นลาก็จะไม่ปรากฏจึงถูกฆ่า เต่าปากไม่อยู่นิ่ง ต้องตกลงมากระดองแตก อำมาตย์พูดมากจนพระราชาต้องให้กินมูลแพะ คนพูดมากบางคนจึงถูกหมัดยัดปากจึงเดือดร้อน ปากไม่ดีเป็นทุกข์ ปากดีนำสุขสงบมาให้ จงปิดปากของท่านเสียเถิดเปิดเป็นครั้งเป็นคราว.

เชื่อกรรม

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

คำพูดเพียงแปดคำนี้ เป็นคำพูดที่อมความจริงไว้มาก เป็นคำที่เราควรศึกษาสนใจ เป็นคำที่ถ้าเข้าใจและทำตามแล้วก็นำความสุขความเจริญมาให้ และถ้าไม่เข้าใจ ไม่ทำตาม ก็นำความทุกข์มาให้ได้เช่นเดียวกัน จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธควรทำความเข้าใจกันก่อนเป็นเบื้องต้น

ทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นคำสอนที่มีทั้งเหตุและทั้งผลอยู่ในตัวอย่างชัดเจน ทำดีเป็นเหตุได้ดีเป็นผล ทำชั่วเป็นเหตุได้ชั่วเป็นผล การกระทำก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำ หลักนี้เป็นหลักใหญ่เรียกว่า หลักธรรม หรือกรรมก็ได้ คำว่า "กรรม" แปลว่า การกระทำ เป็นไปได้ทั้งเหตุและผล เมื่อมีการกระทำ ผลของการกระทำก็เกิดแก่ผู้กระทำ และ

ส่งผลกว้างออกไปถึงคนอื่นๆด้วย เหมือนการที่เอาก้อนหินปาลงไปในน้ำ ด้วยแรงดันของก้อนหินทำให้น้ำกระเพื่อม ทำให้ปลาในน้ำเกิดความรำคาญ ทำให้ตะลิ่งพังเกิดการเสียหาย ผลเกิดทะยอยกันไปตามลำดับ ในภาษาสมัยใหม่พูดว่า กิริยาและปฏิกิริยา กิริยา คือการกระทำ ปฏิกิริยา หมายถึงการกระทำตอบเป็นตัวผล เช่น เราเอาฝ่ามือทั้งสองตบกัน เป็นกิริยาเกิดเสียงดัง เจ็บฝ่ามือ หนวกหูคนที่อยู่ใกล้เคียง เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นตามลำดับ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ เป็นอยู่ในอำนาจแห่งกรรมทั้งนั้น อาการหมุนของโลก การเดินของดวงดาว การเดินของดวงอาทิตย์ ก็เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในดินฟ้าอากาศ การเปลี่ยนของดินฟ้าอากาศ ก่อให้เกิดมีการออกดอกออกผลของต้นไม้ คนได้เก็บมารับประทานหล่อเลี้ยงร่างกายทำให้เกิดความสุขสบาย ในเมื่อรับเอาแต่พอดีพอควร เกิดเป็นโทษเพราะรับเอาเกินพอดีไป ความเป็นไปของสากลจักรวาลทั้งหมด อยู่ในอำนาจของกรรมพ้นจากกฎนี้ไปไม่ได้เป็นอันขาด ไม่มีสิ่งใดที่จักเกิดขึ้น และเป็นอยู่โดยมิได้อาศัยกรรม ต้องมีกฎนี้เข้าไปแทรกแซงอยู่เสมอ และที่ทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างปกติ

ก็เพราะยังมีกรรมของมันอยู่ ถ้าหากหมดกรรมลงเมื่อใดแล้ว ก็แตกสลาย แต่การสลายตัวของสิ่งหนึ่ง ทำให้เกิดสิ่งอื่นต่อไปอีก เช่น ต้นไม้ต้นหนึ่งตาย ก็กลายเป็นไม้ท่อน คนเอาไม้ท่อนไปทำรถ ทำเรือน ทำอะไรหลายอย่าง ถ้าวัตถุที่ถูกทำนั้นตาย คือผุต่อไปอีก ก็กลายเป็นปุ๋ย ก็ให้เกิดเป็นอาหารแก่หญ้า แก่ต้นไม้ต่อไป วัตถุทั้งปวงในโลก จึงมิได้หายไปจากโลก มันหมุนเวียนเป็นสังสารวัฏวนไปมาอยู่เสมอเป็นเรื่องไม่จบ แต่เป็นวงกลมที่ไม่มีการตั้งต้นและไม่มีที่สุด เป็นแต่อาศัยกันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป แล้วก็เกิดอีก เป็นวงเวียนตลอดสาย จึงเรียกว่าเป็นไปตามอำนาจของกรรม กมฺมุนา วตฺตตี โลโก โลกหมุนไปตามกฎของกรรม

เรื่องของโลกเป็นเช่นใด เรื่องของชีวิตก็เป็นเช่นกัน ที่จริงชีวิตเราก็เป็นโลกเหมือนกันเรียกว่า "สัตว์โลก" โลกคือหมู่สัตว์ สัตว์โลกทั้งปวงเกิดขึ้น ดับไป ตามอำนาจของกรรม กรรมนั้นก็เป็นของผู้กระทำ ทำแล้วก็เกิดผลแก่เขาต่อไป สัตว์โลก เช่น มนุษย์ เป็นผู้มีร่างกาย มีใจครองร่างกาย กายกับใจมีส่วนสัมพันธ์กันมากและก่อให้เกิดเรื่อง

ราวมากหลาย การกระทำของกายและใจ เป็นกรรมทั้งนั้น เช่น เรายกมือ เราเดิน เรากิน เราพูด เราทำ ทุกอย่างเป็นเรื่องของกรรม ส่วนใจก็ทำหน้าที่ในทางคิดค้นไปในเรื่องต่าง ๆ การกระทำของกายโดยไม่มีการบังคับจากใจยังไม่จัดเป็นกรรมที่จักก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำในทางเป็นบุญเป็นบาป เรียกตามภาษาธรรมะว่า ยังไม่มีเจตนาดังพุทธคำรัสว่า เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ ดูกรภิกษุทั้งหลายเรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม เจตนา แปลว่า ความจงใจความตั้งใจที่จะทำ เช่นการทำให้สัตว์ตาย ถ้าเราเดินไปและไม่ได้เห็นว่ามีสัตว์อยู่บนพื้นดิน เหยียบมันตาย การกระทำเช่นนี้ไม่ก่อให้เป็นบาปทางใจ เพราะไม่มีความจงใจ แต่เจ้าสัตว์ตัวนั้นต้องตายโดยไม่ได้อะไร เป็นการตายเปล่าเพราะผลกรรมของมัน ที่เดินมาขวางอยู่ตรงนั้น ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ผลของกรรมเป็นไปในด้านวัตถุอย่างหนึ่ง เป็นไปในด้านจิตใจหรือนามอีกอย่างหนึ่ง ผลกรรมที่เกิดและก่อผลทางด้านวัตถุ ไม่จัดเป็นบุญเป็นบาป เรื่องของบุญบาปเป็นเรื่องทางด้านจิตใจโดยเฉพาะ ส่วนกรรมที่มีใจเข้าประกอบ ก็จัดเป็นบุญเป็นบาปได้ บุญบาปก่อให้ชีวิตของ

ผู้กระทำหมุนเวียนไปสู่ความสุขบ้าง ทุกข์บ้าง สุดแล้วแต่อย่างไหนเกิดขึ้น ดังกล่าวว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" นั้นเอง เรื่องดี เรื่องชั่ว เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องของใจโดยแท้ ไม่ใช่เรื่องของวัตถุ ผู้ใดทำผู้นั้นก็ได้รับผลจากการกระทำนั้น หาก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนทางใจแก่ใครไม่ แต่อาจมีการกระทบกระเทือนทางด้านวัตถุบ้าง เพราะเรื่องของวัตถุก็เกิดผลทางด้านวัตถุ เรื่องของจิตใจก็เกิดผลในทางด้านจิตใจ ความดีความชั่วเป็นเรื่องของใจล้วน ๆ เมื่อเป็นเรื่องของใจ ผลก็ต้องเป็นไปในทางใจโดยส่วนเดียว ฉะนั้น คำตรัสที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงเป็นความจริงแท้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

เพื่อให้เข้าใจชัด เรามาพิสูจน์กันอีกสักเล็กน้อย อันคนที่กระทำความดี ก่อนลงมือกระทำต้องมีความคิดเกิดขึ้น เช่นคิดจะทำทาน จะรักษาศีล จะไปฟังพระธรรมเทศนา จะไปนั่งภาวนาเพื่อความสงบใจ ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดในด้านดีเป็นเรื่องของใจ ในขณะที่ใจคิดอย่างนี้เรียกว่าการกระทำกรรมโดยทางใจ เป็นมโนกรรม คนที่คิดเช่นนี้ถ้าใจของเขาไม่มีความชั่ว เมื่อคิดจะทำทานความโลภไม่มี

ความเห็นแก่ตัวไม่มี เมื่อจะรักษาศีล ความเกลียดไม่มี ความพยาบาทไม่มี ความคิดจะฆ่า จะลัก จะประพฤติผิดในทางกาม หรือจะพูดจาหลอกลวงใคร ไม่มีอยู่ในใจของเขา เขาเริ่มได้ความดีแล้ว เหมือนจะจุดตะเกียงให้ได้แสง-สว่าง พอขีดไม้ขีดไฟก็ได้ความสว่างแล้วนิดหนึ่ง พอจุดตะเกียงความสว่างก็มากขึ้น ในเรื่องควรทำความดีก็เช่นกัน พอคิดก็ได้แล้ว ลงมือทำก็ได้ความดีเพิ่มขึ้นในใจ ทำไปไม่หยุด ความดีก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความสะอาด สว่าง สงบ ในทางใจ นี่แหละคือผลของการกระทำความดี ทำดีจึงได้ดี คือได้ความดีโดยแท้

ในด้านความชั่ว การฆ่า การลัก การประพฤติผิดในทางกาม การพูดโกหก พูดหยาบ พูดเหลวไหล พูดยุให้คนแตกกัน การดื่มกินของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เหล่านี้เป็นความชั่ว เพราะเป็นการกระทำที่ทำลายตน ทำลายท่าน ผู้รู้กล่าวติว่าเป็นสิ่งไม่ดี ลองนึกถึงตัวเราเองสักเล็กน้อย คนที่ใจดีใจงามอยู่ จัดทำสิ่งเหล่านี้ได้ลงคอไหม? ทำไม่ได้ เมื่อจะทำชั่วเจ้าตัวเริ่มเศร้าหมองเหมือน

บ้านจะมืด ตะเกียงเริ่มหรี่เพราะหมดน้ำมัน พอน้ำมันแห้ง ตะเกียงดับทันที ความมืดก็ปรากฏให้เห็น คนทำบาปก็เช่นกัน เขามีความตั้งใจในทางผิด ก็เกิดขึ้นเป็นความชั่วและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จนกระทั่งทำบาปได้โดยปราศจากความยับยั้ง ผลที่เกิดทางใจก็คือความเศร้าหมองทวีจำนวนมากขึ้น ใจเป็นบาปหนักเพราะความเศร้าหมองนั้นๆ นี่เป็นผลความชั่ว อันคนที่ทำชั่วนั้น ทำทีละน้อยๆ ไปก่อน ค่อยทวีจำนวนมากขึ้น จนชินและไม่รู้สึกกลัวต่อความชั่ว เหมือนคนที่ไปทำงานสกปรก เช่นทำงานถ่ายเทถังอุจจาระนานเข้าจมูกชินกับกลิ่นนั้น ความรู้สึกหายไปจากใจ เขาก็จับถังอุจจาระได้สบาย เหมือนกับจับถังข้าวต้ม คนที่ทำชั่วก็เป็นเช่นนั้น ทำหนักเข้ากลายเป็นคนชั่ว ชนิดค่าดึมถอนตัวไม่ออก ใจของเขาถูกเย็บย้อมพัวพันรัดรึงกับความชั่วเสียแล้ว เป็นเรื่องน่ากลัวโดยแท้ ความดีความชั่ว เป็นเรื่องของใจก่อนเมื่อใจมีความดี การกระทำก็เป็นไปในทางดีเป็นการเพิ่มความดีให้แก่ตน ถ้าใจมีความชั่ว การกระทำก็เป็นความชั่ว เป็นการเพิ่มความชั่วให้แก่ตน การเพิ่มความ

ดีเป็นความสุข การเพิ่มความชั่วเป็นความทุกข์ ท่านชอบอย่างไหน ?

ในสมัยนั้น มีคนเป็นจำนวนมาก มีความเข้าใจผิดจากความจริง เขาเข้าใจว่าคำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเป็นสิ่งไม่จริง โดยอ้างว่า บางคนทำชั่ว แต่เห็นเขาร่ำรวยมีกิน มีอยู่ดี บางคนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต แต่ลำบากยากจนต้องหาเช้ากินเย็น ความเป็นอยู่ลำบากเต็มที่ เขาจึงกล่าวติหลักธรรมข้อนี้ว่า เป็นเรื่องเหลวไหล ไม่เป็นจริง เป็นเช่นนี้มีอยู่มากเหมือนกัน เพราะเขาตีความหมายผิดไปจากหลักเดิม เข้าใจว่าได้ดีได้ชั่ว เป็น เรื่องของวัตถุเงินทองไปเสีย เขาจึงเขวไปจากแนวของความเห็นชอบ และเมื่อเขวก็เป็นเหตุทำให้ทำผิดได้มาก มีตัวอย่างอยู่มากมายในสมัยนี้ ที่จริงคำสอนนี้ท่านพูดให้ฟังอย่างง่าย ๆ ที่สุดว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดีกับชั่วเป็นคุณภาพของใจ คือดีเป็นคุณภาพด้านดี ชั่วเป็นคุณภาพด้านชั่วของใจต้องได้เมื่อมีการกระทำ ส่วนวัตถุต่าง ๆ นั้นมันเป็นผลพลอยได้อีกทีหนึ่ง อาจได้เร็วหรือช้าสุดแล้วแต่การประกอบ เพราะการประกอบที่จะให้ได้ผลทางวัตถุนั้นต้องรอเวลา ต้องรอบุคคล ต้องรอสถานที่

และต้องมีการประกอบให้ตรงกับสิ่งเหล่านี้ ถ้าพลาดไปก็ยังไม่เกิดผล และทำให้เข้าใจผิดเป็นอื่นไปก็ได้ เหมือนการปลูกต้นไม้ การหวังผลต้องรอไปหน่อย อย่าร้อนใจ ถ้าร้อนใจก็เป็นทุกข์ และเป็นความเศร้าแก่ตนโดยใช่เหตุ ให้ทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ผลที่ได้ก่อนเป็นเรื่องทางใจ แล้วต่อมาก็เป็นผลทางวัตถุ เช่นว่า ท่านเป็นข้าราชการไปทำงาน ถ้าท่านไปทำงานดีตลอดมา ท่านได้ความสบายใจแล้วต่อมาก็ได้เลื่อนยศ ขึ้นเงินเดือนสูงขึ้น ถ้าท่าน ขาด สาย หรือทำงานอย่างขาดตกบกพร่อง ขั้นต้นท่านก็ร้อนใจ ต่อมางานเสียหนักเข้า พอผลกรรมสุกกรอบดี ท่านก็ตกจากตำแหน่ง นี่เป็นผลที่เกิดมาตามลำดับ เป็นเรื่องจริงทั้งนั้นจึงควรตั้งเป็นกฎว่า—

ทำดี ได้ความดีในทางใจก่อน ความดีในใจเป็นทางได้วัตถุ วัตถุที่ได้มาโดยความดีเป็นสิ่งให้ใจสบาย ใจที่สบายเป็นเหตุให้สงบ สะอาด สว่าง

ทำชั่ว ได้ความชั่วทางใจก่อน ความชั่วเจริญในใจก็หมดสมบัติ คนหมดทรัพย์ต้องมีความทุกข์ ความทุกข์ทำให้ใจเป็นบาป และเป็นบาปหนักขึ้น

ใคร่จักแนะนำอีกสักเล็กน้อย เกี่ยวกับการทำกรรมเพื่อหวังผลแก่ตน ผู้กระทำที่มีความเชื่อในทางผลกรรมแล้วว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเป็นเรื่องของใจก่อน ผลเป็นวัตถุเป็นสิ่งตามมาทีหลังเป็นของแน่นอน แต่การเป็นอยู่ในโลกเราอยู่กับคนที่มีนิสัยใจคอไม่เหมือนกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันต้องเรียนรู้นิสัยใจคอกันบ้าง พอให้รู้ใจใครชอบอย่างไร เพื่อจักได้ปฏิบัติตนให้พอเหมาะพอควรกัน การกระทำอะไรทุกอย่างต้องเป็นไปในรูปพอดีและเหมาะแก่กาละเทศะเสมอ ถ้าขาดความพอดี ไม่เหมาะแก่กาละเทศะ ผลก็ไม่อำนวยแก่ตนได้ ฉะนั้น การทำความดีที่หวังผลในทางวัตถุต้องเข้าใจว่า วัตถุที่ตนจักพึงได้นั้น จะได้จากไหน ใครเป็นผู้อำนวยให้วัตถุนั้นได้มาบ้าง แล้วคิดต่อไปว่า คนนั้น ๆ เขาชอบในทางไหน ต้องหาทางเข้าถึงจิตใจของเขา แต่ไม่ทิ้งความดีของเรา การทำความดีในบางครั้งอาจไม่เป็นที่พอใจ ของคนบางคนก็ได้ เมื่อเขาไม่พอใจ เขาก็เป็นปรปักษ์กับเรา เราเองก็ต้องได้รับการเบียดเบียนจากเขาเรื่องมันยุ่งอยู่เหมือนกัน เพราะการกระทำที่ไม่ถูกกาล และบุคคล จึงเป็นความจำเป็น

ต้องทำให้เหมาะแก่กาลเวลา ผู้ใหญ่บางคนก็มีศีลธรรมดี บางคนก็ปราศจากศีลธรรม ถ้าเราอยู่ใต้บังคับบัญชาของคนที่มีศีลธรรมก็ไม่สู้จะลำบากนัก แต่ถ้าได้คนขาดศีลธรรมก็เดือดร้อนจึงต้องหาทางออกให้แยบคาย อย่าทำสิ่งใดที่เขาไม่ชอบใจ การทำดีนั้นมีหลายอย่างเหมือนทางเดินมีหลายทางถ้าทำดีแบบนี้ คนอื่นเขาขัดใจ เราก็เปลี่ยนทำอย่างอื่นเสียก็ได้ ถือหลักว่าอย่าขัดใจเขาและเราก็ไม่เสียคนเป็นอันใช้ได้ หรืออีกประการหนึ่ง การทำดีอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นความชอบด้วย เช่น ชอบใจผู้อยู่เหนือบังคับบัญชาชอบด้วยตัวบทกฎหมาย ชอบด้วยเวลาชอบด้วยภูมิประเทศ และชอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างนี้เป็นความชอบ ถ้าดีกับชอบมาชนกันเมื่อใด ผลก็เกิดขึ้นทันทีจงคอยกำหนดดูคนที่เขาก้าวหน้าในทางการงาน เขาต้องมีความดีส่วนตนอยู่ก่อน เช่นมีความรู้ดีมีความประพฤติดี เมื่อมีของดีอย่างนี้แล้ว ก็พยายามเข้าหาเจ้านายไว้บ้างทำดีชนิดที่นายชอบ ให้เหมาะแก่โอกาส เขาเป็นที่คุ้นเคยกับเจ้านายเวลาจะเลื่อนคน เลื่อนเงิน เป็นธรรมดานายจะต้องนึกถึงคนใกล้และคนที่รู้จักก่อนเสมอ เรื่องนี้เป็นเรื่อง

ธรรมดาของโลกหนีไม่พ้น คนอยู่ในโลกต้องเรียนรู้ไว้บ้าง แต่คนใดที่ทำดีไปถ่ายเดียวโดยมิได้ทำให้เป็นที่ชอบใจ นายไม่เป็นที่รู้จักของนายทางเดินมันตันหน่อย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะใช้ธรรมะไม่ถูกกาละเทศะนั่นเอง จึงขอฝากความคิดนี้ไว้ด้วย ส่วนบุคคลที่กระทำความดีโดยหวังเอาความดีแท้ ๆ นั้น ไม่มีปัญหาอะไร เขาจักต้องได้ความดีตอบแทนเสมอ คนเช่นนี้แหละเป็นคนนำความสุขสงบมาสู่โลก ว่ากันตามความจริงแล้วควรทำดีเพื่อความดีทำงานเพื่องาน อย่าไปหวังผลอะไรจากสิ่งนั้นปล่อยให้ผลมันเกิดขึ้นเอง ตามเรื่องของมัน เราเองมีหน้าที่เพียงแต่กระทำเท่านั้น เมื่อทำกิจเสร็จแล้วก็เป็นอันหมดเรื่องกัน อย่างนี้สบายใจความทุกข์ไม่เกิดเพราะต้องการอะไรแล้วไม่ได้สมหวัง

ผลที่เกิดจากการกระทำความชั่ว อาจมีมากน้อยตามเหตุการณ์ แต่ของที่ได้มาจากความชั่วมิใช่เป็นสิ่งที่ดี เป็นเงินบาป ของบาปอยู่กับเราไม่นาน เวลาเป็นเครื่องตัดสินในเรื่องนี้อยู่แล้ว ขอให้สังเกตดูก็แล้วกัน ดูกันนาน ๆ สักหน่อยก็พอมองเห็นได้ว่า คนที่ตั้งตัวด้วยความชั่วแม้จักโด่งดังขึ้นไปสักพักหนึ่ง เหมือนจรวดที่พุ่งขึ้นสู่ฟากฟ้าแต่

ไม่ทันไรก็ตกลงมาเพราะหมดดินส่ง คนทำบาปก็เป็นแบบเดียวกันเขาไปไม่ได้ไกลนัก ก็ต้องตกไปสู่สถานเดิมอีก คนโบราณจึงสอนไว้ว่าเงินที่ได้จากบาปเป็นของร้อนเหมือนเก็บไฟไว้ในบ้าน ไม่เท่าใดก็เผาไหม้บ้านเรือนเสียหายหมด คนผู้รักความสงบ ความเย็น จึงไม่ปรารถนากระทำสิ่งอันใด อันจักก่อให้เกิดบาปแก่ตน

เรื่องของกรรมเป็นหลักสำคัญมาก เป็นกุญแจสำคัญของการแก้ปัญหาของชีวิต ถ้าเราหมั่นศึกษาสนใจ ก็จักมองเห็นเหตุผลอย่างแจ่มแจ้งว่า ความสุข ความทุกข์ ความดี ความชั่ว ความเสื่อม ความเจริญทั้งมวล เป็นสิ่งเนื่องมาจากกรรมของตนเองทั้งนั้น เราเองเป็นผู้สร้างโชคชตาของชีวิตให้แก่ตนเอง อนาคตของชีวิตขึ้นอยู่กับการกระทำในปัจจุบัน การเป็นอยู่ปัจจุบันก็เนื่องมาจากการกระทำในเวลาที่ล่วงมาแล้วเหตุผลของชีวิตสืบต่อมาเป็นลำดับ โดยการกระทำของเราเองหาใช่โดยการกระทำของใคร ๆ คนใดไม่ คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรม ย่อมไม่มีการลงโทษคนอื่น แต่จักลงโทษตนถ่ายเดียวเขาจักคิดว่าเป็นความผิดของตนเองเท่านั้น คนอื่นเป็นแต่เพียงตัวประกอบหาใช่

ตัวการสำคัญไม่ การแก้ไขเหตุร้ายของชีวิตก็หันมาแก้การกระทำของตน ไม่เที่ยวแก้ไขเหตุการณ์ภายนอกโดยไม่เข้าเรื่อง

คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรมแล้ว ไม่มีการกราบไหว้สิ่งที่ไม่ควรกราบไหว้ เช่น ไหว้ต้นไม้ จอมปลวก ก้อนหิน ศาลพระภูมิ หรือการกระทำพิธีวิงวอนต่าง ๆ เช่น พิธีเสี่ยงทายเป็นต้น เขาผู้มีความเชื่อในเรื่องกรรมจักไม่มีความเชื่อในทางฤกษ์ผานาที วันดี วันร้าย พระราหูเข้า พระเสาร์แทรกอันเป็นเรื่องเหลวไหลเป็นเรื่องปลอบใจ คนที่ โง่ ในเหตุผล และมี ความ เชื่อ ผิดทาง เท่านั้น สิ่งเหล่านั้นหาได้ทำให้ใครดีและเลวได้ไม่ การกระทำของตนเองสร้างชีวิตแก่ตนเอง ไม่มีสิ่งใดมาช่วยได้วิธีปลอบใจของคนมีความเชื่อในเรื่องกรรม ก็ไม่ทำโดยไปรดน้ำมนต์ หรือเสดาะเคราะห์ อันเป็นวิธีการมารผิด แต่เขาจักทำโดยวิธีพิจารณาตนเอง ทุกอย่างนี้เกิดความชั่วอย่างไหน แล้วเลิกการกระทำความชั่วนั้นเสีย คนเชื่อกรรมจักมีชีวิตสะอาดและสดชื่นเสมอ เพราะเขาตระหนักในผล ของ กรรมและ ระมัด ระวัง การกระ ทำอยู่ ตลอด เวลา

ความผิดพลาดโดยจงใจไม่มีแก่เขา เรื่องยุ่งก็ไม่เกิดชีวิตจึงมีความสดชื่นเบิกบานเสมอ

ผลของกรรมที่เกิดแก่ผู้กระทำนั้น เกิดขึ้นเองเพราะแรงดันของกรรม ไม่มีอะไรสิ่งใดมาอยู่เหนือกฎของกรรมอีกเช่นเราจับก้อนดินขว้างไปในอากาศ มันก็พุ่งไปตามกำลังขว้างของเราเองและไปตกในที่ใด ๆ ตามที่กำลังจักส่งไปได้ ผลที่เกิดมีปรากฏอยู่ที่ตัวของมันเองแล้ว ความคิด การพูด การกระทำทางกายย่อมมีแรงงานในตัวเอง และสร้างผลแก่ผู้กระทำเสมอ เหมือนการขว้างแกรบไปทางเหนือลม เป็นการแน่นอนที่มันจักมาตกบนหัวบ้าง ตามตัวบ้างของผู้ขว้างไป ฉันใดก็ฉันนั้น ชาวพุทธผู้ฉลาดในเหตุผลจึงเชื่อเพียงเท่านี้ และไม่คิดอะไรมากไปกว่านี้อีก จึงมีความเชื่อมั่นในหลักนี้และคิดถึงหลักนี้อยู่เสมอ ๆ ว่า—

๑. กรรมที่เรากระทำ สร้างเราให้เป็นคนดีคนชั่วได้

๒. ถ้าเราทำบาป เราก็เศร้าหมอง ถ้าเราทำบุญ เราก็บริสุทธิ์

๓. ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตัว ใคร จักทำใครให้เป็นอย่างใดไม่ได้ ทำได้อย่างมาก เพียงชี้แนะแนวทางให้เท่านั้น

๔. คนโง่ ย่อมเดือดร้อน เพราะการ กระทำ ของตน เสมอ

๕. อย่าสำคัญผิดว่า การกระทำจักไม่ได้ผลปรากฏ ออกมาแล้ว ตนจักเดือดร้อน

๖. ชาติตระกูล ทรัพย์สมบัติ ลาภ ยศ หาได้ ทำตนให้ดีชั่วไม่ แต่การกระทำด้วย กาย วาจา ใจ เท่านั้น จักทำคนให้เป็นอย่างนั้น

๗. เรามีการกระทำของเราเอง มีการกระทำจึงก่อ ให้เกิดตัวเรามา มีการกระทำจึงสืบเชื้อสายต่อ ไป มีการกระทำเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำดีจัก ได้ดี เราทำชั่วจักได้ชั่ว เหมือนการหว่านพืช ชนิดใดก็จักเก็บเกี่ยวผลชนิดนั้น

๘. ถ้าเรากลัวทุกข์ ไม่รักความทุกข์ ก็ไม่ควรแส่ หาความทุกข์ ทั้งในที่ลับที่แจ้งเพราะความร้อน

ใจย่อมเกิดจากการกระทำเสมอ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่สงสัย

ชาวพุทธจึงควรนำหลักนี้มาคิดค้น และนำมาใช้ชีวิตประจำวันเสมอ ความคิดอย่างนี้เป็นความคิดที่ถูกต้องอันผลิตจากความเห็นถูกในเรื่องของการกระทำ จัดเป็นความเห็นถูกประการหนึ่งในชั้นต้น ความเห็นที่ตรงกันข้ามจากความเห็นนี้เป็นความเห็นที่ผิด ความเห็นผิดตั้งอยู่ในใจของใคร ทำให้ผู้นั้นเสียหายยิ่งกว่าโจร และคนมีเวรต่อกันกระทำให้แก่กันอีก จึงควรสร้างความเห็นชอบไว้เสมอจักได้ให้ความคุ้มครองตนได้ทุกกาลทุกสถานที่

เพื่อให้เห็นเหตุผลของกรรมชัดเจนขึ้นไปอีกหน่อย ขอยกข้อความในจูฬกัมมวิภังคสูตร อันเป็นสูตรที่แสดงถึงเหตุผลของเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะให้เห็นได้ว่า ความเป็นอยู่ของชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น เนื่องจากกรรมอย่างไร ดังนี้คือ —

๑. มีอายุน้อย เพราะการฆ่าสัตว์
มีอายุยืน เพราะการไม่ฆ่าสัตว์

๒. มีโรคน้อย เพราะไม่เบียดเบียฬสัตว์
มีโรคมาก เพราะเบียดเบียฬสัตว์

๓. มีผิวพรรณงาม เพราะไม่โกรธแค้นพยาบาท
มีผิวพรรณทราม เพราะโกรธแค้นพยาบาท

๔. มีความเป็นผู้สูงศักดิ์ เพราะไม่ริษยา
มีศักดิ์ต่ำ เพราะริษยา

๕. มีทรัพย์มาก เพราะทำทาน
มีทรัพย์น้อย เพราะตระหนี่

๖. เกิดในตระกูลสูง เพราะไม่กระด้างถือตัว รู้จักอ่อนน้อม เกิดในตระกูลต่ำ เพราะกระด้างถือตัวไม่รู้จักอ่อนน้อม

๗. มีปัญญาดี เพราะรู้จักไต่ถาม และแสวงหาความรู้มีปัญญาทราม เพราะไม่รู้จักไต่ถาม และไม่แสวงหาความรู้

นี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ควรนำไปพิจารณา เทียบเคียงกับความเป็นอยู่ได้.

ปราภวสูตร

๑. สุวิชาโน ภวํ โหติ สุวิชาโน[1] ปราภโว

ธมฺมกาโม ภวํ โหติ ธมฺมเทสฺสี ปราภโวฯ

คนเจริญย่อมเป็นผู้อันบัณฑิตรู้ได้ได้ง่าย คนเสื่อมก็รู้ได้ง่าย เพราะคนเจริญเป็นผู้ใคร่ธรรม คนเสื่อมเกลียดธรรม ฯ

๒. อสนฺตสฺส ปิยา โหนฺติ สนฺเต น กุรุเต ปิยํ

อสตํ ธมฺมํ โรเจติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนที่มีอสัตบุรุษเป็นที่รัก ไม่ทำสัตบุรุษให้เป็นที่รัก ชอบใจธรรมของอสัตบุรุษ นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๓. นิทฺทาสีลี สภาสีลี อนุฏฺฐาตา จ โย นโร

อลโส โกธปญฺญาโณ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนใดชอบหลับ ชอบคุยโม้ ไม่ขยัน เกียจคร้าน มีความโกรธเป็นเจ้าเรือน นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๔. โย มาตรํ วา ปิตรํ วา ชิณฺณกํ คตโยพฺพนํ

---

๑ ดูในปรมัตถโชติกา ภาค ๒ หน้า ๒๑๑

ปหุสนฺโต น ภรติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

ผู้ใดยังสามารถอยู่ ไม่เลี้ยงมารดา หรือบิดา ผู้แก่เฒ่า ซึ่งผ่านวัยหนุ่มสาวไปแล้ว นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๕. โย พฺราหฺมณํ วา สมณํ วา อญฺญํ วาปิ วนิพฺพกํ
มุสาวาเทน วญฺเจติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

ผู้ใดหลอกลวง สมณะพราหมณ์ หรือ วณิพก (คนขอทานโดยร้องเพลง) แม้อื่น ด้วยการพูดเท็จ นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๖. ปหุตวิตฺโต ปุริโส สหิรญฺโญ สโภชโน
เอโก ภุญฺชติ สาทูนิ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนที่มีทรัพย์เครื่องปลื้มใจมากมาย มีเงินใช้ มีเครื่องบริโภคบริโภคของดีแต่ผู้เดียว นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๗. ชาติถทฺโธ ธนถทฺโธ โคตฺตถทฺโธ จ โย นโร
สญฺญาตึ อติมญฺเญติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนใดกระด้างโดยชาติ กระด้างโดยทรัพย์ และกระด้างโดยโคตร ดูหมิ่นญาติของตน นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๘. อิตฺถิธุตฺโต สุราธุตฺโต อกฺขธุตฺโต จ โย นโร
ลทฺธํ ลทฺธํ วินาเสติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนใดเป็นนักเลงหญิง นักเลงสุรา นักเลงการพนัน ทำทรัพย์ที่หาได้แล้ว ๆ ให้ฉิบหาย นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๙. เสหิ ทาเรหิ อสนฺตุฏฺโฐ เวสิยาสุ ปทุสฺสติ
ทุสฺสติ ปรทาเรสุ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนใดไม่สันโดษด้วยภรรยาของตน ประทุษร้ายในพวกหญิงแพศยา ประทุษร้ายภรรยาผู้อื่น นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๑๐. อตีตโยพฺพโน โปโส อาเนติ ติมฺพรุตฺถนึ
ตสฺสา อิสฺสา น สุปติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

อันชายแก่ผู้ใดใจวิตถาร
นำนงคราญแรกรุ่นจำเริญศรี
เอามาเป็นภรรยาร่วมราตรี
มิได้มีความหลับใหลเพราะหึงนาง
นั้นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ

๑๑. อิตฺถึ โสณฺฑึ วิกิรณึ ปุริสํวาปิ ตาทิสํ
อิสฺสริยสฺมึ ฐเปติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

คนใดตั้งสตรีหรือบุรุษ ผู้เป็นนักเลง ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเช่นนั้นไว้ในความเป็นใหญ่ นั่นเป็นทางคนเสื่อม ฯ

๑๒. อปฺปโภโค มหาตณฺโห ขตฺติเย ชายเต กุเล
โส จ รชฺชํ ปตฺถยติ ตํ ปราภวโต มุขํ ฯ

ผู้ที่มีโภคสมบัติน้อย มีความหยากใหญ่ เกิดในตระกูลกษัตริย์และเขาปรารถนาราชสมบัติ (ของผู้อื่นมาเป็นของตน) นั่นเป็นทางของคนเสื่อม ฯ



พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรสาสน์
๗๗ ถนนบำรุงเมือง พระนคร โทร. ๒๑๑๓๙
นายภิญโญ เลี้ยวรักษ์ไอพาร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๑